

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN A DIDAKTIKY DĚJEPISU

JAN KOČÍ

III. ročník

**Historie znojmského pivovaru
(1363-2010)**

**History of Znojmo's brewery
(1363-2010)**

Vedoucí práce: Mgr. Dušan Foltýn

PRAHA 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 8.4.2011

.....
Jan Kočí

Poděkování

Děkuji Mgr. Dušanu Foltýnovi, za odborné vedení mé bakalářské práce. Své přítelkyni za podporu. A především rodičům a prarodičům za skvělé studijní i pracovní zázemí.

Historie znojemského pivovaru (1363-2010) - abstrakt

Obsahem mé bakalářské práce je kompletní historie a stavební vývoj v letech 1720 – 2010 jediného zbývajícího, dnes již nefunkčního, znojemského pivovaru. Zároveň tato práce popisuje dějiny pivovarnictví ve Znojmě, a to od prvních zmínek ze 13. století, (s důrazem na rok 1363, který se stal pro znojemské pivovarnictví legendárním), až do roku 2010, kdy byl jediný znojemský pivovar kompletně uzavřen a tradice vaření piva ve Znojmě, trvající téměř 700 let, byla přerušena.

Další kapitoly popisují např. původ jména Hostan, současného názvu znojemského piva, věnují se všem produktům, kdysi vyráběným ve znojemském pivovaru, či titulům a oceněním, které dříve věhlasně dobré znojemské pivo Hostan nasbíralo po celé České republice. V neposlední řadě práce kompletně shrnuje všechny ročníky novodobé tradice „Pivních slavností“, která díky pivovaru vznikla, a která s ním nyní také skončila.

Vše je doprovázeno dobovými fotografiemi, otisky nejstarších listin, portréty důležitých osobností, grafy produkce piva ve Znojmě v průběhu času, fotografiemi exteriérů a interiérů všech budov, atd.

Tato bakalářská práce je první kompletně souhrnou prací, samostatně pojednávající o bývalém znojemském pivovaru (Hostan).

Klíčová slova: Hostan, Morava, Pivovarnictví, Pivovar, Znojmo.

History of Znojmo's brewery (1363-2010) - abstract

The content of this Bachelor Degree Thesis is the complete history and building development of the only remaining Znojmo brewery in the period of 1720 to 2010, a brewery that is no longer operating. At the same time, this thesis describes the history of brewing in Znojmo beginning from the first sings in the 13th century (emphasising 1363 which was a legendary year for Znojmo's brewing) till 2010 when the last brewery in Znojmo was completely closed and the tradition of brewing in Znojmo lasting for almost 700 years was interrupted.

The following chapters describe for example the origin of the name „Hostan“, the present name of Znojmo's beer, concentrating to all products, once produced in Znojmo brewery, and awards that once famously delicious Znojmo's beer Hostan received all round the Czech Republic. The thesis completely summarizes all the years of Beer Festival – a modern tradition that arose thanks to the existence of brewery and ceased, when the brewery was closed.

Everything is accompanied with period photographs, copies of old documents, portraits of important celebrities, graphs indicating beer production in Znojmo in the course of time, exterior and interior photographs of all buildings, etc.

This Bachelor Degree Thesis is the first completely overall work singly disserting on former Znojmo brewery (Hostan).

Key words: Beer, Brewery, Hostan, Moravia, Znojmo.

Obsah

1.	Úvod.....	8
2.	Prameny, literatura.....	9
3.	O pivu obecně.....	11
3.1	Postup vaření piva.....	11
3.2	Pivo ve starověku.....	12
3.3	Pivo ve středověku.....	12
3.4	Pivo v Čechách a na Moravě.....	13
4.	Počátky pivovarnictví ve Znojmě.....	15
5.	Nejstarší dějiny pivovarnictví na Znojmsku.....	17
5.1	Obrazová příloha I.	19
6.	Znojmský pivovar v 17. - 18. století.....	21
7.	Znojmský pivovar v 19. století.....	23
7.1	Wotzilkův pivovar.....	24
7.2	Obrazová příloha II.	25
8.	Znojmský pivovar ve 20. století.....	27
8.1	Za I. republiky.....	28
8.2	Za II. světové války.....	29
8.3	Po II. světové válce.....	31
8.4	Po znárodnění.....	31
8.5	Během normalizace.....	33
8.6	Po listopadu 1989.....	35
8.7	Obrazová příloha III.	38
9.	Pivovar Hostan ve 21. století.....	40
9.1	Pivovar a komunální volby 2010.....	44
9.2	Současnost.....	45
9.3	Epilog znojmského piva.....	46
10.	Patroni piva.....	48
10.1	Hostan - patron znojmského piva.....	49
10.2	Obrazová příloha IV.....	50
11.	Logo.....	52
11.1	Obrazová příloha V.....	52
12.	Produkty pivovaru Hostan.....	54
12.1	Obrazová příloha VI.....	55
13.	Tituly a ocenění piva Hostan.....	56
14.	Pivní slavnosti.....	57
14.1	Na zimním stadionu.....	57
14.2	V areálu pivovaru Hostan.....	59
14.3	Obrazová příloha VII.	63
15.	Stavební vývoj pivovaru Hostan ve Znojmě.....	66
15.1	Staré budovy pivovaru.....	68
15.1.1	Barokní pivovar.....	68
15.1.2	Sladovna.....	69
15.1.3	Dílny.....	69
15.1.4	Hvozd.....	70
15.2	Nové budovy pivovaru.....	71
15.2.1	Strojovna.....	72
15.2.2	Kotelna.....	72
15.2.3	Varna.....	73
15.2.4	Spilka a štoky.....	74

15.2.5	Ležácké sklepy.....	76
15.3	Administrativní budovy.....	78
15.3.1	Lahvovna	78
15.3.2	Administrativní budova	81
15.3.3	Pivní koloniál.....	82
15.3.4	Kuželna	82
15.3.5	Vstupní brána pivovaru	83
15.4	Shrnutí.....	83
16.	Závěr	84
17.	Seznam pramenů a literatury	87
17.1	Prameny.....	87
17.2	Literatura	87
17.3	Periodika.....	90
17.4	Internetové zdroje	91
18.	Seznam obrazových příloh.....	93
19.	Seznam grafů.....	97

1. Úvod

Znojemský pivovar Hostan jsem si jako téma pro svou bakalářskou práci vybral z několika důvodů. Hlavním důvodem byla aktuálnost problému, který město Znojmo s vlastníkem pivovaru řešilo. Znojemský pivovar byl totiž v současnosti uzavřen, jako mnoho dalších menších pivovarů po celé České republice, a to i přes svou zjevně rostoucí produkci, která nezabránila fúzi se dvěma většími společnostmi. Toto vše proběhlo neveřejně, za zcela zvláštních podmínek, a pro znojemská periodika je pivovar už několikátý měsíc vděčným tématem.

Další směrnicí pro specifikaci tématu práce byla pro mě regionální tradice. Na svém nynějším místě totiž vařil znojemský pivovar pivo téměř celých 300 let. Původní budovy pivovaru jsou ještě z doby barokní. Samotná tradice vaření piva ve Znojmě je však mnohem starší (asi 700 let) a velmi zajímavá. Mezi ostatními objekty regionu mého bydliště jsem si pivovar zvolil právě díky jeho dlouhé tradici, která byla nyní tak nešetrně přerušena.

Do své práce jsem zařadil i kapitolu o pivních slavnostech, jelikož i tato novodobá tradice byla po dvaceti letech ukončena. Je psaná především pro budoucí generace, které snad budou chtít pivo ve Znojmě opět slavit.

Jako další důvod považuji za správné, aby i znojemskému pivovaru byla věnována samostatná odborná publikace shrnující veškeré dostupné informace o něm. Nejlépe odborná, napsaná snad mírně populárně, aby se všichni lidé ve Znojmě, a to nejen odborná veřejnost, měli šanci dozvědět, jaký poklad technické architektury a technologických památek jim stojí hned vedle pokladu románského, rotundy sv. Kateřiny.

V neposlední řadě mě na pivovaru přilákaly jeho neprůhledné finanční machinace a dodnes neobjasněná privatizace, či následné neziskové fúze s jinými firmami. Bezplatné získání a následné drahé odprodeje. Vytunelování městského podílu, destruktivní plány soukromníků, atd. O tom všem až dále.

Dnes patří bývalý pivovar Hostan ke klasickým panoramatům města Znojma, stejně jako vedle stojící románská rotunda, nebo převysoká gotická radniční věž Mikuláše ze Sedlešovic. Téměř úplně stejný pohled, jaký vidíme dnes při pohledu od gotického kostela sv. Mikuláše na pivovar, se naskýtá obyvatelům příhraničního města přes sto let, ale v nejbližší době by už tak být nemuselo.

2. Prameny, literatura

O pivu a pivovarnictví bylo napsáno již mnoho literatury. Za zmínku stojí například František Chodounský, sládek a ředitel Výzkumného ústavu pivovarského v Praze, který pro Ottův slovník naučný podrobně zpracoval historii výroby piva v Čechách od počátků do roku 1910. Nejstarší odborný pivovarský časopis, vycházející od roku 1873, byl časopis *Kvas*, od roku 1955 vycházející pod názvem *Kvasný průmysl*.

V této práci jsem k obecnému popisu piva a technologií jeho výroby používal velmi dobře zpracovanou knihu od Ladislava Chládky, *Pivovarnictví*, která částečně vychází z knihy *Pivovarství* z roku 1905 od výše zmiňovaného Františka Chodounského. Pivovarstvím se zabývá také kniha *Blahoslavený sládek* od Josefa Staňky, nebo první česky psaná odborná příručka k vaření piva *Počátkové základního naučení o vaření piva* od sládka F.O. Poupěte. Velmi mnoho užitečných prací vázaných k pivovarnictví na našem území napsal také Čeněk Zíbrt, vlastním jménem Vincenc Jan Zíbrt, i když jsou to publikace velmi staré, například *Z dějin piva a pivovarnictví v zemích českých* z roku 1894. Kompletní seznam použité literatury je přiložen na konci této práce.

Konkrétněji Znojmu, potažmo celému moravskému pivovarnictví v ranném novověku, se věnuje například kniha *Pivovary na Moravě koncem 16. stol.*, z roku 1962, od Jiřího Jirásky, nebo *Pivovarnictví v českých královských městech v 16. století* od Josefa Janáčka. Více o znojemském pivovaru přináší také *Vlastivěda moravská* od Františka Peřinky z roku 1905. O druhé světové válce vypráví především dobový *Pamětní spis města Znojma 1945*, přesněji strana 55-61, článek s názvem „První znojemský pivovar a sladovna“.

Pro pozdější dobu jsou jako zdroj nejlepší knihy *Pivovary Československého území 1900-1948* a *Pivovary Českých zemí 1948-1989* z roku 2006 a 2008 od Zbyňky Likovského z výzkumného ústavu pivovarského a sladařského a.s., nebo také kniha *Pivovary Moravy a Slezska* z nakladatelství Region Silesia s.r.o., kterou sestavila a upravila Irena Cichá roku 2002. Na zkoumání konce 20. a začátku 21. století jsou nejlepší místní regionální periodika jako Znojemsko, Znojemské listy, Rovnost, nebo dvojjazyčný časopis Podyjí-Land an der Thaya.

Pramenné podklady přímo k historii znojemského pivovaru jsou uloženy ve Státním okresním archívu Znojmo. Přesněji, jsou to fondy archívu městského stavebního úřadu. Kartony FO 49 a FO 50, obsahují dokumenty pro stavební úpravy na tehdeším Muralově a následně znojemském pivovaru od roku 1825 do 1945. Karton FO 52 obsahuje listinné dokumenty pro Wotzilkův pivovar v letech 1844 až 1911. Převážná většina těchto

dokumentů je v německém jazyce. V archivu jsou samozřejmě uloženy i starší listinné podklady vztahující se k pivovarnictví na Znojemsku: potvrzovací listiny Václava II. z let 1292 a 1303, i tzv. „losungová kniha“ z roku 1363.

Další listinné prameny k historii znojemského pivovaru a sladovny jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně ve fondu H pod značkou H 841. Název archivního souboru zde uloženého je „První znojemský pivovar a sladovna, a. s., Znojmo“ a obsahuje materiály z let 1860-1947. Tento fond obsahuje kupní smlouvu na pivovar z roku 1860, majetkoprávní záležitosti 1861-1947, stanovy akciových společností z let 1924 a 1935, změny v obchodním rejstříku v letech 1924-1947, národní správa 1945-1948, začlenění do národního podniku roku 1948, hostinská koncese z roku 1934, protokolní knihy z let 1911-1924, protokoly valných hromad 1926-1944, protokoly správní rady 1924-1939, protokoly dozorcí rady z let 1939-1944, styk s úřady v letech 1939-44, společenská smlouva Brosch-Reckendorfer z roku 1940, odhad sladovny Hodonice 1922, sladovny a pivovary Wotzilka v roce 1920, soupisy jmění 1945-1947, seznam pracovníků k roku 1906, závodová statistika v letech 1910-1946, mzdová agenda 1947, kniha uzávěrek 1946-1947, hlavní deník 1944-1948, pokladní knihy 1946-1949. V roce 2006 byly přidány jako dodatky účetní závěrky z let 1945 a 1946, technická dokumentace budov a zařízení 1882-1948, odborné pivovarnické příručky 1871-1967 a zápisy do veřejných knih 1924-1943. Jako archivní pomůcku vypracovaly J. Hudcová a B. Opluštilová roku 1993 prozatímní inventurní seznam s názvem „První znojemský pivovar a sladovna a.s., Znojmo 1860 - 1947 (1949)“. Je uložen pod evidenčním číslem 287.

Poslední archivní fond vztahující se ke znojemskému pivovaru je uložený mimo archívy v evidenci MZA v Brně, nejspíš v soukromém archívu pivovaru, a není nikomu přístupný v souladu se zněním archivního zákona a dalších právních předpisů. Fond má název „STAROBRNO, a. s., pivovar HOSTAN, Znojmo“ a obsahuje inventury, rozhodnutí představenstva, příspěvek do kroniky, výroční zprávy, přílohy výročních zpráv, směrnice, kolektivní smlouvy, znalecké posudky, pojistné smlouvy a jiné listiny z let 1992-2004.

V kapitole o stavebním vývoji jsem vycházel především z odborné práce PIVOVAR ZNOJMO, studie regenerace areálu, ČÁST 1 - urbanisticko-architektonický průzkum a rozbor areálu od autorizovaného architekta pro obor územní plánování Ing. arch. Jaroslava Poláčka, jejímž zadavatelem bylo město Znojmo v roce 2009.

3. O pivu obecně

Spolu s medovinou a datlovým vínem je pivo nejstarším nápojem, který se člověk naučil vlastnoručně vyrábět.

Je to slabý alkoholický nápoj vzniklý řízeným kvašením cukernatého roztoku povařeného s chmelem. Jako zdroj cukru je používán škrob z ječmenného sladu, který se přeměňuje na alkohol a oxid uhličitý.

3.1 *Postup vaření piva*

Hlavní ingredience potřebná k vaření piva je obilný slad. Cílem sladování je přeměnit ječmen na slad, který je obohacen o enzymy. Ječmen se nejdříve máčí na 48% vlhkosti, následně naklíčí a naklíčený se usuší při 80°C na 2% vlhkosti. Usušený slad se nechá 6 týdnů odležet, potom se šrotuje a vystírá, což znamená, že se smíchá s vodou při teplotě 53°C. Tato směs se ve rmutovací pánvi tři hodiny rmutuje za teploty až 72°C, přičemž probíhá chemický proces, kdy enzymy štěpí složité polysacharidy na kvasitelné cukry. Po scezení se vzniklá sladina nechá 120 minut povařit a výsledkem je horká mladina, která se zchladí na 8°C, což je zákvasná teplota. Tato mladina se fermentuje, to znamená, že se přidají spodní kvasinky do nerezových kádí ve spilce.

Při kvašení dochází k přeměně kvasitelných cukrů na alkohol a CO₂. Teplota kvasícího zeleného piva se udržuje na max. 11°C. Hlavní kvašení probíhá u výčepních piv 7 dnů u speciálů 7 - 14 dnů. Po prokvašení se pivo zchladí a po odčerpání sedlých kvasnic se suduje do ležáckého sklepa. Zde v uzavřených tancích při tlaku 1,0 atm. a teplotě do 2 °C dochází k dozrávání. Výčepní piva leží přibližně 20 dnů, ležáky až 60 dnů. Následuje filtrace přes křemíkový filtr, kde se dokonale odfiltrují kvasinky a pivo se už jen stáčí, prodává a expeduje.¹

¹ H. Večerková a J. Kiss, *Abeceda piva*, 2007

3.2 *Pivo ve starověku*

Pivo se vaří od nepaměti. Ještě v minulém století si lidé mysleli, že pivo je egyptský vynález. (Egyptané věřili, že pivo původně vymyslel Osiris a podle Diodora Sicilského se Osirisovo pivo poprvé vařilo roku 2017 před Kristem). Ovšem staří Sumerové zcela jistě uměli vařit pivo mnohem dříve než se tomu naučili v Egyptě.

Teorii vzniku piva je více. Pro příklad uvádím nejtradičnější hypotézu. Ta praví, že pivo vzniklo zcela náhodou. Do obilné kaše v misce, kterou kdosi zapomněl kdesi venku, napršelo. Vzniklá emulze na slunci zkvasila, a když se po několika dnech vlastník misky vrátil a snad z největší žízně ochutnal nevábně vypadající obsah misky, musel mu zachutnat.²

Nejstarší hmotný důkaz o pití piva ve Střední Evropě je v Bavorsku nalezená Amfora se zbytky piva z období halštatské kultury, kolem roku 800 před Kristem. U Germánů navíc není prokázán styk s kulturou, která znala pivo, takže si nejpravděpodobněji vynalezli pivo svoje, ochucované myrtou nebo dubovým listím.

Starověká piva nebyla taková jaká známe dnes. Nebyla tak chutná ani řízná, kvůli velkým kouskům sladového materiálu se pivo muselo srkat brčkem a nedalo se pít. Jediný důvod proč se takto nevábný nápoj pil, mohl být jedině příjemně omamný obsah alkoholu ze zkvašeného sladu.³

3.3 *Pivo ve středověku*

Misionáři putující po Evropě orientovali všechny prostředky na vinice. Až roku 816 bylo klášterům doporučeno vařit pivo. Kláštery jako první začaly komerčně chmelovat. Chmel se používal do piva pouze ve Střední Evropě. Na západě se začal používat až v 15. století. V 9. a 10. století vzniká síť benediktýnských pivovarů na území Bavorska. Později přichází i do Čech. Nejstarší pivovar na světě je dosud fungující Bayerische Staatsbrauerei Weißen Stephan ve Freisingu, produkující pivo od roku 1040.⁴

Ve středověku pily pivo i děti, protože bylo zdravější než voda. Od 12. století jsou prodej a výroba piva v Evropě regulovány zákony. Nejznámější a dodnes platný zákon je výnos bavorského vévody Viléma IV. z roku 1516 „O čistotě piva“ neboli Reinheitsgebot, což v praxi znamenalo, že pivo smí být vyráběno jen z vody, sladu a chmele.⁵

² A. Kratochvíle, *Pivo ve starověku*, 2004

³ F. Chodounský, *Pivovarství*, 2005

⁴ L. Chládek, *Pivovarnictví*, 2007

⁵ F. Hlaváček, *Pivovarství*, 1966

3.4 Pivo v Čechách a na Moravě

Bójové nám v archeologických nalezištích na Zbraslavi a Šanci v Hostivaři zachovali důkazy o dávné znalosti vaření piva. Slované, v 6. století našeho letopočtu, pravděpodobně donesli do Evropy chmel, protože jako první na světě vařili chmelená piva. V 9. století se pivo stalo předmětem obchodu.⁶

Svatý Vojtěch si údajně vyžádal na papeži zákaz konzumace piva v celých Čechách, protože lidé více pili než se modlili. Nepotvrzená prohibice měla platit až do 12. století. Tuto historiku v roce 2004 vyvrátil Dr. Zbyněk Likovský, který v archivu břevnovského kláštera zjistil, že myšlená listina papeže Innocence byla adresovaná břevnovskému opatovi Klementovi II.. Zákaz se ale nevztahoval na celou zem, pouze na Pražany, kteří vařili pivo na prodej. Z listiny jsou taky zřejmé důvody tohoto zákazu, a to velká neúroda, a tedy nedostatek obilí.⁷

Nejstarším dokladem o pěstování chmele na našem území (resp. v Žatci) je zakládající listina staroboleslavské kapituly, vydaná po roce 1039. Ale prvním skutečným písemným dokladem zmiňujícím se o pivu v českých zemích je nadační listina prvního českého krále Vratislava II. z roku 1088, kterou kolegiátnímu kostelu na Vyšehradě přiděluje desátky chmele na vaření piva.⁸

Pivovarnictví kvetlo ve městech díky várečnému právu. Například Znojmo ho získalo od Rudolfa I. už roku 1278. Ve středověku byla česká piva velmi dobrá. S nejlepší pověstí bylo pivo z Rakovníka, Domažlic a Starého města pražského.⁹

Hájemství, neboli mílové právo, zakazovalo do jedné míle od hradeb města vyrábět slad a vařit či čepovat cizí piva, pod tresty zabavení všech práv, pokuty a zabavení piva. Roku 1517 si tzv. „Svatováclavskou smlouvou“ šlechta vynutila na Jageloncích mnoho privilegií, mezi nimi také povolení vařit svoje pivo i navzdory mílovému právu. Roku 1788 bylo dekretem Josefa II. mílové právo zrušeno a pivo mohlo být importováno odkudkoliv. To způsobilo začátek rušení menších městských pivovarů.¹⁰

Roku 1864 fungovalo v českých zemích 1026 pivovarů. Roku 1879 už pouze 884 pivovarů. V roce 1884 se přestávají vyrábět svrchně kvašená piva, kvasící při pokojové teplotě, a vyrábí se pouze spodně kvašená piva, která se musí ledovat na 10°C. Roku 1907

⁶ M. Beranová, *Slované*, 2000

⁷ J. Novák, *Historie piva / Tradice vaření piva na území Čech ve středověku*, 2011

⁸ L. Chládek, *Pivovarnictví*, 2007

⁹ Č. Zibrť, *Z dějin piva a pivovarnictví v zemích českých*, 1894

¹⁰ L. Chládek, *Pivovarnictví*, 2007

zažívají pivovary tehdejší vrchol v technizaci. Velké podniky mohly navýšit výrobu a snížit cenu, čímž odrovnaly další malé pivovary. Největší předválečná výroba ve třech historických českých zemích byla mezi roky 1911 a 1912, kdy se v celých Čechách, Moravě a Slezsku vyrobilo dohromady cca 11 000 000 hl piva.¹¹ Roku 1914 fungovalo už jen 650 pivovarů.¹²

V roce 1918 to bylo 526 pivovarů s výstavem pouhých 1,5 mil. hektolitrů ve všech zemích. Roku 1920 byla spotřeba piva na hlavu 52 litrů ročně. (V současnosti je to už třikrát víc.) V roce 1930 fungovalo sice jen 430 pivovarů, ale dohromady překročily výstav 11 milionů hektolitrů piva.¹³

Po únorové revoluci 1948 vznikl ústřední orgán s názvem „Československé pivovary, národní podnik“. První byly znárodněny pivovary s výstavem nad 150 000 hl ročně. Za jeden rok bylo znárodněno 22 pivovarů.

Krátce po roce 1989 fungovalo v České republice 71 pivovarů s výstavem 18 300 000 hl piva ročně.¹⁴ Většinu pivovarů na našem území koupily nadnárodní korporace. Například Inbev, největší výrobce piva na světě, vlastní skupinu Pražské pivovary. Nizozemský nadnárodní koncern Heineken odkoupil Starobrno, Hostan i Krušovice.

¹¹ F. Hlaváček, *Pivovarství*, 1966

¹² Bylo to 535 pivovarů v Čechách, 88 na Moravě a 25 ve Slezsku.

¹³ F. Hlaváček, *Pivovarství*, 1966

¹⁴ L. Chládek, *Pivovarnictví*, 2007

4. Počátky pivovarnictví ve Znojmě

První písemná zmínka o Znojmě je v padělané listině, hlásící se do roku 1048, kterou kníže Břetislav zakládá proboštství v Rajhradě. Mezi svědky je uveden znojemský kastelán Markvart. Po smrti knížete Břetislava připadlo Znojemsko jeho synu Konrádovi I., který zakládá hrad na vysokém ostrohu nad řekou Dyjí. Nejpozději po roce 1092 zde vzniklo samostatné údělné přemyslovské knížectví. V roce 1226 bylo Znojmo Přemyslem I. Otakarem povýšeno, jako první svého druhu na jižní Moravě, na královské město. Ve 13. a 14. století prožívalo Znojmo rozkvět. Město totiž mělo již dlážděné ulice, vodovod a dva špitály.¹⁵

Nikdo si netroufne říci, zda se pivo na území bývalého královského města Znojma vařilo dříve než nám dokládají prameny ze 13. století. Pivo se ve Znojmě vaří nejspíš už od založení města. Proč by ne? Je to nápoj starý několik tisíc let, oblíbený a celosvětově velmi rozšířený.

Z území o pár desítek kilometrů jižněji od Znojma, na území dnešního Rakouska, máme doklady o vaření piva už z počátku našeho letopočtu, z doby antického Říma. O Loupežnické věži, která stála do roku 1892 v místech jedné budovy dnešního pivovaru, se kvůli jejímu oktogonálnímu tvaru, mohutnosti, čtyřicetimetrové výšce a „kameny věkem zčernalými“¹⁶ soudilo, že je posledním dokladem o Římanech na znojemském území. O Římanech, kteří na tomto území mohli pít pivo. Ovšem z archeologického hlediska se zatím žádné antické artefakty v okolí znojemského hradu nebo pivovaru nenašly, navíc pokud zde byly, mohly být při přestavbách pivovaru důkazy o nich zničeny.¹⁷ Změna by mohla nastat nyní, kdy se plánuje ubourání budovy stojící nad základy spadlé Loupežnické věže, a je možné, že archeologové konečně na římské pozůstatky narazí. Je to ovšem nepravděpodobné, a proto římské osídlení Znojma bude nejspíš navždy pouze legendou.

Dá se předpokládat, že miniaturní pivovar, či snad jenom varné nádoby, byly přítomny na znojemském hradě od jeho postavení, k službám údělných potomků přemyslovského rodu, nebo spíše jejich služebníkům a lidem kolem nich, jelikož hlavním pitivem elit ve Znojmě bylo zajisté víno. Pivo tak představovalo pro všechny, kteří nebyli z panovnické rodiny, levnější alternativu drahého vína a chutnější alternativu špinavé vody.

Stejně tak lze předpokládat to, že pivo-váreční obyvatelé města byli ve Znojmě vždy, nejspíš ihned při prvním osídlení a určitě ne až poté, co byly zavedeny losungové knihy,

¹⁵ G. Chaloupka, *Znojmo do počátku 14. století*, 1969

¹⁶ J. Zástěra, *Původ pěřové koruny*, 1990

¹⁷ *Památky archeologické*, 1915

kteře je mohly evidovat. Pivo se teoreticky mohlo vařit i na protějším svahu gránického údolí, na Hradišti sv. Hypolita, a to dokonce už v dobách Velké Moravy. Tato oblast meandru řeky Dyje byla osídlena už v pravěku, což dokládají nálezy z pozdní doby kamenné.¹⁸ Tradice pivovarnictví na Hradišti u Znojma je ale doložena teprve z blízké minulosti. Poté co město Znojmo roku 1860 pozbylo své várečné právo, vznikl zde Křížovnický pivovar Znojmo – Hradiště (Pöltenberg), který byl nejprve pronajat Prvnímu znojenskému pivovaru a sladovně (Erste Znaimer Brauerei und Malzfabrik Aktiengesellschaft in Znaim) a posléze uzavřen a zrušen asi roku 1885.¹⁹

Bohužel se nám žádné písemné zmínky o pivu a pivovarnictví ve Znojmě z 12. a dřívějších století nedochovaly, pokud vůbec nějaké byly. Pivo se mohlo vařit v malých dávkách pouze v tzv. „pivních hrncích“ v kuchyni a na popis pivovarného zařízení, které se ničím nelišilo o obyčejného kuchyňského, se nenašel žádný písmá znalý pán.

Jak to tedy bylo s pivem ve Znojmě do roku 1278 nám nejspíš zůstane už navždy tajemstvím.

¹⁸ J. Šonka, *Kronika čtená rýčem*, 1982

¹⁹ server „Pivovary.info“ <http://www.pivovary.info/historie/z/z.htm>

5. Nejstarší dějiny pivovarnictví na Znojemsku

Nejstarší dochovaná písemná zmínka, spjatá s pivem a legálním pivovarnictvím na Znojemsku, pochází z roku 1278. Tehdy římský král Rudolf I. Habsburský, při tažení z bitvy na Moravském poli, kde zahynul jeden z nejvýznamnějších českých Přemyslovců, Přemysl Otakar II., udělil Znojmu, pomocí pravomocí Vídeňského práva,²⁰ privilegia várečné a mílové. V praxi to znamenalo, že vařit a šenkovat pivo v nejbližším okolí smí pouze město Znojmo. Ale způsob, kterým tyto privilegia získalo, zdá se mi velice ponižující. Město Znojmo totiž k vítěznému Habsburkovi do Ivančic vyslalo pokořující se delegaci, která se podrobila králi. Za to polichoceny Rudolf I. udělil městu mnoho výsad. Vídeňské městské právo Znojmu jako důkaz dobré vůle potvrdil i český a polský král Václav II., a to dokonce dvakrát. Poprvé 27. února 1292²¹ a podruhé o pět let později, roku 1303.²²

Ovšem v samotném královském úředním městě Znojme smělo hned několik měšťanských sládků vařit pivo, což nejlépe dokládají takzvané „losungové knihy“. Tyto dědické knihy obsahují i seznamy jmen měšťanů a domů, kde pivo směli vařit. V nejstarší znojenské losungové knize z doby krále a císaře Karla IV. je mezi pravovárečnými měšťany na předposledním pergamenu uveden také sládek Hostan, který se stal symbolem znojenského piva.²³

Losungová kniha uvádí Hostana, jako jednoho ze znojenských sládků, k roku 1363 a tento letopočet zdobí od roku 1967 každou pivní láhev znojenského piva Hostan. Místní obyvatelé navíc věří legendě, že toho roku Hostan začal vařit pivo na místě nynějšího pivovaru. Ten je ovšem vystavěn až na začátku 18. století.

Za podobná nedorozumění může znojenská pivovarská legenda, která praví, že roku 1363 se stalo něco pro znojenské pivovarnictví důležitějšího než jen to, že sládek Hostan kdesi doma vařil pivo. Ve městě měla podle této legendy proběhnout roku 1363 ceremoniální událost s průvodem, který vypravil moravský markrabě Jan Jindřich, mladší bratr Karla IV., a tento průvod vedený moravským zemským hejtmanem Čeňkem z Lipé měl přinést znojenskému cechu pivovarskému monopolní várečné právo.²⁴ Takovéto události se ovšem běžně nestávaly. Kromě pivních slavností roku 1996 nebyla nikdy tato legenda nikde

²⁰ Nazývá se vídeňské, protože Vídeň toto městské právo dostala už roku 1221 od vévody rakouského, Leopolda VI.

²¹ Obr. 1: Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina z roku 1292 je inv. č. 2 a sign. AMZ-I 2

²² Obr. 2: Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina z roku 1303 je inv. č. 3 a sign. AMZ-I 4

²³ Obr. 3: Fond Archivu města Znojma, oddíl Nejstarší knihy a rukopisy, inv. č. 299, sign. AMZ II 236 – seznam měšťanů i s Hostanem (Losungová kniha z roku 1363).

²⁴ M. Keremidský a J. Polák, Znojenské listy č.19, 18. května 1996

zaznamenaná ani publikovaná, prameny se o ceremoniálním průvodu nezmiňují, a udávané privilegium není ani listinně doložitelné. Podle slov ředitele znojemského archivu, Mgr. Davida Nehyby, mezi nejstaršími listinami žádné privilegium z roku 1363 vztahující se k pivu není.

Od 14. století se táhnou spory „pivařského“ města Znojma s vinaři, a to především s řeholníky Louckého kláštera, kteří přebírali zákazníky. Nelibě konšelé sledovali, jak markrabě Jošt udělil klášteru roku 1381 právo vozit své víno až do centra města a tam ho prodávat. Roku 1431 město Znojmo ujednalo smlouvu s ostatními pravovárečnými městy na obranu proti dovozu vína z venkova do měst a nadále na loucké opaty u panovníka žalovali.²⁵

Vařit pivo v královském městě bylo jistě velmi výnosné, dokládá to usnesení městské rady z roku 1440, které zakazuje měšťanům zainteresovaným v pivním obchodu či vaření piva provozovat jakékoliv jiné řemeslo, a všem přistěhovalcům či nově přijatým měšťanům, pokud chtěli v pivovarnictví podnikat, nařizovalo zaplatit 5 hřiven do obecní pokladny, přičemž zakazovalo vařit pivo prvních pět let po zaplacení.²⁶ Spory, které vznikly kvůli tomuto výnosu, řešil král Vladislav II. výrokem: „*..piva vaření není řemeslo, než obchod a každý může svého domu používat, poněvadž vedle města trpí.*“²⁷

Nejstarší dochované stanovy cechu pivovarského ve Znojmě jsou z roku 1446. Tyto artikule dostali pivovarníci spolu se zlatníky.²⁸ V roce 1546 olomoucký zemský sněm uložil na pivo zemskou daň ve výši jednoho bílého groše za každý sud, město mělo menší příjmy z piva, které kompenzovalo zvýšenou výrobou a vyšší cenou piva prodávaného.²⁹

Roku 1547 se tehdejší loucký opat zavázal, že ani on nebude vařit a čepovat pivo v okruhu jedné míle od města.³⁰ To porušil hned roku 1579 nejslavnější z louckých opatů Šebestián Freytag z Čepirohu (opatem od roku 1573), který založil nový pivovar ve svém letním sídle v Kravsku. I když Kravsko leží přes míli daleko, snažili se konšelé opatovi ve vaření piva zabránit a dokonce si stěžovali u Rudolfa II..³¹ V Kravsku ovšem jejich mílové právo neplatilo a tak opata ke zrušení pivovaru nedonutili. Pivovar vařil až do roku 1899, budova stojí dodnes.³²

²⁵ J. Janáček, *Pivovarnictví v českých královských městech v 16. století*, 1959

²⁶ F.V. Peřinka, *Vlastivěda moravská: Znojemský okres*, 1904

²⁷ E. Havlík, *Dějiny královského města Znojma a Znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. stol.*, 1998

²⁸ F.V. Peřinka, *Vlastivěda moravská: Znojemský okres*, 1904

²⁹ E. Havlík, *Dějiny královského města Znojma a Znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. stol.*, 1998

³⁰ tamtéž

³¹ F.V. Peřinka, *Vlastivěda moravská: Znojemský okres*, 1904

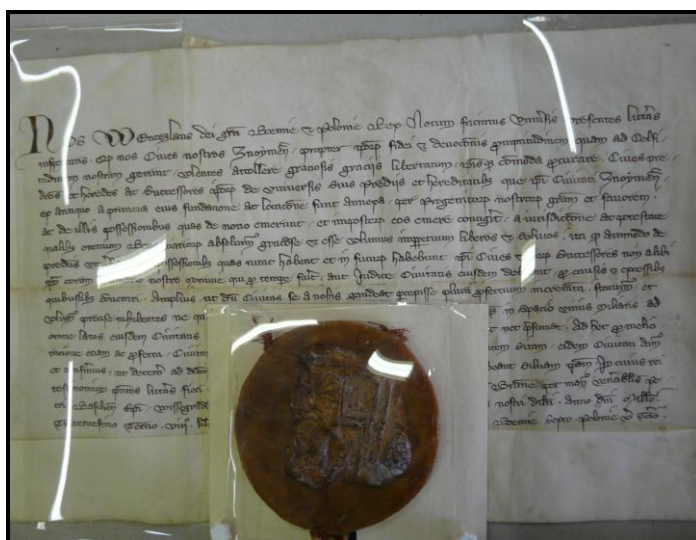
³² Obr. 4: Budova bývalého premonstrátského pivovaru v Kravsku u Znojma.

Roku 1577 se za jediný čtvrtrok uvařilo 400 až 520 věder piva, za čtvrtrok roku 1578 se uvařilo až 840 věder, přičemž daň za vědro\sud byla později zvednuta na pět grošíků, neboli malých grošů, neboli grešlí.³³ Tato daň byla schválena na zasedání Moravského markrabství roku 1600 při předsednictví Adama ze Šternberka na Bechyni, nejvyššího zemského sudího v Českém království. V 16. století bylo ve Znojmě 62 pravovárečných domů.³⁴

5.1 Obrazová příloha I.

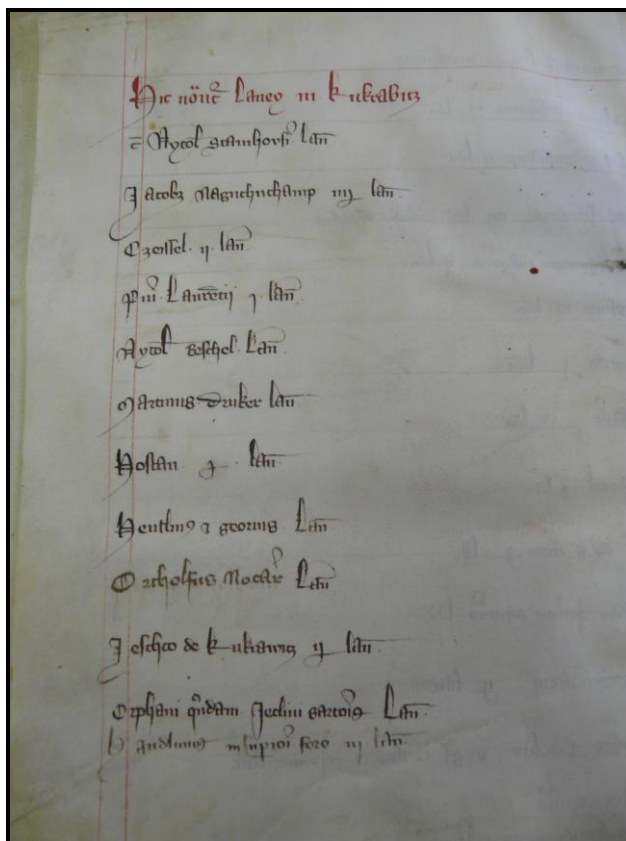
Obr. 1: Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina Václava II. z roku 1292 inv. č.2 a sign.AMZ-I 2

Obr. 2: Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina Václava II. z roku 1303 inv. č.3 a sign. AMZ-I 4

³³ F. V. Peřinka, *Vlastivěda moravská: Znojemský okres*, 1904

³⁴ E. Havlík, *Dějiny královského města Znojma a Znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. stol.*, 1998

Obr. 3: Fond Archivu města Znojma, oddíl Nejstarší knihy a rukopisy, inv. č. 299, sign. AMZ II 236 – předposlední list tzv. „losungové knihy“ z roku 1363, se seznamem měšťanů včetně Hostana

Obr. 4: Budova bývalého premonstrátského pivovaru v Kravsku.

6. Znojemský pivovar v 17. - 18. století

K roku 1598 existuje soupis všech pivovarů na Moravě. Pro Znojmo je ovšem důležitý pouze, tehdy spojený brněnsko-znojemský kraj. V tomto „dvojkraji“ bylo evidováno celkem 55 pivovarů stavu panského (např. Telč, Jaroslavice, Jevišovice, Brtnice, Želetava Věstonice, Třebíč, Hodonín, Moravský Krumlov, Slavkov..) a dalších 15 pivovarů v panských poddanských městech (např. Slavonice, Dačice, Moravské Budějovice..).

Dalších 56 pivovarů (např. Třešť, Plaveč, Okříšky, Slatina, Miroslav, Hrušovany nad Jevišovkou..) a 6 pivovarů v rytířských poddanských městech (např. Bystřice, Jimramov..) patřilo rytířskému stavu.

Stavu duchovnímu náleželo 11 pivovarů (např. Nová Říše, Vyškov, Rajhrad..) a pouze 4 pivovary v církevních poddanských městech (např. Tišnov, Žďár..).³⁵

Znojmo, Brno a Jihlava tvořily samostatnou skupinu královských a komorních měst s vlastními pivovary. Tato města se ale na celkové tehdejší produkci piva na Moravě podílely pouze 2,43%.³⁶

Ve Znojmě vždy měli výrobu piva v rukách pravováreční měšťané, na rozdíl od Brna a Olomouce v 17. století, kde městská rada vařila pivo ve vlastní režii.³⁷ V roce 1629 zůstaly ve Znojmě už pouze dva samostatné pivovary.³⁸ To se ovšem postupem času stále měnilo, a pivo začalo být vařeno například i ve znojemských klášterech, a to především u dominikánů v letech 1825 až 1838.³⁹

V letech 1641 – 1649 činil příjem města Znojma 9000 zlatých ročně. Tyto příjmy byly získávané z poplatků, mýt a daní z mlýnů, losungů, bytů, obročí a především také z pivovarů, které městu patřily. Byly to pivovary v Olbramkostece, Ctidružicích, Lesonicích a Častohosticích. Tyto pivovary však časem rychle zanikly.⁴⁰

Vedení města začalo na úplném počátku 18. století plánovat stavbu nového pivovaru. Pro tento účel získalo roku 1709, císařským patentem od Josefa I., pozemek v těsné blízkosti znojemského hradu. Tento pozemek na západní straně bezprostředně sousedí s románskou rotundou sv. Kateřiny a na opačné straně, přes ulici, se zbytkem minoritského kláštera, kde byl po prohrané bitvě na Moravském poli, roku 1278, dočasně pochován Přemysl Otakar II.. Byla zbourána, či snad částečně přestavěna stará zástavba přemyslovského hradu, která se

³⁵ J. Jirásek, *Pivovary na Moravě koncem 16.stol.*, 1962

³⁶ tamtéž

³⁷ V. Mandl, *Pravovárečná měšťanstva v Čechách*, 1933

³⁸ F.V. Peřinka, *Vlastivěda moravská: Znojemský okres*, 1904

³⁹ J. Klemková, *Výčep piva v dominikánském klášteře ve Znojmě (1825 – 1838)*, 2002

⁴⁰ E. Havlík, *Dějiny královského města Znojma a Znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. stol.*, 1998

zde nacházela a roku 1710 začala výstavba prvního veřejného městského pivovaru, který byl roku 1720 dokončen. Od toho roku také začal znojemský pivovar vařit pivo.⁴¹

Zbytek hradního nádvoří získali jako léno bratři Maxmilián František a Libor, svobodní páni z Deblína, kteří zde na místě románského paláce postavili současný dvoukřídlý zámek.⁴²

Od středověku až do sjednocení metrického systému bylo ve Znojmě používáno několik druhů dutých měr pro víno i pivo, z nichž nejvýznamnější byl „máz“, který pojmenoval první bary, neboli „mázhauzy“, otevírané při vinobraní dodnes. Tyto míry byly následující:⁴³

Moravský máz= 4 žejdlíky= 1,07 litru

Moravské vědro= 50 mázů= 53,5 litru

Moravská bečka= 10 věder= 514,85 litru

Rakouský máz= 4 žejdlíky= 2 holby= 1,41 litru

Rakouské vědro= 40 mázů= 56,6 litru

Rakouská bečka= 10 věder= 566 litru

Rakouský drajlink= 2 bečky= 20 věder

⁴¹ I. Cichá, *Pivovary Moravy a Slezska*, 2002

⁴² E. Havlík, *Dějiny královského města Znojma a Znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. stol.*, 1998

⁴³ tamtéž

7. Znojemský pivovar v 19. století

Při pokusu o první českou periodizaci dějin města Znojma v roce 1904, udělal přední český historik František Peřinka jednu velkou chybu. Podle něj byl totiž městský pivovar prodán do soukromých rukou už roku 1855. To je ovšem mylné, jelikož kupní smlouva,⁴⁴ uchovaná v MZA⁴⁵ v Brně, jasně dokazuje, že pivovar byl prodán soukromníkovi až roku 1860. Toho roku prodalo město svůj pivovar u znojemského hradu, i s právem várečným, znojemskému měšťanu Tomáši Mauralovi za 50 000 zlatých.⁴⁶ Jeho rodina celý pivovar přestavěla, zvětšila a technicky zmodernizovala.

Jakmile město pozbylo várečného práva, vzniklo v okolí několik menších pivovarů (na Hradišti, v Mikulovicích, v Želeticích, v Hodonicích Spitzerův pivovar atd.). Tyto pivovary ovšem časem zanikly.⁴⁷

Mauralovi provedli v pivovaru mnoho stavebních úprav. Mezi prvními stavbami, hned po roce 1860, byla parní kotelna, kde byl instalován první parní kotel sloužící k ulehčení a mechanizaci výroby. Výstavba nových budov pivovaru, naproti pivovaru původnímu, trvala podle nejstarších plánů Josefa Ungera, který stavbu řídil, od roku 1864 do roku 1872, a vznikla tak nynější ulice Hradní. Nové budovy byly speciálně funkčně uzpůsobeny. Vznikla zde varna, ležácké sklepy, strojovna, spilka a další důležité součásti. V roce 1882 byl vybudován nový velký sklep, v roce 1888 rozšířen tzv. Skleněný salón, v roce 1890 byla pivní hala přestavěna na dva byty atd. Tyto úpravy vykonal už stavitel Josef Schweighofer.⁴⁸

Po smrti Tomáše Maurala přešel pivovar na jeho dědice Rudolfa Maurala.⁴⁹ Rodina Mauralů byla původem česká, ale poněmčená, „...zapomínající na svůj původ při jednání s českými dělníky“.⁵⁰

Ohledně dělníků hlásá vybledlá tabulka na administrativní budově z konce 19. století informaci, že „V roce 1889 byla za přítomnosti Josefa Hybeše založena v sále pivovaru první dělnická strana ve Znojmě.“⁵¹

Na konci 19. století nebyl stále pivovar kompletní. Roku 1892 spadla mohutná oktogonální věž stojící v těsné blízkosti pivovaru a zavalila celou tříčlennou znojemskou

⁴⁴ Fond H 841, soubor „První znojemský pivovar a sladovna, a. s., Znojmo, 1860-1947“ v MZA v Brně

⁴⁵ Moravský zemský archiv v Brně.

⁴⁶ Pamětní spis města Znojma 1945, „První znojemský pivovar a sladovna“

⁴⁷ F.V. Peřinka, *Vlastivěda moravská: Znojemský okres*, 1904

⁴⁸ J. Stará, *Průmyslové památky na Znojmsku*, In: Sborník Státního okresního archivu Znojmo, 2006

⁴⁹ Obr. 5: Vlastnoruční podpis Rudolfa Maurala.

⁵⁰ Pamětní spis města Znojma 1945, „První znojemský pivovar a sladovna“

⁵¹ Obr. 6: Pamětní tabulka, ke vzniku první dělnické strany ve Znojmě.

rodinu. Po této události byla uzavřena promenáda, která vedla kolem pivovaru až k rotundě sv. Kateřiny, a bylo rozhodnuto o další přístavbě pivovaru s byty a hygienickým zázemím pro rostoucí počet zaměstnanců.

Stavět se začalo po odvezení sutí ze spadlé věže na jejích základech, a nynější ulice Hradní se tak ucelila a prodloužila. Roku 1894 byla přední část pivovaru hotová. V roce 1904 byla přistavěna kotelna s komínem, ze kterého dnes zbyla už jen patka. Po roce 1910, kdy byla na dnešní místo postavena nová brána,⁵² vypadal už pivovar, až na pár drobných detailů, jako dnes.⁵³

7.1 *Wotzilkův pivovar*

Ve Znojmě vznikl druhý velký pivovar, Wotzilkův, roku 1885. O rok později v něm byl zahájen provoz. Původní majitel byl poněmčený žid Rudolf Wotzilka.⁵⁴ Ten ve svém pivovaru vyráběl mj. speciální dvousladový 14° Znojemský Porter.⁵⁵

Wotzilkův pivovar byl situován v dnes již neexistující ulici K Zahradám, ústící ven z města směrem na Prahu, nedaleko tehdejšího Divisch platz, dnešního Divišova náměstí, nacházející se v bezprostřední blízkosti Horního náměstí, tedy asi pět set metrů od městského pivovaru.⁵⁶

Rudolf Wotzilka postupně do administrativy zapojoval své syny Bedřicha a Arnošta, kteří se vystřídali na postu ředitele. Bedřich Wotzilka převzal pivovar po otci roku 1916 a o tři roky později se stal i spolumajitelem. Nejmladší, Arnošt, vystřídal bratra na postu ředitele roku 1920, a také o tři roky později se stal třetím spoluvlastníkem pivovaru. Wotzilkův pivovar vykazoval přesně opačný růst, resp. pokles výroby, než pivovar městský, tehdy Muralův. Zatímco v roce 1901 Wotzilka uvařil 21 300 hl piva o 20 let později vařil už pouhých 8000 hl piva. Největší výstav piva měl Wotzilkův pivovar hned v druhém produktivním roce, 1902\03, kdy pivovar vyprodukoval 23 683 hl piva.⁵⁷

Na místě sládky se za existenci pivovaru vystřídalo pět mužů. První zdejší sládkem byl Richard Weissenrieder, působící v letech 1895 až 1903. Po něm v letech 1903 až 1906 byl sládkem Josef Slavík, v letech 1906 až 1909 Josef Gössler. Nejdelší dobu sládkoval

⁵² J. Stará, *Průmyslové památky na Znojemsku*, In: Sborník Státního okresního archivu Znojmo, 2006

⁵³ Obr. 7: Podoba pivovaru z konce 19. století.

⁵⁴ Obr. 8: Vlastnoruční podpis Rudolfa Wotzilky.

⁵⁵ server „Pivovary.info“ <http://www.pivovary.info/historie/z/z.htm>

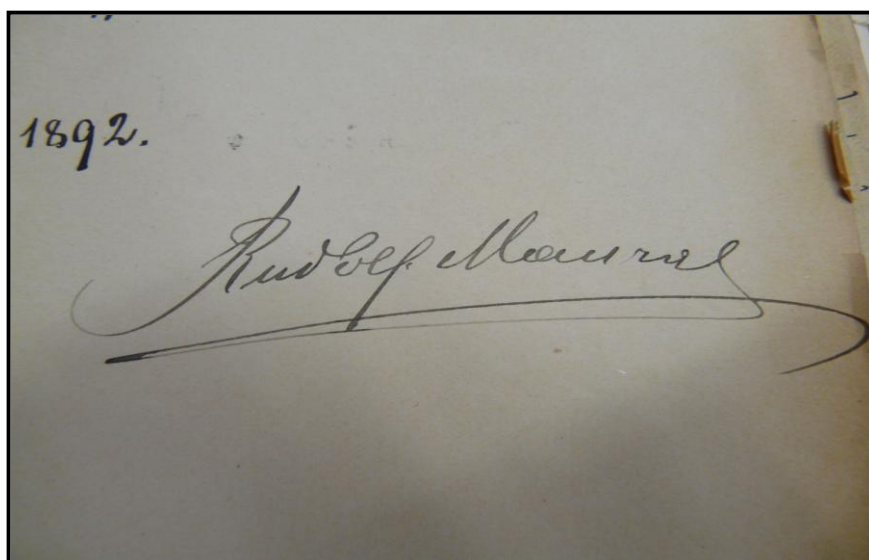
⁵⁶ Fond archivu městského stavebního úřadu, karton FO 52, listinné dokumenty pro Wotzilkův pivovar v letech 1844 až 1911 ve Státním okresním archivu Znojmo

⁵⁷ Z. Likovský, *Pivovary československého území 1900-1948*, 2006

Otto Kubín, a to v letech 1909 až 1922. Poslední sládek Wotzilкова pivovaru, František Hlaváček, se po zrušení tohoto pivovaru v roce 1924 stal na pět let sládkem v pivovaru městském.

Roku 1924 Wotzilkův pivovar zanikl. Sloučil se s městským pivovarem, který už v té době spoluvlastnil s dědici Rudolfa Maurala i sládek Jiří Gonetz, pod názvem První znojemský pivovar a sladovna a.s. Sládek František Hlaváček i ředitel Bedřich Wotzilka získali hlavní funkce v tomto jediném zbývajícím pivovaru.⁵⁸

7.2 *Obrazová příloha II.*

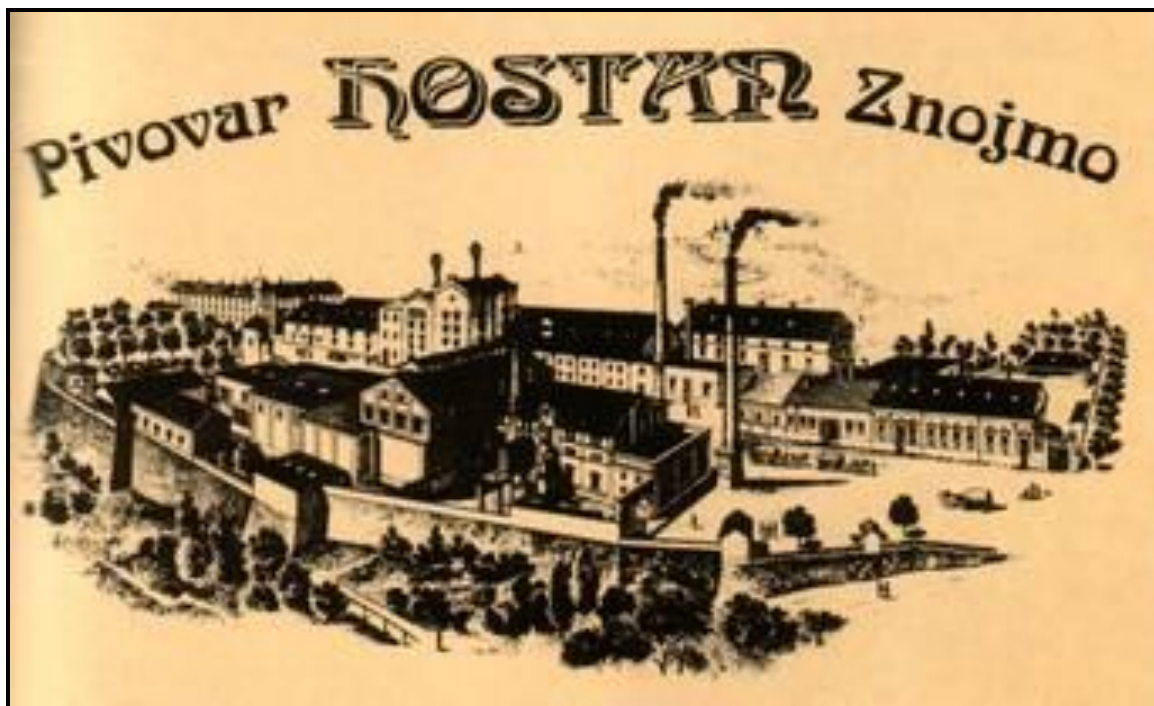

Obr. 5: Vlastnoruční podpis Rudolfa Maurala.

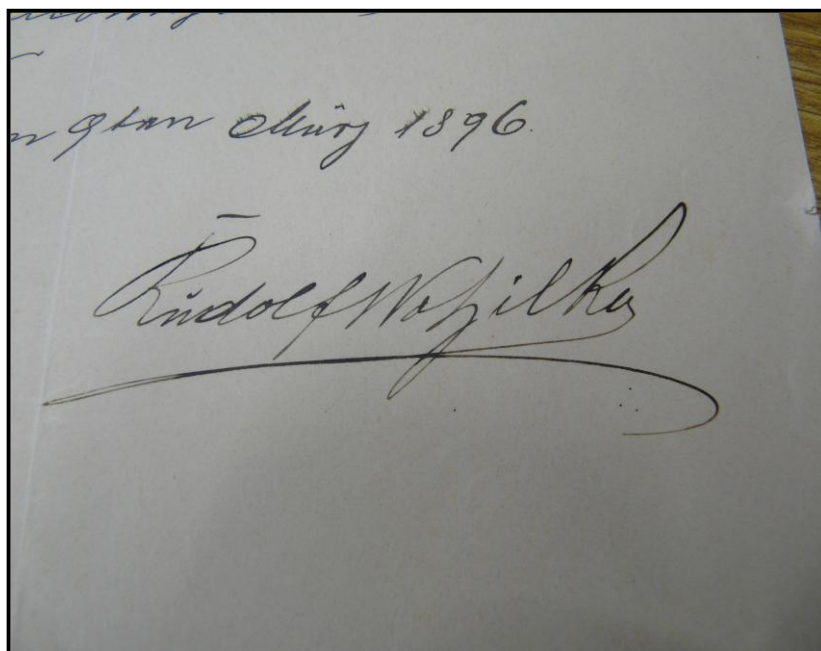

Obr. 6: Pamětní deska na administrativní budově pivovaru.

⁵⁸ Z. Likovský, *Pivovary československého území 1900-1948*, 2006

Obr. 7: Podoba pivovaru na začátku 20. století.

Obr. 8: Vlastnoruční podpis Rudolfa Wotzilky.

8. Znojemský pivovar ve 20. století

Měšťanský pivovar funguje od roku 1897 do 1921 pod firmou R. Mural a dědicové, společnost s.r.o.. Roku 1909 investuje do pivovaru Jiří Gonetz, místní sládek působící zde od roku 1893, a stává se spoluvlastníkem. Roku 1892 se pro veřejnost uzavřela nynější Hradní ulice, vedoucí od brány pivovaru až k rotundě sv. Kateřiny, fungující jako městská kolonáda.⁵⁹ Po jejím uzavření nezbyla pro veřejnost žádná přístupová cesta k rotundě, a to až do roku 1968, kdy byla vybudována „severní přístupová cesta“, po kraji Gránického údolí, pod původními barokními budovami pivovaru. V roce 2000 byla otevřena, druhá, „jižní přístupová cesta“.⁶⁰

Oba velké znojemské pivovary vlastnily na konci 19. století německé rodiny. Muralovi byla rodina česká, ale poněmčená, zatímco Wotzilkovi, jakožto rodina židovská, hlásila se dobrovolně k německé národnosti, což tehdy bylo běžné. Znojmo bylo považováno za velmi poněmčené město, ale od roku 1918, po vzniku Československé republiky, počet Čechů radikálně narostl, zatímco Němců ubylo. Jestliže v roce 1910 bylo ve Znojmě napočítáno 2 366 Čechů a 16 090 Němců, v roce 1921 byl tento stav zcela odlišný, bylo zde 10 429 Čechů a už pouze 8 456 Němců. Do konce druhé světové války ovšem počet rakouských Němců ve Znojmě opět vzrostl, takže po osvobození v roce 1945 je ze Znojma vypraveno celkem 13 železničních transportů do Bavorska, které odvezou celkem 14 427 Němců a rakouských Němců.⁶¹

Nelze říci, ze kterého německého pivovaru měli čeští Znojmáci pivo raději. Přestože Němci byli spíše v menšině, ovládali většinu průmyslu ve Znojmě. Zda bylo chutnější pivo z Prvního městského pivovaru a sladovny může svědčit fakt, že Wotzilkův pivovar ztrácel odbyt, snižoval výstav piva, a v roce 1924 z existenčních důvodů fúzoval právě s pivovarem městským.

Od roku 1900 můžeme v pivovaru pozorovat rostoucí výstav piva, který byl přibrzděn pouze první světovou válkou.⁶²

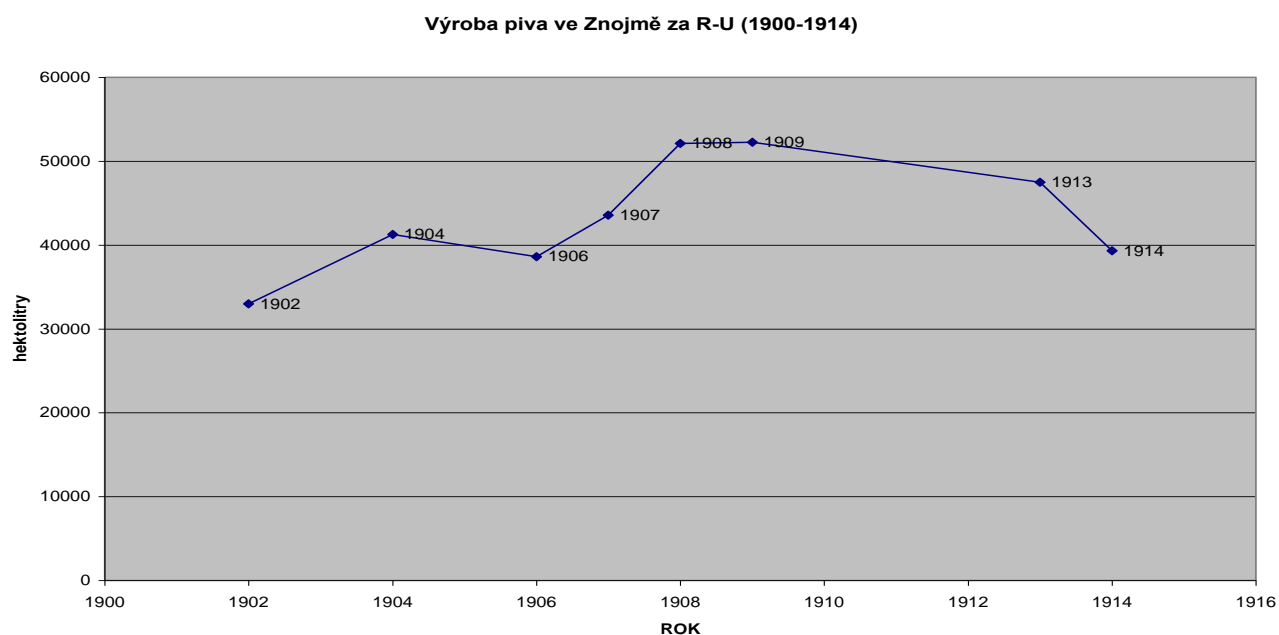
⁵⁹ PIVOVAR ZNOJMO, studie regenerace areálu, ČÁST 1 - urbanisticko-architektonický průzkum a rozbor areálu, autorizovaný architekt pro obor územní plánování Ing. arch. Jaroslava Poláčka

⁶⁰ Obr. 9.: Informační tabulka „jižní přístupové cesty“.

⁶¹ M. Kudláček, *Vývoj česko-německých vztahů ve Znojmě v letech 1918-1938*, 2005

⁶² Graf 1: Výstav piva ve Znojmě za Rakouska-Uherska (1900-1914). str. 28

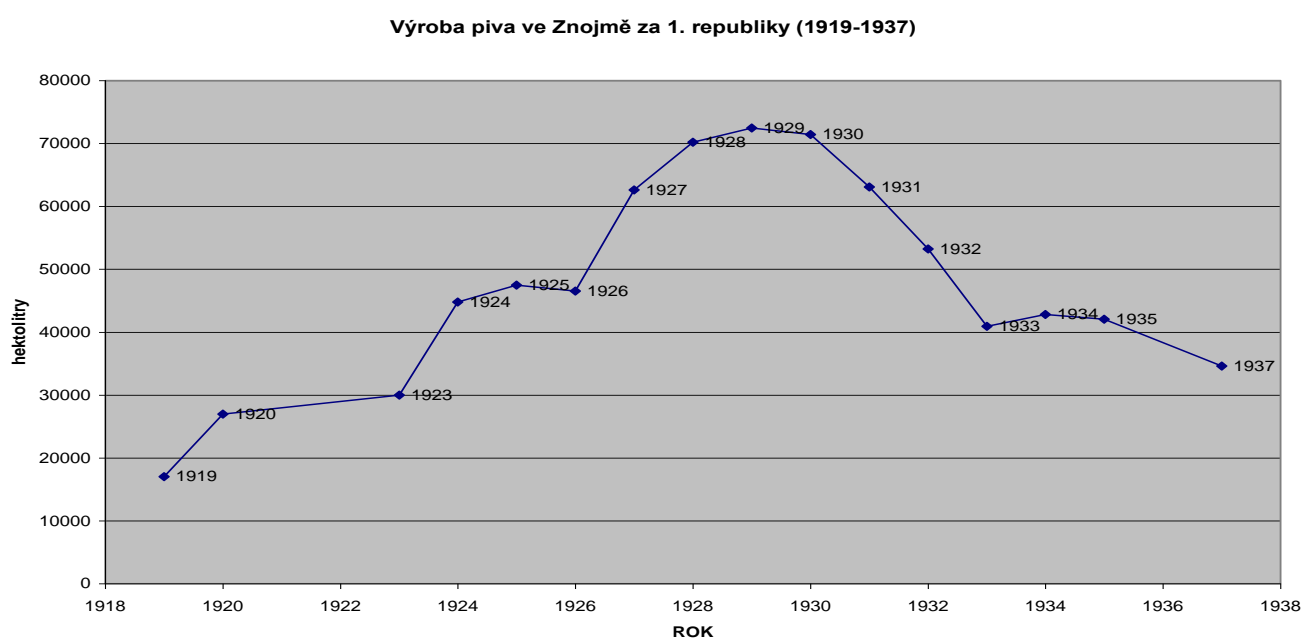
Graf 1

8.1 Za I. republiky

Rok po válce dosahuje pivovar poloviny své předválečné produkce.⁶³ Bylo to způsobeno válečnou hospodářskou devastací a zchudnutím obyvatelstva, které na pivo jednoduše nemělo.

Graf 2

⁶³ Graf 2: Výstav piva ve Znojmě za první republiky (1919-1937).

V roce 1921 je pivovar přejmenován na První znojemský parní pivovar a sladovna, spol. s.r.o.. Tento stav vydrží pouze do roku 1924. V tom roce se totiž První znojemský parní pivovar a sladovna, spol. s.r.o. sloučí s prodávající firmou Rudolf Wotzilka, pivovar a sladovna, kom. spol.⁶⁴ a spolu vytvoří První znojemský pivovar a sladovna, akc. spol. Pivovar je poprvé změněn na akciovou společnost.⁶⁵

Dne 20. června roku 1924 navštívil Znojmo prezident Československé republiky, Tomáš G. Masaryk, a po průjezdu městem za jásotu davů lidí prošel areálem pivovaru směrem na hrad. Prezident Masaryk navštívil Znojmo ještě podruhé, a to v roce 1929. Druhý československý prezident Edvard Beneš prošel touto stejnou trasou 17. června 1936.⁶⁶

Po sládkovi Gonetzovi se v pivovaru vystříдалo od roku 1924 do roku 1989 dalších deset sládků, z nichž nejvýznamnějším byl Bedřich Kubečka,⁶⁷ jenž byl sládkem dokonce dvakrát,⁶⁸ a navíc ihned po válce, v květnu 1945, převzal pivovar i jako ředitel a vydržel v jeho čele do roku 1949. Jiří Gonetz se roku 1924, kdy přenechává své místo sládkovi Františku Hlaváčkovi, který zde vydrží do roku 1930, stává technickým ředitelem. Zajímavostí je, že se majitel méně úspěšného Wotzilka pivovaru, Bedřich Wotzilka, ihned po fúzi dostal do vedení pivovaru městského, a to jako komerční ředitel v letech 1925 až 1938. Po něm se na místě komerčního ředitele vystřídali do konce války další dva znojemští Němci, Ferdinand Reckendorfer a Josef Nowak.⁶⁹

V letech 1930-35 instalovala plzeňská Škodovka v pivovaru nejmodernější zařízení a pivovar tak získal kapacitu 120 000 hl. V pivovaru byla nainstalovaná i velmi výkonná automatická plnička lahví s výkonem 5000 lahví za hodinu.⁷⁰ Poněvadž znojemský pivovar byl jediným pivovarem na celé jihozápadní Moravě a v okolí 70 kilometrů jiný podobný podnik nebyl, zaznamenával znojemský pivovar dlouholetý progresivní vzestup.⁷¹

8.2 *Za II. světové války*

Během okupace v roce 1939 byli nacisty vyhnáni všichni čeští pracovníci pivovaru. Vedení výroby přešlo do rukou rodiny rakouského velkovinaře Reckendorfer - Mössmer z Retzu, který získal 85% akcií pivovaru. V roce 1939 po německé okupaci byl na post

⁶⁴ viz str.24 (Wotzilkův pivovar)

⁶⁵ Z. Likovský, *Pivovary československého území 1900-1948*, 2006

⁶⁶ A.M. Drozdová, *Návštěvy prezidentů Masaryka a Beneše ve Znojmě*, 2010, bac. práce

⁶⁷ Obr. 10: Sládek a ředitel Bedřich Kubečka.

⁶⁸ Poprvé v letech 1931-39, podruhé 1945-49, a zároveň byl i ředitelem.

⁶⁹ Z. Likovský, *Pivovary československého území 1900-1948*, 2006

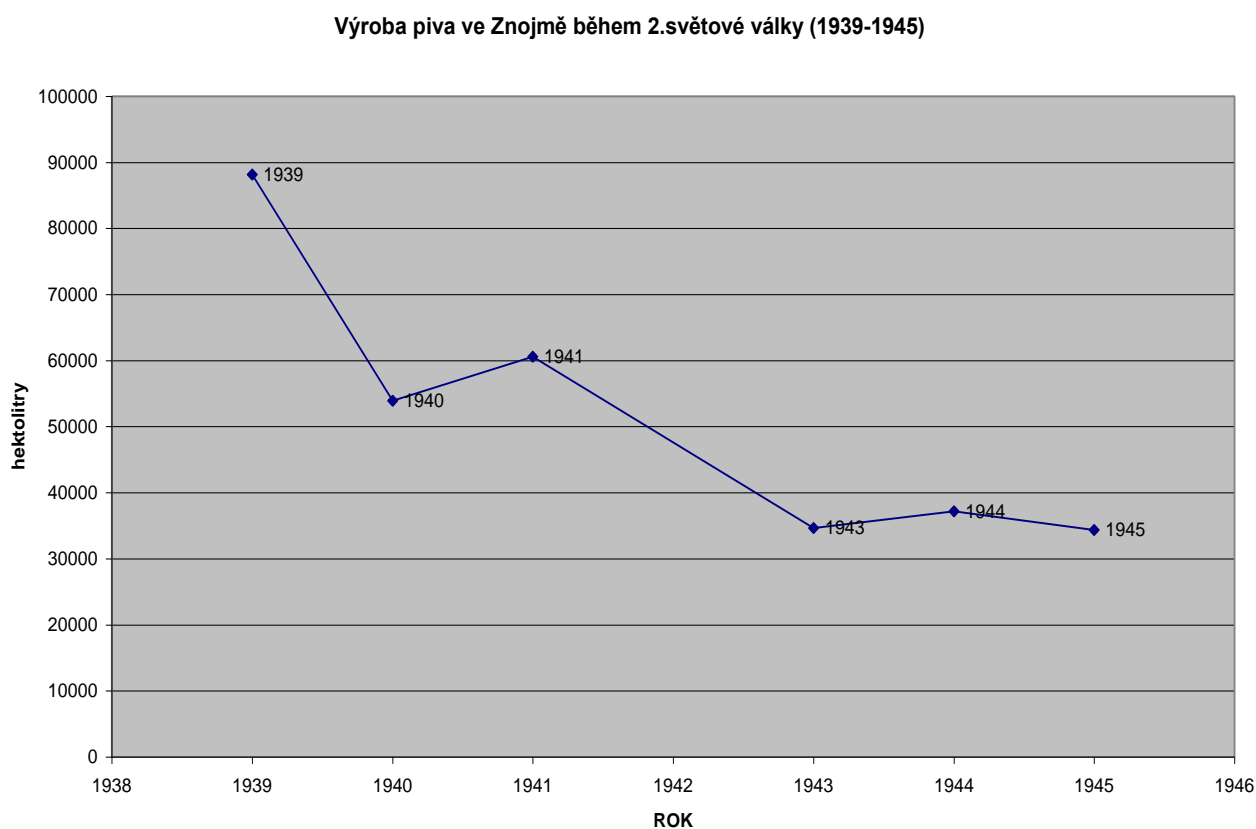
⁷⁰ Pamětní spis města Znojma 1945, „První znojemský pivovar a sladovna“

⁷¹ Obrazová příloha (Grafy 1-5)

ředitele i sládka dosazen Lothar Mayer. Vydržel v pivovaru celou válku, než byl po osvobození 1945 vyhnán a pivovar převzal opět Bedřich Kubečka.⁷²

Také prokurista pivovaru Antonín Pela,⁷³ zaměstnaný zde už od roku 1925, jenž byl přinucen k odchodu stejně jako Kubečka, se díky svým zkušenostem stal jedním z vedoucích v nejslavnějším českém pivovaru, v Plzni. A stejně jako Kubečka se ihned po válce vrátil do Znojma na své původní místo. Během války fungovala také sladovna v nejstarší barokní části pivovaru, ovšem jako nacistická dílna pro letecké součástky, krytá cedulkou „Opravná sudů“.⁷⁴ Během války logicky výroba piva ve Znojmě opět klesla.⁷⁵

Graf 3

„Pivovar vyšel ze všech válečných hrůz, které se krajem přehnaly, neporušen a mohl v nové, svobodné republice zahájit činnost jako jeden z prvních podniků našeho zle postiženého pohraničí.“⁷⁶

⁷² Z. Likovský, *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, 2010

⁷³ Prokurista má plnou moc ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku.

⁷⁴ Pamětní spis města Znojma 1945, „První znojemský pivovar a sladovna“

⁷⁵ Graf 3: Výroba piva ve Znojmě během 2. světové války (1939-1945).

⁷⁶ Pamětní spis města Znojma 1945, „První znojemský pivovar a sladovna“

V prvních dnech po osvobození Znojma, byla snaha udržet pivovar v nepřetržitém provozu i bez vyhnaných německých pracovníků. Z původních 120 zaměstnanců zůstalo zde pouze 40 českých dělníků. Prvním poválečným předsedou nově ustanovené revoluční závodní rady pivovaru se stal Dominik Mašek, jeho místopředsedou byl zvolen František Krutiš a jako třetí člen fungoval Antonín Kavka. Po urychleném vykonání bezodkladných záležitostí pivovaru, nutných k bezproblémovému provozu, byla revoluční závodní rada přejmenována na stálou závodní radu, všichni tři členové rady revoluční byli samozřejmě opět zvoleni a jejich počet se zvýšil na pět členů, o Antonína Neuwirtha a Jana Hlavatého.⁷⁷

8.3 Po II. světové válce

Dva roky po druhé světové válce patřil pivovar pod národní správu Československé republiky. Dne 14. května 1945, tedy po německé kapitulaci, byl národním správcem Prvního znojmského akciového pivovaru a sladovny jmenován Jan Kavan.⁷⁸ S administrativou mu v těchto revolučních dnech pomáhal jeho spolupracovník Karel Švejda.⁷⁹

Dne 25. května 1945 Jan Kavan převzal definitivně, s národní a závodní radou, celý podnik. Tyto rady podnik zmodernizovaly, dokonce pod svůj patronát vzaly muzeum, které se nově zařizovalo v budovách bývalého minoritského kláštera naproti pivovaru, a na stavbu plánovaného nového divadla přispělo vedení pivovaru částkou 100 000 Kč.⁸⁰

Po válce zůstalo v práci celkem 20 zaměstnanců, kteří v podniku pracovali více než dvacet let. Znojmským rekordmanem, který zde pracoval celkem 45 let, byl Josef Petru.⁸¹ Bedřich Kubečka vydržel na postu sládky a ředitele od květnového osvobození, až do roku 1949. Na začátku roku 1950 byl nahrazen sládkem Karlem Brožem a novým ředitelem Drahomírem Eliášem. Roku 1948 vzniká navíc nová funkce, podnikový ředitel, a tu vykonával Raimund Bouček.⁸²

8.4 Po znárodnění

Už v roce 1947 byl z pivovaru udělán národní podnik Československé republiky ve správě Znojma. Ale v roce 1948 byl skutečně znárodněn a včleněn mezi Západomoravské

⁷⁷ Z. Likovský, *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, 2010

⁷⁸ Obr. 11: Portrét národního správce pivovaru Jana Kavana.

⁷⁹ Z. Likovský, *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, 2010

⁸⁰ Pamětní spis města Znojma 1945, „První znojmský pivovar a sladovna“

⁸¹ tamtéž

⁸² Z. Likovský, *Pivovary Českých zemí 1948-1989*, 2008

pivovary, národní podnik, řízené městem Jihlavou. Ještě v témže roce byl znojemský pivovar přiřazen mezi Středomoravské pivovary, národní podnik, řízené Brnem a v této skupině setrval do roku 1952.

Roku 1952 skončil na místě ředitele pivovaru Drahomír Eliáš a stejně tak skončila ekonomka podniku Hermína Hélová, pracující zde od roku 1950, kdy nahradila svého předchůdce Jana Kavana. Pouze sládek Karel Brož vydržel na svém místě od roku 1950 až do roku 1954. Během tří let Eliášova ředitelování bylo vyrobeno 323 325 hl piva.⁸³

Na jeden rok se pivovar vrátil pod správu Znojma, a to mezi léty 1953 a 1954, kdy byl včleněn mezi Jihomoravské pivovary, národní podnik. Na tento jeden rok usedl na post ředitele Rudolf Václavek a na post ekonoma František Chadim, kterého vystřídala opět Hermína Hélová, ale také pouze na rok. Hned roku 1954 byl pivovar navrácen pod správu Brna mezi Středomoravské pivovary, národní podnik. Tento stav setrval do roku 1960, kdy se spolu s názvem Československé republiky změnilo i členění území a znojemský pivovar zůstal pod správou Brna, ale v uskupení Jihomoravské pivovary, národní podnik.⁸⁴

Mezitím v letech 1954 až 1959 měl pivovar ředitele jménem Bret a sládkem se na roky 1955 až 1959 stal Josef Hél. Tento Josef Hél v roce 1960 povýšil ze sládky na ředitele a pivovar udržel ve svých rukách do roku 1972.⁸⁵ Během dvanácti let jeho ředitelování pivovar vyprodukoval téměř 2 miliony hektolitrů piva a produkce i spotřeba rostla. Za tu dobu se také vystřídali tři sládky- Josef Bezděk (1960 -1961), Jaroslav Vobr (1962 – 1963), Jiří Sysel (1964 – 1973), a dva ekonomové podniku- Karel Švéda (1957 – 1963) a po něm Klement Křivan (1964 – 1975).⁸⁶

Od znárodnění pivovaru do začátku socialistické normalizace produkce i spotřeba piva ve Znojmě převážně rostla.⁸⁷ Během normalizace se průměrná produkce sice zvedla, ale výroba stagnovala, jelikož byla brzděná nerostoucí spotřebou.

⁸³ Z. Likovský, *Pivovary Českých zemí 1948-1989*, 2008

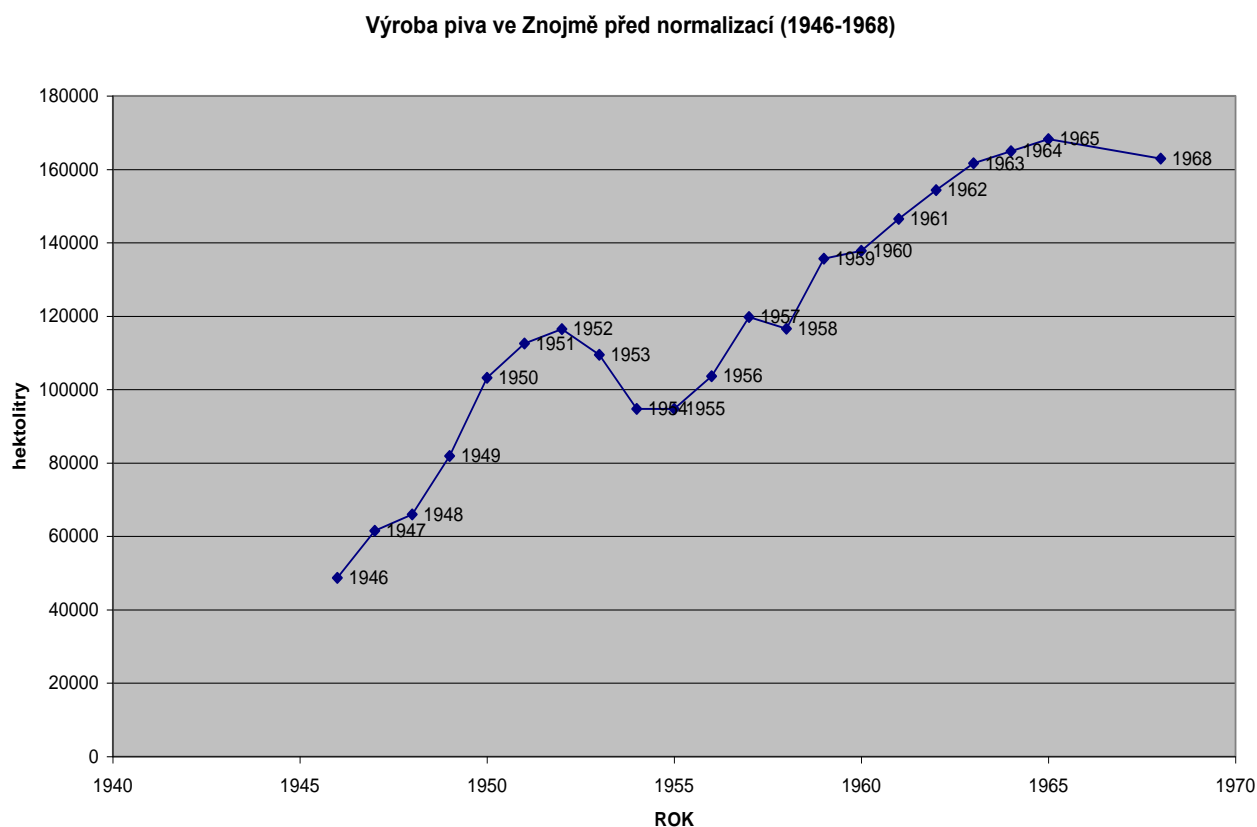
⁸⁴ J. Stará, *Průmyslové památky na Znojemsku*, 2006

⁸⁵ Z. Likovský, *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, 2010

⁸⁶ Z. Likovský, *Pivovary Českých zemí 1948-1989*, 2008

⁸⁷ Graf 4: Produkce piva ve Znojmě před normalizací (1946-1968). str. 33

Graf 4

8.5 Během normalizace

Po vypuknutí normalizace v srpnu 1968 se pro soudruhy ve vedení pivovaru nic moc nezměnilo. Toto bouřlivé období v létě roku 1968 zastihli ve svých funkcích ředitel Josef Hél (vykonával funkci do roku 1972), sládek Jiří Sysel (vykonával svou funkci do roku 1973) a ekonom Klement Křivan (vykonával svou funkci do roku 1975).⁸⁸ Během normalizace vzrostla spotřeba piva a díky tomu stoupla i produkce, i když trvalý progres produkce, kdy během dekády 1960 až 1970 stoupla výroba piva o 45%, byl utlumen.⁸⁹ Během deseti let normalizace, mezi lety 1968 až 1978, stoupla produkce piva pouze o 25%.⁹⁰ V roce 1966 proběhlo první stáčení do hliníkových sudů.⁹¹

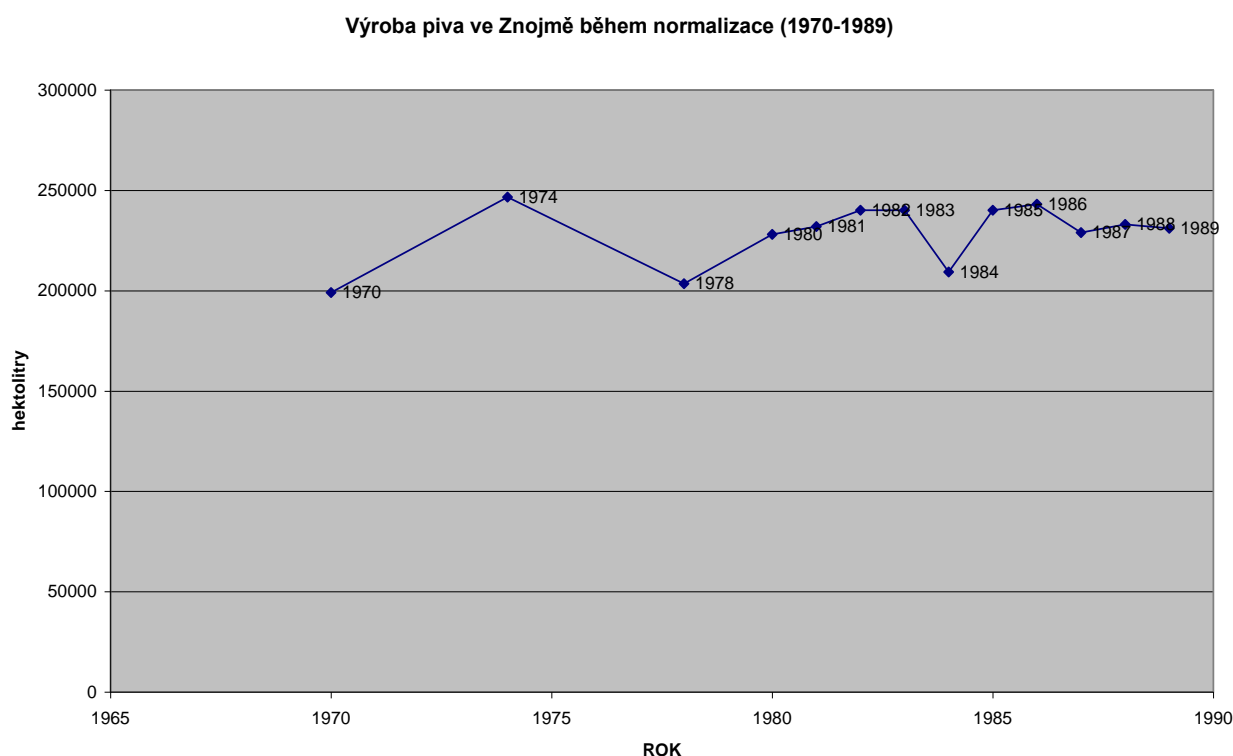
⁸⁸ Z. Likovský, *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, 2010

⁸⁹ V. Vinická, *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo v letech 1945-1984*, 1985

⁹⁰ Graf 5: Výroba piva ve Znojmě během normalizace (1970-1989) str. 34

⁹¹ M. Moštěk, *Znojmo má definitivně pivovar Hostan*, 15. prosince 2010, znojemsky.denik.cz

Graf 5

Roku 1972 Josefa Héla vystřídal Pavel Křivák, jenž řediteloval pouze do roku 1975 a během jeho funkčního období bylo vystaveno cca 1 000 000 hl piva. Na pozici sládka přichází roku 1973 František Schwach.⁹²

Uprostřed tuhé normalizace zaznamenal pivovar nejúspěšnější výrobní rok ve svých dosavadních dějinách, následných dějinách do roku 1989, i po něm. V roce 1974 totiž znojemský pivovar vystavil 246 595 hl piva,⁹³ které se už nikdy nepodařilo překonat.

V roce 1975 je většina důležitých funkcí v podniku obměněna. Ředitele Pavla Křiváka vystřídal Jaroslav Tomandl, vykonávající funkci do roku 1977. V letech 1979 až 1989 vykonával funkci sládka Robert Nechvátal, který ve své funkci přečkal i změnu režimu v listopadu 1989. Během posledního normalizačního desetiletí a Nechvátalově sládkování začaly opět hodnoty objemů produkce piva stoupat a atakovat maximální hranici z roku 1974. Ta však až do roku 1989, i po něm, zůstala nepokořena. Nejblíže překonání výrobního rekordu byl pivovar v roce 1986, kdy za jeden rok vystavil 243 000 hl piva.⁹⁴ Výstavy piva po revolučním roce 1989 už jenom klesaly. Spadly pod hranice 200 000 hl za rok a

⁹² Z. Likovský, *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, 2010

⁹³ Z. Likovský, *Pivovary Českých zemí 1948-1989*, 2008

⁹⁴ tamtéž

znojemský pivovar se zařadil mezi tzv. malé pivovary. Mezi velké se vrátil v roce 2000. Normalizačních kvót už ale nikdy pivovar nedosáhl.

Změnu režimu ve své funkci přežil také poslední předlistopadový ředitel, Vlastimil Sládek, pracující zde od roku 1978. Naopak po listopadové revoluci se ve své funkci neudržela ekonomka Eva Lustigová, která v roce 1982 vystřídala Martina Viszjána.⁹⁵

Znojemský pivovar zůstal součástí skupiny Jihomoravské pivovary, národní podnik Československé socialistické republiky, ve správě Brna od roku 1960 do roku 1980.⁹⁶ V roce 1981 byl z národního podniku utvořen koncernový podnik, přičemž zařazení i spravující město zůstalo stejné až do roku 1988. Ještě před listopadovou revolucí stihl být pivovar převeden do skupiny Československá socialistická republika - Pivovary Brno, kdy byl po osmi letech z pivovarského koncernu opět udělán národní podnik. V tomto stavu pivovar přečkal bouřlivé listopadové změny v roce 1989.

8.6 Po listopadu 1989

Po sametové listopadové revoluci se toho v pivovaru moc nezměnilo. Ředitel Vlastimil Sládek i sládek Robert Nechvátal zůstali na svých místech. Podnik opustila pouze ekonomka Eva Lustigová. Znojemský pivovar byl vyjmut ze skupiny Pivovary Brno a převeden mezi Jihomoravské pivovary a.s. Ale po roce 1989 se také pivovaru otevřela možnost investovat do zlepšení strojního vybavení a technologií výroby. Proto byly vyměněny dva nevyhovující opotřebované varné kotle za nerezové, byla zavedena automatická regulace teplot při chlazení, také byl rozšířen prostor ležáckého sklepa a přetlačných tanků na pivo.⁹⁷ V roce 1991 byla existence pivovaru poprvé vážně ohrožena, a to když městští zastupitelé, a posléze i ministerstvo kultury, rozhodli o zákazu provozu v historických budovách pivovaru. Technologie pivovaru měla být vymístěna do roku 1995. Začal mnohaletý boj o záchranu znojemského piva, v jehož rámci byly, mimo jiné, od roku 1992 pravidelně pořádány pivní slavnosti.⁹⁸ V roce 1991 pivovar také, jako jeden z prvních, začal hostinským nabízet pravidelné čištění trubek a představil prvního obchodního zástupce.⁹⁹

⁹⁵ Z. Likovský, *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, 2010

⁹⁶ V. Vinická, *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo v letech 1945-1984*, 1985

⁹⁷ A. Volcová, *Nejen víno má svá specifika*, In: Znojenské listy č.9., 16. května 1993

⁹⁸ server „Pivovary.info“ - http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

⁹⁹ D. Smola, Znojemský deník.cz, červen 2009 - <http://pivni.info/archive/2009-06/strana14.html>

V polovině roku 1993 proběhla privatizace. Celý pivovar dostala společnost Hostan s.r.o., která vznikla dne 26. dubna 1993¹⁰⁰ z několika členů managementu pivovaru. Úvěr k tomuto půjčený byl splacen za pět let. Ovšem týdeník Znojemský týden napsal 30. listopadu 2010 ohledně zakládací smlouvy společnosti Hostan toto: „Hostan byl založen společenskou smlouvou, která je nadepsaná datem 18. března 1993. Podepsaná byla ale až 14. dubna 1995 a za město smlouvu podepsal, dle notářského ověření podpisu, místostarosta Jaroslav Slušný. Město dalo pivovar do soukromých rukou a dále disponovalo pouze jediným hlasem ve valné hromadě.“¹⁰¹ Tyto informace jsou pravdivé, protože zakládací smlouva firmy Hostan s.r.o. je v elektronické podobě veřejně vystavena na internetu a dokládá výše zmíněné údaje.¹⁰²

Kvůli tlaku památkářů museli noví majitelé předělat uhelnou kotelnu pivovaru na zemní plyn a také přemístit umývárnu a stáčírnu piva z blízkosti hradní rotundy sv. Kateřiny do prostorů bývalé sladovny. V roce 1993 byla v pivovaru také instalována nová stáčecí linka na KEG sudy, které dodaly pivu minimální trvanlivost tří měsíců. Ještě v témže roce byla převedena polovina produkce na tuto novou linku. Před Vánoci roku 1993 byly nahrazeny nevzhledné přepravky na pivo novými plastovými, barevnými, s logem firmy.¹⁰³

Napravit všechny architektonické chyby se povedlo do roku 1995. V tomto roce vlastnilo pivovar 7 majitelů a pracovalo zde 110 zaměstnanců. Čistý zisk pivovaru v tomto roce byl 12 101 000 Kč. V roce 1995 byl znojemský pivovar zařazen mezi malé pivovary, jelikož jeho výstav nepřekročil dělicí hranici 200 000 hl. Tu překonal až v roce 2000. V roce 1997 se podle ČSPAS vypilo v České republice 162 litrů piva na hlavu, včetně kojenců.¹⁰⁴

Nejzajímavější je, že během pěti let (1995 až 1999) zůstával výstav piva stále na stejné kvótě pod hranicí 200 000 hl, ale zisk pivovaru se během těchto let zvedl o 40%. Zatímco v roce 1995 utržil pivovar za 192 000 hl piva 107 miliónů Kč, v roce 1999 to bylo za stejné množství piva už 149 miliónů Kč.¹⁰⁵

¹⁰⁰ server „Pivovary.info“ - http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

¹⁰¹ *Hostan stále budí vášně*, Znojemský týden, 20. září 2010

<http://www.znoj-tyden.cz/hostan-stale-budi-vasne.a1564.html>

¹⁰² Elektronická verze zakládající smlouvy Hostanu na adrese:

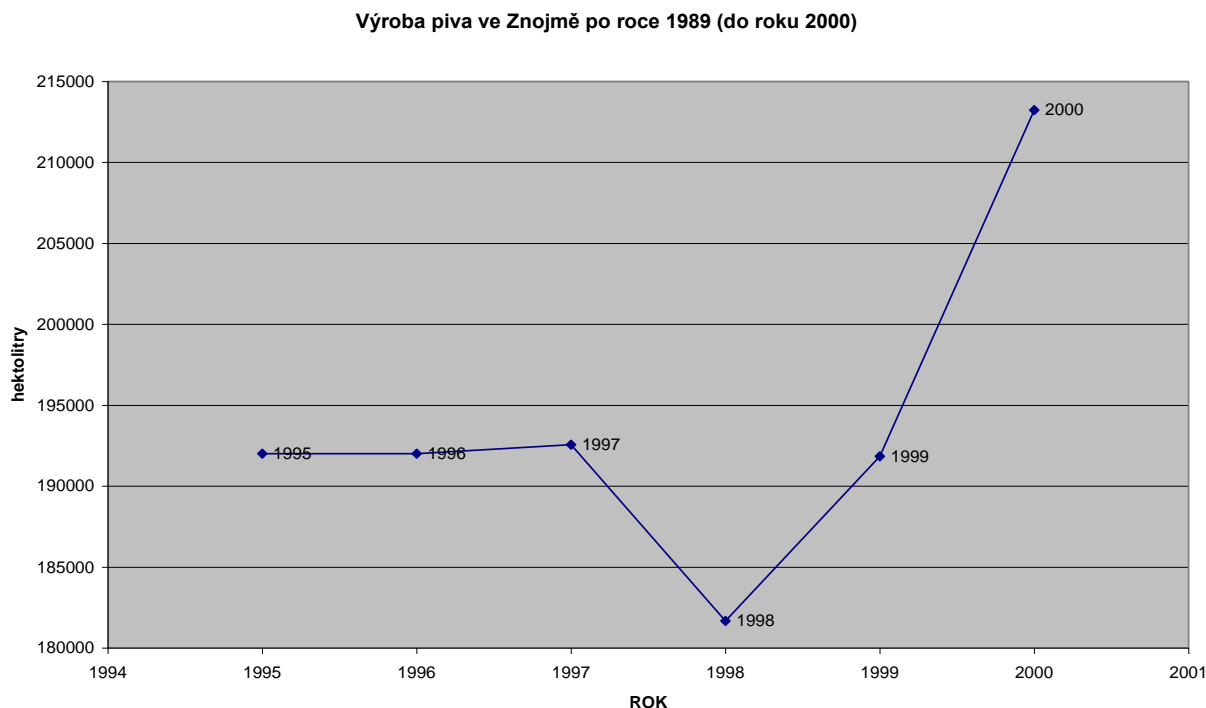
http://www.znoj-tyden.cz/upload/zt39_10/pivovar/Hostan%20smlouva.pdf

¹⁰³ A. Volcová, *Nejen víno má svá specifika*, In: Znojemské listy č.9., 16. května 1993

¹⁰⁴ Český svaz pivovarů a sladoven

¹⁰⁵ Graf 6: Výroba piva ve Znojmě po roce 1989 (do roku 2000) str. 37

Graf 6

Jediný výraznější pokles produkce zaznamenal pivovar pouze v roce 1998, kdy výstav piva činil za celý rok pouhých 181 676 hl piva. „*Tento pokles je přičítán tehdejšímu nástupu levných lahvových piv od velkých výrobců do obchodních sítí,*“ vysvětlil v roce 2000 tehdejší jednatel společnosti a poslední ředitel pivovaru, Petr Dvořák.¹⁰⁶ Na obranu malého znojemského pivovaru proti zlevňujícím pivovarům velkým, zvýšilo vedení společnosti výrobu sudového piva. Tato sudová výroba dosahovala v roce 1999 podílu 60% z celkového ročního výstavu piva. Sudové pivo totiž umožnilo omezit závislost na obchodních řetězcích, které vyžadují poplatky a dodávky velkých objemů zboží po celém území České republiky. Do nového tisíciletí pivovar Hostan spěchal se zvyšující se výrobou i stále většími zisky.¹⁰⁷

Jedním z největších problémů poslední dekády 20. století, byly kolony těžkých nákladních aut, které začaly ucpávat úzké uličky historicky cenného znojemského starého města, a svým průjezdem ničit historické centrum, což vadilo občanům a ještě více památkářům. Tento problém byl vyřešen přesunutím skladu a výroby do blízkých Oblekovic. Další sklady pivovaru Hostan vyrostly až roku 2004 v poněkud vzdálenějších Těšeticích, bokem od veškeré zástavby.¹⁰⁸

¹⁰⁶ server „*Pivovary.info*“ - http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

¹⁰⁷ server „*Hostan.cz*“ - <http://www.hostan.cz/home>

¹⁰⁸ *Hostan otevřel nové distribuční centrum*, pivnidenik.cz, 29. července 2004, <http://www.pivnidenik.cz/clanek/2152-Hostan-otevrel-distribucni-centrum/index.htm>

Posledním řešeným architektonickým problémem v pivovaru byla přístupová cesta k rotundě sv. Kateřiny. Do roku 2000 se k rotundě a na znojemský hrad dalo projet pouze přes dvůr pivovaru, což byla cesta pro prominenty, nebo oklikou přes tzv. „severní cestu“ po okraji Gránického údolí. V roce 2000 byla vybudována na pozemcích sousedících v těsné blízkosti pivovaru tzv. „jižní přístupová cesta“,¹⁰⁹ která rotundu otevřela turistům a je plně využívána dodnes.

8.7 Obrazová příloha III.

Obr. 9: Informační tabulka „jižní přístupové cesty“.

¹⁰⁹ Obr. 9: Informační tabulka „jižní přístupové cesty“.

Obrázek 10: Sládek a ředitel Bedřich Kubečka.

Obrázek 11: Národní správce Jan Kavan.

9. Pivovar Hostan ve 21. století

Nové tisíciletí přineslo novinky v nabídce pivovaru. V roce 2000 vařil pivovar Hostan čtyři druhy piva. Pivovar například vyrobil na zakázku firmy Beertrade Czech s.r.o. pro export pivo Pravovar s 4,2% alkoholu.¹¹⁰

Červenec roku 2000 byl teplotně podprůměrný, i proto spotřeba piva klesla. Navíc cena stoupla o 25 až 50 haléřů na půllitr, jelikož se zvedly náklady kvůli špatné úrodě. Přesto na konci roku pivovar překročil dělicí hranici 200 000 hl, produkcí 220 000 hl, a zařadil se mezi velké pivovary. Dokonce byla zvýšena kapacita ležáckého sklepa o 20%.¹¹¹

K 1. dubnu 2001 pivovar zdražil podle svých původních předpokladů pivo, a to o dalších 50 haléřů na půllitr. Od ledna do července 2001 bylo vystaveno 124 200 hl piva. V roce 2001 překvapivě rostl podíl prodaného lahvového piva. Dosud zatím klesal. Bylo to však způsobeno také exportem. Hostanu stoupal prodej ležáků, jejichž podíl se přehoupl přes 50 %. V pololetí 2001 pivovar vykázal obrat ve výši 87 miliónů Kč, na konci roku 190 miliónů Kč.

Už koncem září 2001 Starobrno, jejímž majitelem byla firma BBAG, odkoupila podíly, které v Hostanu vlastnila skupina zbývajících šesti majitelů z ustanovující smlouvy a dalších pěti nových majitelů, vlastníci bývalý podíl města. Jediným společníkem firmy Hostan s.r.o. bylo tedy od 16. listopadu 2001 Starobrno a.s., jehož majitelem byla rakouská firma BBAG.

Dne 30. června 2002 společnost Hostan s.r.o zanikla, jelikož kompletně fúzovala s firmou Starobrno s.r.o.. Tuto fúzi nejdříve museli schválit 23. dubna 2002 majitelé Hostanu, ve stejný den rozhodovala i valná hromada Starobrna. Po této fúzi se produkce Starobrna a Hostanu meziročně zvýšila o 15 000 hl a podíl samotného Hostanu na tomto vzrůstu činil 2%.¹¹²

V roce 2003 spadly všechny pivovary skupiny Starobrno, včetně znojemského Hostanu, pod skupinu Heineken, nizozemský nadnárodní koncern, třetí největší výrobce piva na světě.¹¹³ Piva vařeného ve Znojmě se v roce 2003 prodalo o 2 % více než v roce předchozím. V období leden až říjen 2003 se prodalo přes 176 000 hl Hostanu. V tomto roce bylo změněno původní logo pivovaru na nové logo v retro stylu.¹¹⁴

¹¹⁰ I. Cichá, *Pivovary Moravy a Slezska*, 2002

¹¹¹ server „*Pivovary.info*“ - http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

¹¹² tamtéž

¹¹³ V. Smola, *Pivovaru Hostan pod Heinekenem hrozí zánik*, iDnes.cz, 19. září 2008

¹¹⁴ viz. kapitola 11

Dne 27. ledna 2004 při hokejovém utkání HC Znojemští Orli s HC Moeller Pardubice došlo ke slavnostnímu oficiálnímu přejmenování zimního stadionu ve Znojmě na "HOSTAN ARÉNA ZNOJMO".

Dne 19. července 2004 byl zahájen provoz v nových skladech v blízkých Těšeticích a veškerá distribuce byla z Oblekovic přesunuta právě sem.

Dne 1. července roku 2005 byla výroba lahvového piva Hostan přesunuta do pivovaru v Brně. Bylo tak rozhodnuto, protože lahvová stáčírna ve Znojmě byla již zastaralá a modernizace by přišla řádově na desítky milionů korun, což by bylo pro pivovar finančně náročné. Výroba sudového piva nadále ve Znojmě pokračovala. Opět zde začala výroba sudových nasycených limonád s citrónovou a kolovou příchutí pod značkou ZULU.¹¹⁵

„Firma Heineken se alespoň snažila zmírnit dopad přesunu výroby lahvového piva na zaměstnance ve Znojmě. Z 25 pracovníků, jichž se tato změna týkala, dostalo 13 nabídku dalšího zaměstnání u společnosti Starobrno. Pro odcházející zaměstnance má firma připraveno nadstandardní odstupné až do výše pěti měsíčních platů v závislosti na délce pracovního poměru u společnosti.“¹¹⁶

V roce 2006 se prodalo 191 000 hektolitrů piva Hostan. Z toho sto tisíc hektolitrů piva bylo vyrobeno přímo ve Znojmě. Oproti roku 2005 to byl pokles o jedno procento.

V únoru 2007 se pivo Hostan Hradní účastnilo soutěže při reprezentačních slavnostech piva v Táboře a zvítězilo mezi čtyřiatřiceti ležáky. Toto pivo bylo také třetí mezi světlými ležáky v soutěži České pivo roku 2007. V dvoukolovém testování vybírali nejlepší domácí moky odborníci z 24 pivovarů, sladoven i škol připravujících budoucí pivovarsko-sladařské experty. Výsledky byly vyhlášeny při Svatováclavské slavnosti českého piva, na které se v předvečer svátku svatého Václava sešli pivovarníci z celé země.¹¹⁷

S rostoucí teplotou v létě 2007 se zvyšovala i spotřeba piva. V pivovaru se začalo pracovat na třísměnný provoz. Za každou hodinu bylo na stáčecí lince naplněno 100 sudů. Denně opouštělo pivovar na 2 000 sudů.

V dubnu 2008 bylo desetistupňové pivo již vařeno i stáčeno do sudů v Brně. Jedenáctka stále vařena a stáčena do sudů ve Znojmě. Výroba třináctky byla ukončena. Vedení společnosti v říjnu 2008 potvrdilo chystané uzavření pivovaru naplánované na polovinu roku 2009. Pivovar měl v roce 2008 celkem 31 zaměstnanců.¹¹⁸

¹¹⁵ server „Pivovary.info“ - http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

¹¹⁶ Právo, 20.4.2005

¹¹⁷ iDnes.cz, *Cenu pro výčepní pivo obhájilo v Táboře Starobrno*, 2. února 2007

http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.aspx?c=A070202_125515_pivo_ven

¹¹⁸ server „Pivovary.info“ - http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

Dne 15. června 2009 byla výroba piva Hostan ve Znojmě definitivně ukončena. Z celkem 35 zaměstnanců pivovaru mohlo přejít do jiných pivovarů Heinekenu 18 z nich. Generální ředitel Heinekenu pro Českou republiku Lieven van der Borgh v listopadu roku 2009 prohlásil: *"Jsme si vědomi jedinečného turistického a historického potenciálu areálu pivovaru, který je situován přímo v srdci města mezi nejvýznamnějšími místními monumenty. Proto nám záleží na tom, aby se vlastníkem areálu stal subjekt, kterému bude historické hledisko ležet nejvíce na srdci, a bude areál spravovat a rozvíjet ku prospěchu obyvatel města a okolí. Vyloučili jsme možnost veřejné dražby objektu přístupné developerům. Vzhledem ke dlouhodobé a přátelské spolupráci se znojemskou radnicí bychom tedy uvítali, kdyby město akceptovalo naši nabídku a využilo pivovarský areál pro další rozvoj města."*¹¹⁹ Následně firma prostory vyklidila a v listopadu roku 2009 nabídla pivovar k odkoupení městu Znojmu, přičemž cenu požadovanou za pivovar důsledně tajili.

Tehdejší starosta Petr Nezveda osobně souhlasil s koupí protože: *„Město nemá z minulosti žádný majetkový ani jiný vztah k jižní přístupové cestě na hrad ani k Hradní ulici, a tedy ani k hlavnímu přístupu k rotundě a celému hradu. Je tedy potřebné zabránit případným možným komplikacím, které by tak mohly nastat.“*¹²⁰ Nabídku prodeje předložil starosta na mimořádném zasedání městské rady svolané na 24. listopadu 2009.

Zpravodajský server ČT24.cz 4. května 2010 uvedl: *„Znojmo odkoupí od společnosti Heineken areál bývalého pivovaru Hostan v centru města. Zaplatí za něj 26 milionů korun. Koupě pivovaru je pro město klíčová. Pokud by areál získal někdo jiný, Znojmo by jen těžko zajišťovalo přístup k hradu a známé rotundě svaté Kateřiny.*

Jednou z původních podmínek pivovarského koncernu bylo, že se v areálu pivovaru a na přilehlém hradě bude následujících pět let prodávat pouze pivo skupiny Heineken. Požadavkem města bylo, aby daň z převodu nemovitosti zaplatilo Znojmo a Heineken napůl. I na tom se domluvili. Nejasný osud teď čeká už jen část vybavení bývalé varny piva. Ta se totiž možná stane kulturní památkou, a proto v pivovaru stále zůstávají měděné kotle a je na ně uvaleno věčné břemeno. I když bude pivovar patřit Znojmu, kotle zůstanou majetkem Heinekenu a budou umístěny v areálu.¹²¹

Město s Heinkenem kvůli koupi areálu uzavřelo dvě smlouvy. Podle první z nich muselo do konce října 2010 město zaplatit 26 milionů korun. Druhá smlouva je o budoucí

¹¹⁹ V. Smola, *Heineken nabídl Znojmu bývalý pivovar Hostan*, iDnes.cz, 13. listopadu 2009

¹²⁰ tamtéž

¹²¹ ČT24.cz, *Znojmo rozhodlo o koupi bývalého pivovaru*, 4. květen 2010

spolupráci Znojma a Heinekenu při dalším rozvoji areálu. Heineken se zavázal darovat městu sto tisíc korun na rozvoj areálu a je ochoten podílet se na dalším developerském rozvoji.¹²²

Podle starosty Petra Nezvedy by se v areálu mohlo postavit například muzeum výroby okurek, muzeum dějin Znojma nebo výroby piva. Částku šestadvaceti milionů korun musí město Heinekenu zaplatit do konce října.

Ještě před převodem peněz byl pivovar navrhnout na zanesení do seznamu kulturních památek. Tuto informaci přinesl Znojemský deník: „Návrh prohlášení části areálu znojemského pivovaru kulturní památkou posuzovalo ministerstvo kultury. Ochranu některých budov navrhli úřadům památkáři. Podle mluvčího Národního památkového úřadu v Brně Zdeňka Musila se jedná o jednu z nejvýznamnějších průmyslových památek na jižní Moravě.

Návrh se podle ČTK týká administrativní budovy, sladovny a varny se stáčírnu, kde bylo i technologické zázemí pivovaru. Podle odborníků je velice cenné i vybavení některých součástí areálu. Zejména technické zařízení varny, které bylo vyrobené ve třicátých letech minulého století v závodě Škoda. Podle znojemského památkáře Jana Kozdase je jeden z objektů barokního původu. Heineken nechal v areálu i technologie, včetně historicky cenného vybavení varny. Kulturní památkou by měly být prohlášené i kotle, které jsou turisticky atraktivní

Podle znojemských radních by v pivovaru mohl mít místo hotel, muzeum pivovarnictví a okurkářství nebo minipivovar s restaurací. Vedle námětů z oblasti cestovního ruchu a kultury padají i návrhy na drobnou výrobu.“¹²³

Od léta roku 2010 probíhala v pivovaru demontáž veškerých technologií a vybavení. V září toho roku, při odstraňování nerezových van ve spilce, chytla od autogenu IPA izolace a začalo zde hořet. Poté, co se pracovníci firmy, která zde prováděla šrotování techniky, pokusili oheň uhasit minerální vodou a oheň se ještě více rozšířil i pod ostatní vany, kolemjdoucí svědek přivolal policii. Policisté po zkontrolování ohně zavolali hasičům. Po rychlém a krátkém zásahu tří hasičských aut byl malý požár uhašen aniž by se ze spilky rozšířil dál a v prázdné místnosti nebyly způsobeny žádné škody. Na nehodu se přijel podívat i tehdejší starosta města Znojma Petr Nezveda.¹²⁴

V roce 2010 také začaly vyplouvat na povrch prapodivné finanční machinace majitelů pivovaru. V souvislosti s podvodnými praktikami na městských úřadech ve Znojmě napsal Znojemský týden až 20. září 2010 tuto znepokojující zprávu (výťah): „Rada města Znojma

¹²² S. Pavlačková, *Pivovar by mohl být památkou*, Znojemský deník.cz, 14. září 2010

¹²³ tamtéž

¹²⁴ Informace od přímého účastníka této události. (Jan Adam, *1989, Znojmo)

nechala vypracovat znalecký posudek na cenu podílu města v pivovaru Hostan, který byl 30%. Ale ve valné hromadě disponovalo město pouze jedním hlasem. Podle 30% podílu by mělo město disponovat 75 hlasy.

Znalecký posudek¹²⁵ vypracovala 11. srpna 2010 renomovaná společnost TACOMA a.s. a cenu majetkového podílu Znojma v Hostanu ocenila na 28 mil. 856 tisíc korun. Cena posudku byla 271 tisíc korun. Tento podíl města byl odprodán pěti dalším společníkům Hostanu, fyzickým osobám, každému 6% z 30% podílu, za cenu základního jmění, tj. 15 tisíc korun, přestože byl znaleckým posudkem každý podíl oceněn na 5 771 000Kč.¹²⁶

V posudku bylo také doloženo, že celková hodnota pivovaru je 113 162 000 Kč, a svých 30% z firmy Hostan s.r.o., v hodnotě skoro 30 milionů korun, prodalo město Znojmo za pouhých 75 000 Kč, už 3. srpna 1999, do rukou pěti soukromníků: Vlastimila Sládka, Bohuslava Kochánka, Františka Čtveráčka, Milana Příbyla, všechny bytem ve Znojmě, a Petra Dvořáka bytem v Praze.¹²⁷ Toto pochybení má na svědomí bývalé zastupitelstvo vedené starostou ing. Pavlem Balíkem, který se před volbami v říjnu roku 2010 jako jediný nad drahým znaleckým posudkem rozčiloval a označil ho za předvolební účelový politický boj. Alespoň bylo opět poukázáno na dávno vytunelovaný pivovar.

9.1 Pivovar a komunální volby 2010

Před komunálními volbami v říjnu roku 2010 vystoupili lídři hlavních stran s těmito představami o dalším provozu pivovaru:

Podle lídra ODS Petra Nezvedy by mělo být „...*jedním z prvních kroků také otevření Hradní ulice a příprava důstojného vstupu k rotundě a na hrad.*“ Hradní ulice je veřejnosti uzavřena už 119 let.

Lídr sociálních demokratů Zbyšek Kaššai prohlásil: „*Zatím nemáme o pivovaru podstatné informace ohledně struktury areálu, potřebujeme i příslušné ekonomické analýzy. Teprve na jejich základě můžeme vést nějakou realistickou debatu o dalším využití. Osobní představy jsou v této chvíli podružné. Záležet bude na společné vůli budoucího vedení města a na tom, co bude pro město a jeho obyvatele ekonomicky nejvhodnější.*“ Kaššai nepodpořil koupi pivovaru při jednání zastupitelstva.

¹²⁵ Znalecký posudek č. 39-1/2010: Ocenění pěti převedených 6% obchodních podílů na společnosti HOSTAN, s.r.o., online na : http://www.znoj-tyden.cz/upload/zt37_10/pivovar/Pivovar_HOSTAN.pdf

¹²⁶ *Hostan stále budí vášně*, Znojemský týden 20.září 2010, <http://www.znoj-tyden.cz/hostan-stale-budi-vasne.a1564.html>

¹²⁷ Znalecký posudek č. 39-1/2010: Ocenění pěti převedených 6% obchodních podílů na společnosti HOSTAN, s.r.o., online na : http://www.znoj-tyden.cz/upload/zt37_10/pivovar/Pivovar_HOSTAN.pdf

Stejně tak koupí kvůli zbytečně vysoké ceně nepodpořil i lídr komunistů Ludvík Hekrl, který řekl: „*Variant využití nebude mnoho. Podle toho, co bude možné dojednat s památkáři, mezi ně patří využití částí areálu pro hotel, restauraci s minipivovarem či prostory pro společenské akce.*“

Šéf znojemské TOP 09 Boris Vaculík před volbami prohlásil: „*Naší prioritou je podpora drobného a středního podnikání. Máme za to, že obchodních pasáží je ve městě už dost. V pivovaru bychom chtěli zejména provozovny místních podnikatelů ve službách, případně drobnou výrobu.*“

Číslo jedna na kandidátce Sdružení neustraněných, Miloš Bogdan řekl: „*Vhodné využití vidím pro multifunkční kulturní prostory a muzeum vaření piva ve Znojmě. Navrhujeme také rozšíření a otevření prostoru kolem rotundy, kde by měla být větší zelená odpočinková plocha.*“

Místostarosta a lídr lidovců Pavel Balík jako jediný neuvažoval progresivně, jelikož to byl právě on, kdo dopustil, aby pivovar ve Znojmě převzali téměř zadarmo soukromníci, kteří nechali sedm set let trvající pivovarnickou tradici zaniknout. Před volbami Pavel Balík prohlásil: „*Byl bych raději skromnější, protože se opět vrací ekonomická recese. Proto bude asi vhodné areál zakonzervovat. Hledání řešení bude trvat delší čas.*“¹²⁸

Komunální volby ve Znojmě v říjnu roku 2010 vyhrála ČSSD.

9.2 *Současnost*

V současné době tedy město Znojmo vlastní alespoň budovy pivovaru, za oněch 26 milionů korun, které už jsou v Nizozemí.

Jaké bude další využití pivovaru lze jen spekulovat. Ať jsou plány politiků jakékoliv, v každém případě „*...město nepředpokládá, že by areál provozovalo samo, reálnější je forma pronájmů.*“¹²⁹ K dispozici je zatím obecný urbanisticko – architektonický průzkum.¹³⁰ Autor studie¹³¹ zanalyzoval jednotlivé budovy tvořící areál pivovaru a rozdělil je do několika skupin na ty, které je z hlediska jejich historické hodnoty vhodné zachovat, ve kterých je možné provádět větší či menší úpravy či které je možné určit k demolicí.¹³² Město si nechává

¹²⁸ M. Moštěk, *Nápady pro pivovar: muzeum i dílny*, Znojemský deník.cz 1. září 2010

¹²⁹ F. Vrána, *Areál Hostanu čeká na nové využití*, Moravské hospodářství, 10. duben 2010

¹³⁰ viz: PIVOVAR ZNOJMO, studie regenerace areálu ČÁST 1 - urbanisticko-architektonický průzkum a rozbor areálu od autorizovaného architekta pro obor územní plánování

¹³¹ Ing. arch. Jaroslav Poláček

¹³² viz. kapitola 15

tento rozbor nyní podrobněji rozpracovat. Právě takto sesbírané informace budou sloužit ke stanovení regulativů pro budoucí stavební činnost v areálu.¹³³

Podle nejnovější zprávy otisklé 7. března 2011 ve Znojemském deníku,¹³⁴ se plánuje v areálu pivovaru postavit parkoviště pro osobní automobily. Město podle zveřejněného záměru nabízí k pronájmu dvě parcely na Hradní ulici, kde počítá se stáními pro 36 aut. Radnice nyní hledá nájemce na provoz menšího parkoviště.

Nejdříve parkoviště, potom odborná studie, a teprve potom bude pivovar zachráněn. To je současný plán znojemského vedení v otázkách existence pivovaru ve Znojmě.

9.3 *Epilog znojemského piva*

Zrušení znojemského pivovaru vyústilo v nejparadoxnější možný konec. Dne 14. října 2004 byla na Evropskou komisi zemědělství a rozvoje venkova, podána žádost na zaevidování značky „Znojemské pivo“. Tato žádost byla zveřejněna až na konci září 2008, a teprve po půl roce bez námitek, dne 6. května 2009, byla ochranná známka Evropské unie schválena. Žádost na zaevidování ochranné značky i pro Českou republiku byla ovšem podána už 28. května 2002 pod číslem 222, a schválena 10. června 2002 pod číslem 186.

Evropská unie rozlišuje tři druhy registrací: chráněné zeměpisné označení (PGI), chráněné označení původu (PDO) a tradiční zaručenou specialitu (TSG). V případě Znojemského piva jde o označení PGI. Ovšem smlouvy jasně definují, že: „Žadatel je jediným producentem ve vymezené oblasti a Znojemské pivo se vyrábí dále popsanou metodou na vymezeném území, ze surovin stanovených vlastností a kvality za využití místních zdrojů vody, což Znojemskému pivu propůjčuje specifické vlastnosti a zajišťuje jeho odlišnost od piv vyráběných v okolních oblastech. Jedinečnost výroby vychází z mnohasetleté tradice měšťanského pivovarnictví na vymezeném území. Označení Znojemské pivo je tradičně a výhradně spojováno pouze s uvedenou oblastí.“¹³⁵ Bohužel, „Znojemské pivo“ se nikdy nevyrábělo. Jeho specifické vlastnosti tedy musí být velmi zajímavé.

Od roku 2009 vlastní vedení podniku Starobrno evropskou ochranou zeměpisnou známku „Znojemské pivo“, jenž má ve smlouvě popsán dokonce postup vaření, suroviny i jejich dodavatele, ale toto pivo, bohužel nikdy vařeno nebylo, a ani nebude, jelikož právě firma Starobrno jediný pivovar ve Znojmě (Hostan), také roku 2009, uzavřela. To, že se

¹³³ F. Vrána, *Areál Hostanu čeká na nové využití*, In: Moravské hospodářství, 10. duben 2010

¹³⁴ M. Moštěk, *V bývalém pivovaru má vzniknout parkoviště*, Znojemský deník, 7. března 2011 <http://pivni.info/news/7711-v-byvalem-pivovaru-ma-vzniknout-parkoviste.html>

¹³⁵ smlouvy dostupné online na:

<http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/registeredName.html?denominationId=1823>

žádného „Znojemského piva“ nikdy nedočkáme, přiznala i mluvčí společnosti Starobrno Kateřina Eliášová: "*Proces udělení známky trval dlouhou dobu, v současné době nemáme s touto ochrannou známkou žádné specifické plány.*"¹³⁶

Společnost Starobrno si tedy rezervovala všechny možné značky, které by odkazovaly na spojitost Znojma a piva, aby do budoucna mohla držet ve městě monopol. Snad za pár let nezůstane jedinou vzpomínkou na pivo vařené ve Znojmě pouze pivo „Husťan“ v českém sitcomu „Comeback“.

¹³⁶ iDnes.cz, *Starobrno má evropskou známku na Znojemské pivo. Je mu k ničemu*, 26. května 2009
<http://pivni.info/news/4611-starobrno-ma-evropskou-znamku-na-znojemske-pivo-je-mu-k-nicemu.html>

10. Patroni piva

Patronem pivovarníků po celém světě je Gambrinus,¹³⁷ který podle bavorské Aventinské kroniky žil asi 1600 let před Kristem a vynalezl pivo, což není pravda, protože pivo existovalo o tisíce let dříve. Vypráví se několik legend vykládající vznik tohoto jména, přičemž nejpravděpodobnější je ta, že Gambrinus je zkomolenina jména Jan Primus, neboli Jan První, což byl brabantský král žijící v letech 1251-1294, který v bitvě u Worryngenu nedaleko Kolína nad Rýnem, 5. června 1288, porazil Jindřicha III. a tím definitivně připojil Limbursko k území Brabantska. Tento král, se na přání bruselského cechu sladovníků stal jejich čestným předsedou, po své smrti i patronem.

Pro představu i ostatní legendy. Jakýsi sládek Gambrinus působil na dvoře Karla Velikého a žil nejspíš v letech 742 až 814, nic víc o něm prameny neví.

Další legenda tvrdí, že v Brabantsku žil, kromě Jana Primuse, ještě jiný šlechtic vlastním jménem Gambrinus, který holdoval pivu. Tuto hypotézu ale badatelé nejčastěji zamítají.

Nejnovější teorie vzniku jména Gambrinus je z roku 2005 od německého profesora W. Stammlera, který tvrdí, že Gambrinus nikdy neexistoval a pouze umem básníků byl vložen mezi historické osobnosti.¹³⁸

V České republice existuje ohledně patrona piva jedna specialita. Mnoho lidí za něj totiž považuje Radegasta, kterého znají ze známé radhošťské sochy Albína Poláška z roku 1924.¹³⁹ Tělo má mužské, tvář má podobu lví, hlava s přilbicí v podobě býčí hlavy s rohy. V pravé ruce drží roh hojnosti a v levé sekeru. Ovšem Radegast je pouze mytologická postava, přesněji staroslovanský bůh slunce, hojnosti a úrody. Za označení svého piva si ho zvolil pouze pivovar v Novošicích u Frýdku-Místku, založený roku 1965, a to až po privatizaci v roce 1990, kdy vznikla společnost Pivovar Radegast a.s.. S patronací piva tedy nemá nic společného.

Jediným pravým českým patronem piva, přesněji cechu sladovnického, se stal za zvláštních okolností sv. Václav. Svatováclavská legenda *Crescente fide* sepsaná kolem roku 973 vypráví, že kníže Václav trestal “mnoha bičí” ty, kdo odpadli od křesťanství a popíjeli v krčmách. Není zde sice poznamenáno, čím se opíjeli, ale tehdy bylo víno drahé, málo rozšířené a pouze pro vrchnost. Navíc víno Václav osobně sázel, proto těžko mohl proti němu brojit. Medovina byla domácím nápojem, a nebylo nutné na ni chodit do krčmy.

¹³⁷ V České republice toto jméno, představuje značku nejkonzumovanějšího piva.

¹³⁸ L. Chládek, *Pivovarnictví*, 2007,

¹³⁹ Obr. 12: Radhošťská socha Radegasta od Albína Poláška.

Nejchudší část obyvatel, tovaryši, služebnictvo, nádeníci a další, si vařit pivo nemohli, jelikož bylo moc složitě vyráběné. Hlavním nápojem podávaným v krčmách proto muselo být pivo. Kupodivu svatý Václav se i přes svůj odpor k pití stal patronem sladovnického cechu, což tomuto cechu později potvrdil i Karel IV..¹⁴⁰

10.1 Hostan - patron znojemského piva

Sládek Hostan,¹⁴¹ je skutečná historická osoba. Je zanesen v seznamu měšťanů s právem várečným v nejstarší znojemské losungové knize z roku 1363.¹⁴² Čechám tehdy vládl Karel IV., moravským markrabětem byl jeho mladší bratr Jan Jindřich, a moravským zemským hejtmanem Čeněk z Lipé. Tato losungová kniha je uložena ve Státním okresním archívu ve Znojmě.¹⁴³

Ovšem do roku 1967 znojemský pivovar vařil ležák pod názvem „Znojemská dvanáctka“. V tomto roce získaly znojemské Restaurace místo na brněnském veletrhu pro velký stánek, s občerstvením pro návštěvníky, s názvem „Znojemská hostěnice“, a zde bylo podáváno víno i pivo.

Znojemské víno bylo známé, ale znojemskému pivu chyběl tradiční název. Tímto názvem se stalo jméno Hostan. Pivo takto pojmenoval všestranný reklamní odborník, znojemský historik, autor a režisér Znojemského historického vinobraní, František Koukal. Toto jméno našel právě ve výše zmíněné losungové knize ve znojemském archívu. Jméno Hostan svědčilo o slovanském původu a mělo blízko ke slovu hostinec a host. Proto bylo vybráno jako značkové označení ležáku. Výtvarný návrh podoby Hostana ihned vypracoval Miroslav Smutný.¹⁴⁴

Název Hostan převzala v roce 1993, nově založená firma Hostan s.r.o., která pivovar získala v privatizaci. Sládek Hostan byl v roce 2003 nově výtvarně znázorněn.

Tím, že byl obrázek Hostana vložen do loga znojemského piva, pivovaru a vydržel i přes jeho zrušení, stal se na věčné časy, jeho patronem.

¹⁴⁰ S. Ravik, *O světcích a patronech*, 2006

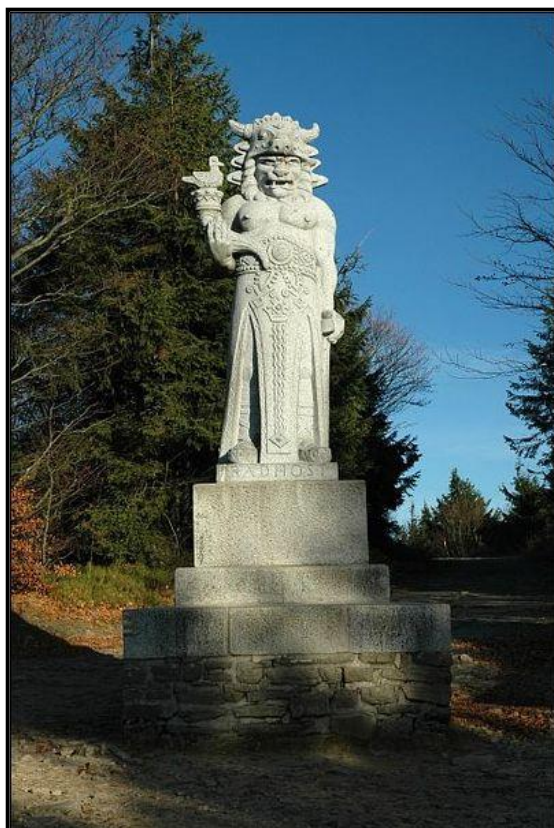
¹⁴¹ Obr. 13: Živé ztvárnění sládka Hostana.

¹⁴² Obr 14: Hostanovo jméno zanesené v losungové knize z roku 1363.

¹⁴³ Fond Archivu města Znojma, oddíl Nejstarší knihy a rukopisy, inv. č. 299, sign. AMZ II 236 - Losungová kniha z roku 1363

¹⁴⁴ Podyjí-Land an der Thaya, *Proč je Hostan Hostanem?*, březen 1992, r.2 č.3, převzato z týdeníku Znojemsko

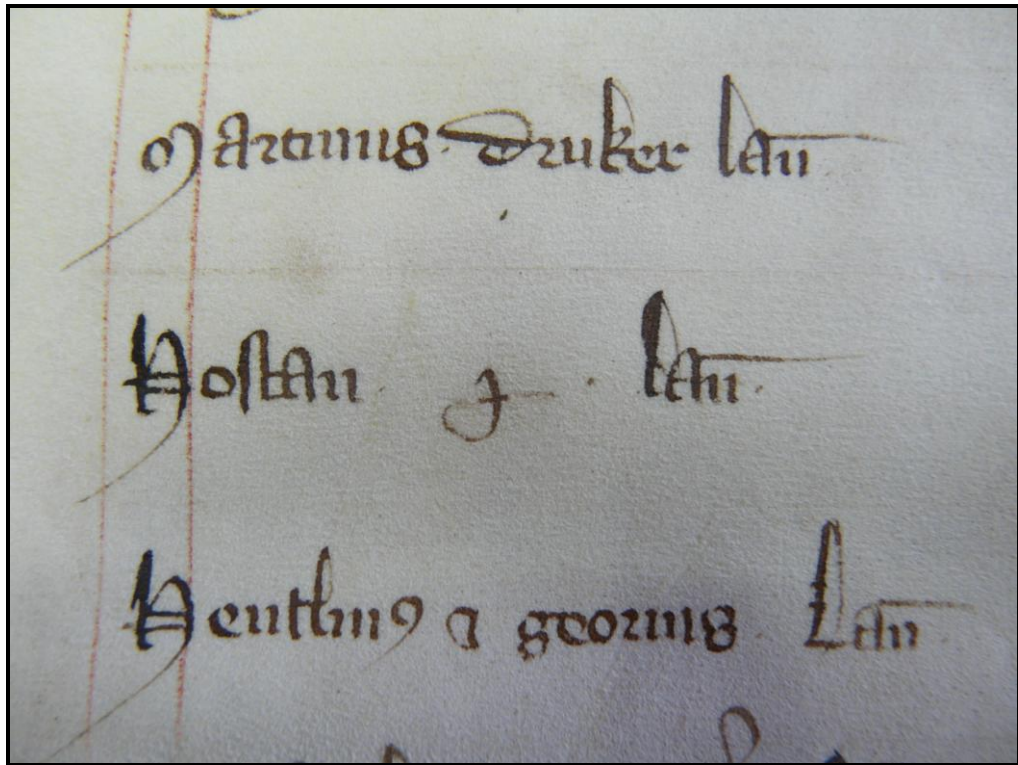
10.2 Obrazová příloha IV.

Obr. 12: Radhošťská socha Radegasta od Albína Poláška.

Obr. 13: Živé ztvárnění sládka Hostana z roku 1994.

Obr. 14: Hostanovo jméno zanesené v losungové knize z roku 1363.

11. Logo

Původní ztvárnění sládků Hostana a obměňované pozadí loga zdobící každou pivní láhev i vývěsní ceduli Hostanu vydrželo až do roku 2003. Zobrazení znázorňovalo sládků Hostana ve středověkém oděvu s korbelem piva, opřeného o ležácký sud, na pozadí dominantní znojemské radnice. Radnice nebyla na pivních etiketách zobrazována.¹⁴⁵

Výtvarný návrh podoby středověkého sládků Hostana vypracoval tvůrce výpravy historického vinobraní Miroslav Smutný. První obraz se sládkem Hostanem byl umístěn v šenkovním domě U zlatého vola na Horním náměstí. A tam byl také Hostan pokřtěn a naražen první sud s pivem tohoto jména.¹⁴⁶

Slogan starého loga zněl „Hostan-poezie s pěnou“. V roce 2003 se spolu s logem změnil i tento slogan. Nové logo bylo představeno na tiskové konferenci na počátku května roku 2003, Jiřím Imrýškem, manažerem pivovaru Starobrno. Toto logo je barevně zpracováno tak, aby připomínalo barvu piva. Sloganem se stalo „Hostan-dobrý jako tenkrát“, což má evokovat idylickou dobu konce 19. století, kdy byl pivovar dostavěn do dnešní podoby. Na obr. 16 je nový logotyp Hostanu, na obr. 17 nový logotyp i se sloganem.

Všechny výrobky jsou od 15. května 2003 označeny novým logem.¹⁴⁷

11.1 Obrazová příloha V.

Obr. 15: Původní ztvárnění sládků Hostana.

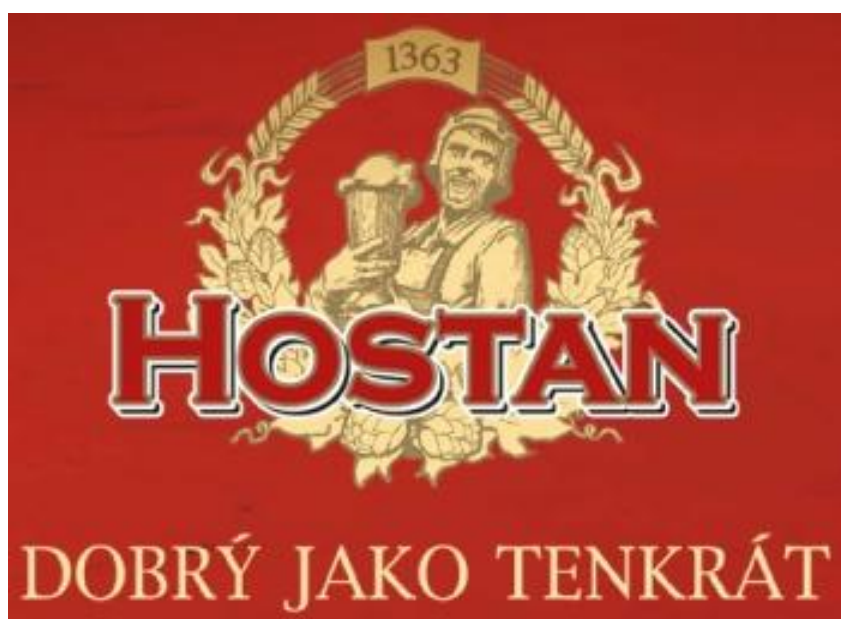
¹⁴⁵ Obr 15: Starý logotyp znojemského hradního ležáku Hostan, s původním zobrazením sládků Hostana.

¹⁴⁶ Podyjí-Land an der Thaya, *Proč je Hostan Hostanem?*, březen 1992, r.2 č.3, převzato z týdeníku Znojemsko

¹⁴⁷ J. Eisenburk, *Znojemský Hostan má nové logo*, In: Znojemsko, 6. května 2003

Obr. 16: Nový logotyp piva Hostan.

Obr. 17: Nový logotyp piva Hostan se sloganem

12. Produkty pivovaru Hostan

Znojemský pivovar Hostan po revoluci v roce 1989 rozšířil sortiment své výroby. V roce 2000 vyráběl už 4 druhy piva. Téměř na každé pivní slavnosti připravil pivo speciální (např. Kvasnicovou 12°), a stalo se už tradicí, že vždy na velikonoční Zelený čtvrtek vyráběl pivo zelené.

Veškerá produkce byla 1. července 2005 spuštěna v brněnském pivovaru Starobrnno. Na obr. 18 (str. 55) jsou zleva seřazeny hlavní produkty pivovaru Hostan:

1. **Hostan Hradní**, 11° světlý ležák s 4,7% alkoholu. Plněno do lahví, plechovek a sudů. Toto pivo činilo více jak polovinu produkce celého pivovaru. Pivo se zatím stále vyrábí.

2. **Hostan Premium**, 12° světlý ležák s 5% alkoholu. Plněn do lahví a sudů. Od roku 2008 se toto pivo nevyrábí.

3. **Hostan Naše Pivko**, 10° světlé výčepní s 4% alkoholu. Do roku 2008 probíhalo plnění do sudů v pivovaru Hostan ve Znojmě. Byla to poslední výroba v celém areálu.

4. **Hostan Zámecké**, 13° světlý speciál s 5,6% alkoholu. Pivo začalo být distribuováno od pivních slavností v roce 2004. Od roku 2008 se už nevyrábí.

5. **Hostan Cechovní**, světlé výčepní pivo s 3,5% alkoholu. Prodávané v letech 2004\8.

Další speciální pivo bylo například **Hostan Granát**, 10° černé pivo s 4,2% alkoholu, které přestalo být vyráběno v roce 2002, nebo již zmiňovaný 12° kvasničák.

Pro export bylo vyráběno pivo **Praga**, světlý exportní ležák s 4,7% alkoholu, určené pro britský trh. A pivo **Znaimer Pils** také světlý exportní ležák s 4,7% alkoholu, určené pro rakouský trh.¹⁴⁸

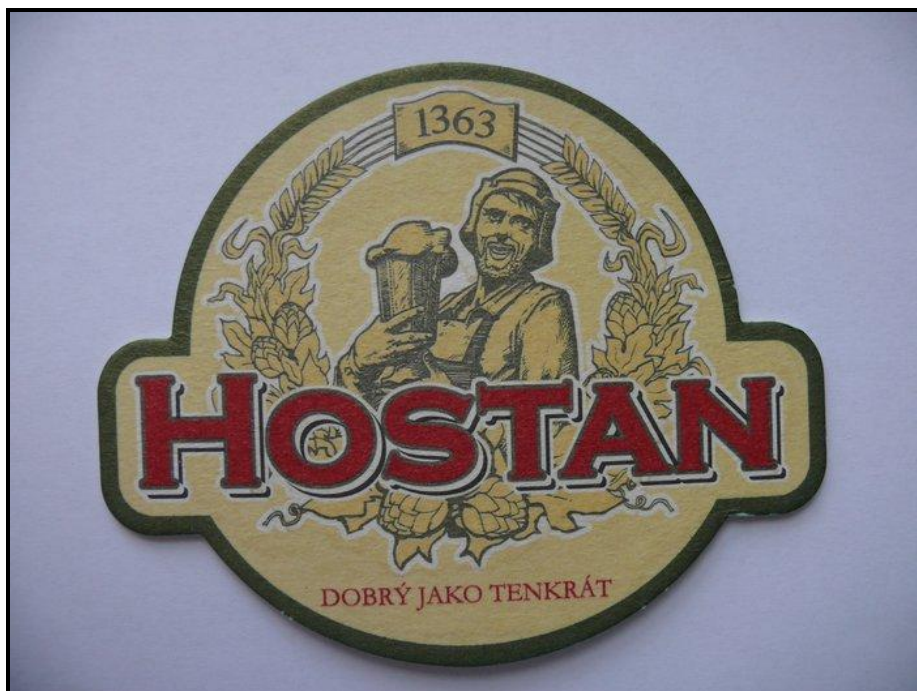
Kromě piva vyráběl také pivovar sycenou limonádu značky Zulu s citrónovou a kolovou příchutí.

¹⁴⁸ server „Pivovary.info“ - http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

12.1 Obrazová příloha VI.

Obr. 18: Hlavní produkty pivovaru Hostan.

Obr. 19: Poslední typ pivních podtáček pivovaru Hostan.

13. Tituly a ocenění piva Hostan

Pro vaření piva Hostan je použito dvourmutového dekokčního procesu. Hlavní kvašení probíhá při teplotě 6 - 9 °C a dokvašení v ležáckém sklepě. Na pivo jsou použity pouze nejlepší dostupné ingredience. Základem je nejkvalitnější chmel v České republice, žatecký poločerveňák, který dodává pivu říz. Od roku 1984 dodávaný hodonický slad nahradil v současnosti slad jihomoravský. Pro vaření je použita pramenitá voda z hlubinných vrtů v Březové spolu s vlastní kulturou kvasnic z produkce pivovaru Starobrno. Pivo Hostan mělo vždy vynikající chuť a barvu. Díky tomu nasbíralo pivo Hostan za svou novodobou historii mnoho významných ocenění.¹⁴⁹

1996
<ul style="list-style-type: none">• 3. místo Hostan Premium 12% - Zlatý pohár, Pivex
1997
<ul style="list-style-type: none">• 1. místo Hostan Premium 12% - Zlatý pohár, Pivex• 2. místo Hostan Hradní 11% - Zlatý pohár, Pivex• 3. místo Hostan Granát 10% tmavá - Zlatý pohár, Pivex
1998
<ul style="list-style-type: none">• 2. místo 12% - Zlatý pohár, Pivex• 2. místo 11% - Zlatý pohár, Pivex• 3. místo 10% tmavá - Zlatý pohár, Pivex
1999
<ul style="list-style-type: none">• 1. místo 12% - Zlatý pohár, Pivex• 2. místo 10% tmavá - Zlatý pohár, Pivex• 1. místo 11% - Cena českých sládků, Pivní kurýr
2001
<ul style="list-style-type: none">• 2. místo 11% - Cena českých sládků• 1. místo 10% - České pivo, VÚPS Praha• 3. místo 12% - České pivo, VÚPS Praha
2002
<ul style="list-style-type: none">• 2. místo 11% - Pivní pečeť, Tábor
2004
<ul style="list-style-type: none">• 10% - Certifikát kvality, Zlatý pohár Pivex
2005
<ul style="list-style-type: none">• 1. místo 11% - Pivní pečeť, Tábor
2006
<ul style="list-style-type: none">• 3. místo 11% - Certifikát kvality, Pivní kurýr• 3. místo 11% - Pivo české republiky, Č.Budějovice
2007
<ul style="list-style-type: none">• 1. místo 11% - Pivní pečeť, Tábor• 1. místo 11% - Zlatý pohár, Pivex• 3. místo 11% - České pivo, Praha

¹⁴⁹ I. Cichá, *Pivovary Moravy a Slezska*, 2002

14. Pivní slavnosti

14.1 Na zimním stadionu

1. Pivní slavnosti

Ve čtvrtek, dne 29. dubna roku 1992, narazil tehdejší starosta Znojma Jan Hart první soudek prvních znojemských pivních slavností,¹⁵⁰ které trvaly následující dva dny od 30. dubna 1992 do 1. května téhož roku. Byly pořádány na zimním stadionu ve Znojmě, kde začaly být pravidelně organizovány až do roku 1997. Poté byly přesunuty do prostor pivovaru.

Je známo, že na první pivní slavnosti do Znojma přišlo 5000 návštěvníků, snědlo se 1000 bramboráků, metrů párků, 500 hamburgerů a vypilo se 110 hektolitrů piva. Ale není jasné kolik se účastnilo pivovarů. Internetové stránky „pivni.info“ uvádí 11 pivovarů včetně jednoho rakouského. Server „hostan.info“ uvádí 9 pivovarů. A v týdeníku Znojensko z 6. května 1992 se píše o „osmi druzích piva“,¹⁵¹ přičemž minimálně dva druhy byly vařené samotným Hostanem. A to pivo Hostan, které získalo na prvních pivních slavnostech první cenu odborných degustátorů, a znojemské Hradní, které získalo třetí cenu. Druhou cenu získalo brněnské Starobrno.

V tehdejší tisku nebylo právě vznikuvším pivním slavnostem věnováno příliš pozornosti. Tato tradici zakládající událost byla zastíněna událostí pro novináře asi atraktivnější, a to příjezd tehdejšího předsedy federální vlády, ministra financí a předsedy ODS, Václava Klause, do Znojma.

2. Pivní slavnosti

Ve dnech 30. dubna a 1. května roku 1993 byly na zimním stadionu pořádány druhé pivní slavnosti. Opět je zahájil znojemský starosta Jan Hart,¹⁵² o půl třetí odpoledne v první den slavností. Těchto slavností se zúčastnilo 8 pivovarů: Černá hora, Starobrno, Olomouc, Břeclav, Jihlava, Havlíčkův brod, Znojemský Hostan a rakouský Egger. V pivní degustační soutěži zvítězila opět znojemská dvanáctka, za ní se umístila břeclavská dvanáctka a na třetím místě znojemská jedenáctka.¹⁵³

¹⁵⁰ Obr. 20: Jan Hart, Znojensko č.18, 6.května 1992

¹⁵¹ J. Šufajzl, Znojensko č.18, 6.května 1992

¹⁵² Obr. 21: Jan Hart, Znojenské listy č.9, 4.května 1993

¹⁵³ Znojenské listy, 4.května 1993

3. Pivní slavnosti

Ve dnech 29. a 30. dubna 1994 se třetích pivních slavností na zimním stadionu zúčastnilo cca 7 000 lidí a vypilo se 100 hektolitrů piva. Nejvíce Hostanu, kterého se vytočilo 30 hektolitrů. Další zúčastněné pivovary byly Gold Fassel a Egger z Rakouska, Herold z Březnice, Rebel z Havlíčkova Brodu, českobudějovický Budvar, znojemský Hostan a limonády Merito. O hudbu se postarala skupina „Znojemská pětka“.¹⁵⁴

4. Pivní slavnosti

Tyto slavnosti byly na zimním stadionu ve Znojmě pořádány ve dnech 12. a 13. května 1995. Účastnilo se jich celkem pět pivovarů, a to čtyři české a jeden rakouský. Znojemský Hostan, českobudějovický Budvar, Herold Březnice, Pivovar Vyškov a Hubertus z Laa an der Thaya v Rakousku.

Dne 12. května v 15.00 proběhlo slavnostní zahájení tradičně znojemským starostou. Slosovatelné vstupenky stály 20 Kč a děti do 12ti let měly vstup zdarma. Druhý den slavností byl zahájen už v 10.00. Čepovalo se především znojemské dvanáctistupňové pivo prodávané za 10Kč. V roce 1995 pivovar Hostan nabídl na slavnostech 3 druhy piva: světlou dvanáctku, tmavou desítku a kvasnicovou jedenáctku.¹⁵⁵

5. Pivní slavnosti

Tyto slavnosti začaly historickým průvodem, rekonstruujícím legendární historickou scénu¹⁵⁶ z roku 1363, kdy zemský hejtman předal várečné právo udělené markrabětem Janem Starším znojemskému cechu pivovarnickému. Tato událost je ovšem smyšlená. Zbytek slavností byl zorganizován opět na zimním stadionu ve Znojmě, a to ve dnech 10. až 11. května roku 1996. Svoje produkty předvedly kromě znojemského Hostanu pivovary z Vyškova, Českého Krumlova, Vratislavy nad Nisou a Hlinska v Čechách. Vypilo se asi 20 000 püllitrů piv. Během druhého dne organizátoři představili novinku slavností, a to autosalon motorových vozidel vybraných značek.¹⁵⁷

6. Pivní slavnosti

Tyto pivní slavnosti, pořádané 23. a 24. května 1997, byly zahájeny pochodem mažorettek. Tehdejší starosta ing. Pavel Balík narazil slavnostní soudek¹⁵⁸ a slavnosti se

¹⁵⁴ J. Eisenburk, *Vyčepováno přes sto hektolitrů piva*, In: Znojemsko, 4.května 1994

¹⁵⁵ Znojemsko č.17, 6.května 1995

¹⁵⁶ Obr.23: Momentka z historického průvodu zahajující 5. pivní slavnosti, Znojemské listy č.19, 18. května 1996

¹⁵⁷ M. Keremidský aj. Polák, Znojemské listy č.19, 18.května 1996

¹⁵⁸ Obr. 23: Starosta Znojma ing. Balík s korbelem Hostanu.

naposledy odehrávaly na zimním stadionu. Tentokrát zde bylo připraveno 5 pivovarů, které návštěvníkům prodávaly své pivo. Celkem se vypilo 100 hl piva.¹⁵⁹

14.2 V areálu pivovaru Hostan

7. Pivní slavnosti

Za tropického počasí, ve dnech 5. a 6. června roku 1998, byly pořádány sice už sedmé pivní slavnosti, ale poprvé se odehrávaly v novém prostředí, jelikož zimní stadion byl z technických důvodů vyměněn za areál pivovaru. Hned napoprvé byla v areálu pivovaru a hradu postavena 3 pódia pro bohatý kulturní program.

Pořadatelé v tomto roce poprvé nepozvali na slavnosti žádný cizí pivovar a veškerý výtěžek za prodej piva tak zůstal ve znojemském Hostanu. Slavnosti byly zahájeny na Horním náměstí ve Znojmě opět starostou ing. Pavlem Balíkem a po dvou dnech ukončeny ohňostrojem. Celý program moderoval brněnský imitátor Libor Pantůček. Mezi návštěvníky slavností se objevil také tehdejší ministr obrany ČR Michal Lobkowitz.¹⁶⁰

8. Pivní slavnosti

Osmé pivní slavnosti byly pořádány v areálu pivovaru ve dnech 4. a 5. června 1999. Opět je v 15.00 zahájil starosta města Znojma a od slavností v roce 1998 se výrazně nelišily. Do kulturního programu byly zařazeny především znojemské kapely Free band a Paroháči, na třech podiích po celém areálu hradu a pivovaru. Největší hvězda těchto slavností byl Železný Zekon, který přijel předvést svůj um.

9. Pivní slavnosti

Ve dnech 2. a 3. června 2000, proběhly v areálu pivovaru celkově deváté pivní slavnosti. V té době byl Hostan na vrcholu, protože v roce 1999 získal hlavní ocenění ve třech nejvýznamnějších pivních soutěžích v ČR. Doprovodný hudební program byl připraven na oba dva dny. Slavnosti navštívilo 5963 návštěvníků, vypilo se 231 sudů piva Hostan z toho 118 sudů Hostanu Hradního. Druhý den ve 23.00 byl velkolepý ohňostroj.¹⁶¹

10. Pivní slavnosti

Jubilejní 10. ročník pivních slavností se odehrál první červnový víkend, ve dnech 1. a 2. června, roku 2001 v areálu pivovaru Hostan. I přes překrásnou cenu 10 Kč za pivo se slavností zúčastnilo něco málo přes 4 000 lidí, a to kvůli velmi nepříznivému počasí. I tak

¹⁵⁹ J. Eisenburk, *Starosta s paní starostovou popíjeli Hostan bezstarostně*, In: Znojemsko, 27.května 1997

¹⁶⁰ J. Tomáš, *VII. znojemské slavnosti piva se nadmíru vydařily*, In: Znojemské listy, 11.června 1998

¹⁶¹ Znojemské listy, 15. června 2000

bylo vypito 170 padesátilitrových sudů piva. Z toho 80 sudů bylo jedenáctistupňového piva, 59 sudů čtrnáctistupňového speciálu, 24 sudů dvanáctky a pouhých 7 sudů černého desetistupňového piva. Jako tradičně byl uspořádán doprovodný program a soutěže typu „pivní štafeta“ nebo „největší pivní pupek“.¹⁶²

11. Pivní slavnosti

Tyto slavnosti byly pořádány ve dnech 30. května a 1. června roku 2002. Zahájil je pochod mažorettek a historický průvod konšelů a radních centrem Znojma. První soudek v areálu pivovaru slavnostně narazili starosta Znojma Pavel Balík a ředitel pivovaru Petr Dvořák. Pivovarský sládek pak svým proslovem otevřel výčepní stánky a zahájil tím dvoudenní oslavu chmelového moku. Půllitr se čepoval za deset korun a specialitou bylo čtrnáctistupňové pivo. Slavnosti se konaly na třech místech: v areálu pivovaru, na vyhlídce pod rotundou a na hradním nádvoří. Dva dny oslav ukončil ohňostroj a o půlnoci veškeré veselí skončilo.

12. Pivní slavnosti

Poslední květnový víkend roku 2003, tedy 30. a 31. května, patřil areál znojemského pivovaru i hradu opět pivním slavnostem. Hlavním tahákem byla slovenská skupina No name. Mimo jiné ve Znojmě vystoupili i Ivan Mládek, Ivan Hlas, nebo znojemská skupina Paroháči, která si na pódiu pod rotundou pokřtila svoje CD, které jim právě pivovar Hostan částečně sponzoroval. Počasí se velice vydařilo.¹⁶³

13. Pivní slavnosti

Ve dnech 4. a 5. června 2004 proběhly ve Znojmě již 13. pivní slavnosti. Znojemský pivovar Hostan představil při této příležitosti nový produkt, kterým je třináctistupňové pivo, jenž dostalo název Zámecké. První křtící soudek tohoto piva narazil tehdejší místostarosta Josef Molín.¹⁶⁴ V rámci slavností přišlo toto pivo ochutnat do areálu pivovaru kolem 10 000 lidí.¹⁶⁵

Na těchto pivních slavnostech vystoupili mimo jiné: Ready Kirken, Anna K., Buty, Těžkej Pokondr, Eva Pilarová, Horkýže Slíže a další hudební kapely.

¹⁶² J. Eisenburk, *Padlo 170 sudů*, In: Znojemsko, 12.června 2001

¹⁶³ J. Šufajzl, Znojemsko, 3.června 2003,

¹⁶⁴ Obr. 24: Místostarosta Josef Molín naráží první sud Hostanu Zámeckého.

¹⁶⁵ J. Eisenburk, *Hostan pokřtil zámecký speciál*, In: Znojemsko, 8.června 2004

14. Pivní slavnosti

Ve dnech 3. a 4. června 2005 navštívilo pivní slavnosti v areálu pivovaru a hradního nádvoří asi 12 000 návštěvníků. Tahákem byly hlavně slavné tuzemské kapely Support Lesbiens, Kryštof, Martin Maxa, O 5 a Radeček, a další. Premiéru na slavnostech měla sycená limonáda ZULU. Areál se naplnil po oba dva dny, i když druhý den odpoledne slavnost na chvíli přerušila bouřka.¹⁶⁶

15. Pivní slavnosti

Patnáctým slavnostem piva ve Znojmě, pořádaných ve dnech 4. a 5. června 2006, počasí vůbec nepřálo. Byla zima a pršelo, ale i přesto si do areálu pivovaru ke třem pódíím našlo cestu asi 9000 lidí, což bylo dvakrát více než v roce 2001, kdy také pršelo. První soudek narazil starosta ing. Pavel Balík spolu se znojemským sládkem Karlem Čaňkem. Připraveny byly 3 druhy piva, a to Hradní (jedenáctka), Zámecké (třináctka) a specialita pro tyto slavnosti - kvasnicový Hostan. Všechna piva byla opět prodávána za 10 Kč. Vypilo se celkem 230 sudů piva. Hlavními kulturními taháky byly v tomto roce Tereza Kerndlová, Dalibor Janda, Ivan Hlas, Mňága a Žďorp či Arakain.¹⁶⁷

16. Pivní slavnosti

Probíhaly v areálu pivovaru Hostan ve dnech 1. a 2. června 2007. Na celkem čtyřech pódíích vystoupilo postupně čtrnáct kapel. Hlavní pódium bylo zbudováno u rotundy sv. Kateřiny, další tři menší stály v ulici Přemyslovců, na hradním nádvoří a u brány pivovaru. Na těchto pódíích vystoupily například Petr Spálený či Věra Špinarová, Vlasta Horváth, Děda Mládek Illegal band, Mig 21 nebo znojemské skupiny Paroháči, Eminent, Freeband nebo Vikomt. Oba dva dny zakončovaly velkolepé ohňostroje.

Na těchto slavnostech byla prodávána rovněž přírodní sudová limonáda Zulu, která se ve znojemském pivovaru vyráběla od roku 2005.

Slavnosti navštívilo 9,5 tisíce lidí, dvě třetiny z nich přišli první den slavností, protože druhý den pršelo. Vypilo se 118 hektolitrů piva, což bylo nejvíc za dosavadních posledních 5 let slavností. Celé slavnosti se obešly bez výtržností.¹⁶⁸

17. Pivní slavnosti

V pořadí 17. pivní slavnosti ve Znojmě proběhly ve dnech 6. a 7. června 2008. Byly zbudovány už pouze dvě pódia. Hlavní bylo opět u rotundy a vystoupili zde Petra Janů,

¹⁶⁶ Znojemsko, *Znojmo po čtrnácté oslavilo Hostana*, 7. června 2005

¹⁶⁷ J. Eisenburk, *Byla zima, pršelo, přesto na slavnosti Hostanu pivo teklo proudem*, In: Znojemsko 8. června 2004

¹⁶⁸ D. Rubešová, *Slavnosti piva vidělo deset tisíc lidí*, In: Znojemsko, 4. června 2007

Mňága a Žďorop či Clou. Na druhém pódiu na hradním nádvoří hrály znojemské kapely Freeband, Eminent a Paroháči.

Během slavností byla prodávána všechna piva vyráběná v Čechách koncernem Heineken, takže kromě Hostanu a Starobrno se čepoval také samotný Heineken a nově přistoupivší Krušovice. První den slavností se vypilo 120 sudů piva. Druhý den kvůli bouřce přišlo mnohem méně lidí, tudíž i vypitého piva bylo málo.¹⁶⁹

18. Pivní slavnosti

Tyto pivní slavnosti byly už pouze jednodenní a konaly se dne 5. června 2009. Starosta Znojma Ing. Petr Nezveda a manažer pivovaru Starobrno narazili první sud, a slavnosti tak odstartovali.¹⁷⁰ Zároveň to bylo naposledy, kdy návštěvníci slavností mohli ochutnat pivo uvařené přímo ve Znojmě. Ovšem také poprvé tyto slavnosti nebyly konány v areálu pivovaru. Hlavní dějiště slavností bylo přesunuto na největší znojemské náměstí, Masarykovo. V tomto roce byly konečně pivní slavnosti zadarmo a pro všechny. Vypilo se na nich cca 116 hl piva. Na hlavní tribuně se představily kapely Kryštof, Wahnout, Jaksi Taksi, Mig 21 a další.

Deset dnů po úspěšných pivních slavnostech vedení koncernu Heineken znojemský pivovar Hostan natrvalo uzavřelo.

19. Pivní slavnosti

Prozatím poslední pivní slavnosti, také pouze jednodenní, proběhly dne 4. června 2010. Opět na Masarykově náměstí. Vystoupily zde známé skupiny a celebrity jako No name, Toxique, Škwor, Aneta Langerová nebo XINDL X. Vedlejší dějiště slavností bylo na Horním náměstí, kde hrály domácí kapely Paroháči, Free band a další. Celé tyto slavnosti nepořádalo ani město ani vedení některého pivovaru, ale soukromá firma Kofroň Production and Advertising.

20. pivní slavnosti

Dvacáté pivní slavnosti se už nikdy neuskuteční, jelikož město Znojmo se za úřadování Pavla Balíka nejprve neprozřetelně pivovaru Hostan zbavilo, a za Petra Nezvedy z ODS hloupě pozbylo i svého pivovarnictví, stejně jako důvodu slavit pivo. Podle slov jednoho z nynějších městských zastupitelů, Jiřího Ludvíka, dvacáté pivní slavnosti piva Hostan nebudou, ale ještě se o tom bude jednat.

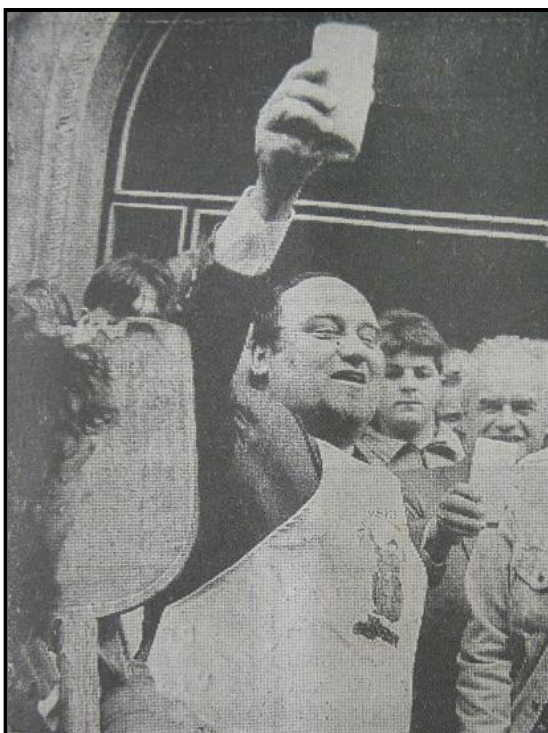
¹⁶⁹ J. Šufajzl, *Znojmo oslavilo Hostana*, In: Znojemsko, 10. června 2008

¹⁷⁰ Obr. 25: Starosta Znojma Petr Nezveda a manažer Starobrno naráží první soudek.

V tomto roce Znojmo málem přišlo i o své Historické vinobraní, jelikož městská pokladna má rekordní dluh. Nelze se proto divit, že ani na pivní slavnosti už peníze nebudou.

Snad v budoucnu se tradice obnoví a pivo se ve Znojmě zase vařit začne. Zatím nejbližší tomu je pivnice U Šneka na Masarykově náměstí, kde majitel plánuje výstavbu malého soukromého pivovárku.

14.3 Obrazová příloha VII.

Obr. 20: Tehdejší starosta Znojma Jan Hart.

Obr. 21: Starosta Jan Hart zahajuje 2. pivní slavnosti.

Obr. 22: Historický průvod z rekonstrukce legendárního předávání várečného práva.

Obr.23: Starosta Znojma ing. Balík s korbelem Hostanu.

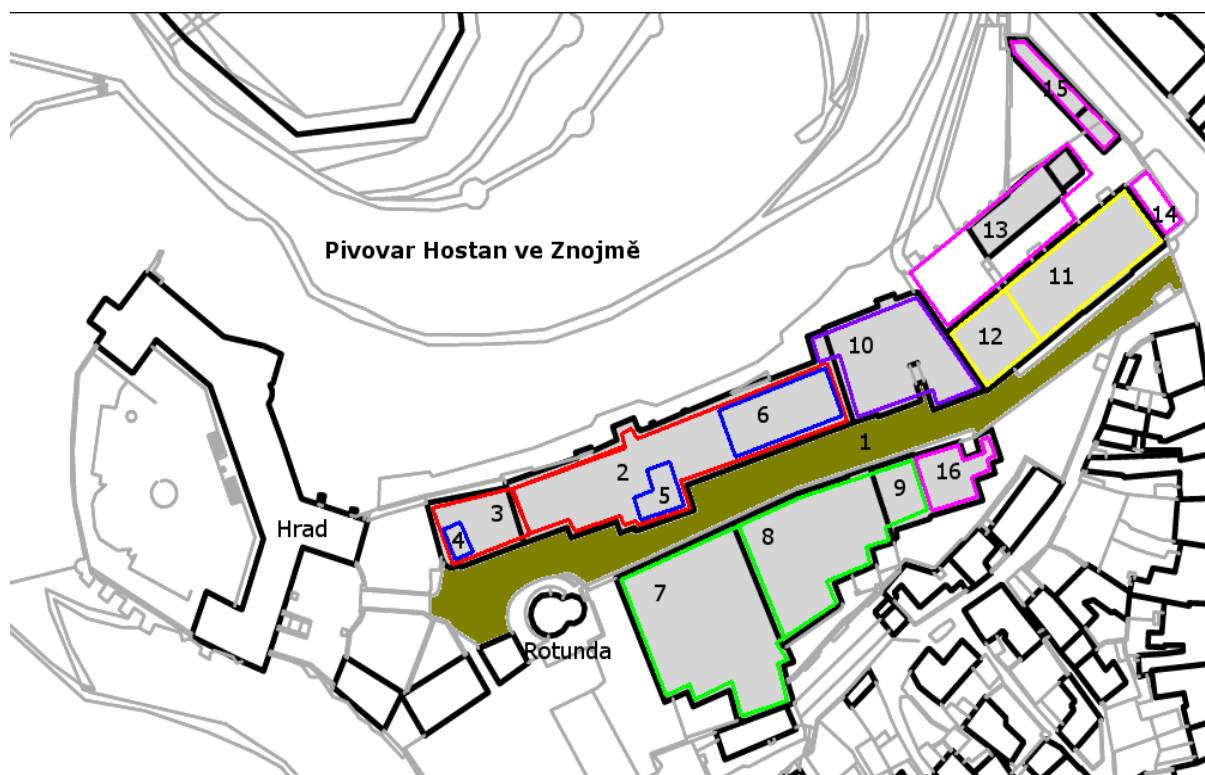

Obr. 24: Místostarosta Josef Molin naráží první sud Hostanu Zámeckého.

Obr. 25: Starosta Znojma Petr Nezveda a manažer Starobrna naráží první soudek.

15. Stavební vývoj pivovaru Hostan ve Znojmě

Obr. 26: Půdorys a poloha znojemského pivovaru.

Legenda

- 1. okrově vybarvená – HRADNÍ ULICE
- 2. červeně obtažená – NEJSTARŠÍ ČÁST PIVOVARU (1710-20)
- 3. červeně obtažená – DÍLNY (přístavba z pol. 18. stol.)
- 4. modře obtažená – NOVÉ DÍLNY (moderní přestavba)
- 5. modře obtažená – HVOZD
- 6. modře obtažená – PLNÍRNA SUDŮ (moderní přestavba)
- 7. zeleně obtažená – LEŽÁCKÉ SKLEPY
- 8. zeleně obtažená – SPILKA, VARNA, ŠTOKY
- 9. zeleně obtažená – STROJOVNA
- 10. fialově obtažená – BYTY, ŠATNY, ZÁZEMÍ
- 11. žlutě obtažená – ADMINISTRATIVNÍ BUDOVA
- 12. žlutě obtažená – LAHVOVNA
- 13. růžově obtažená – STARŠÍ LAHVOVNA A MANIPULAČNÍ DVŮR
- 14. růžově obtažená – PIVNÍ KOLONIÁL
- 15. růžově obtažená – KUŽELNA
- 16. růžově obtažená – KOTELNA

Legenda barev

Červená - Značí nejstarší budovy pivovaru, do kterých nesmí být stavebně zasahováno.

Modrá - Jediné části nejstarší budovy, které mohou být mírně stavebně upraveny pro efektivnější využití.

Zelená - Nové budovy pivovaru, které musí být vnitřně revitalizovány, ale vnější fasáda musí zůstat zachována.

Fialová - Budova stojící nad základy spadlé Loupežnické věže, může být nahrazena novou budovou s vyšší architektonickou hodnotou.

Žlutá - Budovy nutné k rekonstrukci, při zachování vnějšího vzhledu.

Růžová - Všechny objekty s touto barvou nemají historickou hodnotu a mohou být zbourány bez náhrady.

Obr. 27: Letecký snímek znojemského pivovaru Hostan.

Na obr. 26 můžeme vidět urbanistickou polohu celého znojemského pivovaru Hostan v těsné blízkosti znojemského hradu a památné rotundy sv. Kateřiny na západní straně, a zbytků minoritského kláštera na ulici Přemyslovců na straně východní. Ze severu a z jihu je pivovar obehnan dvěma přístupovými cestami, přivádějící turisty přímo k rotundě. Z těchto stran tedy pivovar bezprostředně nesousedí s žádnými budovami. Těsně pod „severní přístupovou cestou“ se skála prudce svažuje do Gránického údolí, vytvořeném v masivu českého krystalinika, až k potoku. „Jižní přístupová cesta“ je z jedné strany ohraničena zdí pivovaru a z druhé strany městskou hradbou, pod kterou se rozprostírá území nejstaršího trvalého osídlení ve Znojmě oficiálně pojmenovaného „Staré město“, dříve „V jámě“.

Pivovarem prochází Hradní ulice. Tato nynější ulice byla trvale otevřena pro veřejnost jako hlavní přístupová cesta k rotundě celá staletí. Zároveň sloužila jako výstavní promenáda a znojmské společenské špičky 19. století, které zde korzovaly, mohly se kochat překrásným panoramatem o letních večerech či víkendových dnech. Tento idylický stav vydržel do roku 1892, kdy byla Hradní ulice pro veřejnost uzavřena z důvodů začátku výstavby dalších pivovarských budov. Po jejím dostavění byla ulice opět otevřena, ale už ne trvale.

Sloužila jako nedělní promenáda až do konce 40.ých let 20. století. Po znárodnění pivovaru byla ulice trvale uzavřena a tento stav vydržel dodnes. Ulice je vydlážděna známou šatovskou dlažbou. Nyní po zrušení pivovaru znojmské zastupitelstvo uvažovalo o znovuotevření Hradní ulice, jako odpočinkové zóny a zároveň jako třetí přístupové cesty k rotundě. Podle nejnovějších plánů však bude z Hradní ulice, prý lukrativní, parkoviště.¹⁷¹

15.1 Staré budovy pivovaru

15.1.1 Barokní pivovar

Nejstarší část pivovaru je na obr. 26 vyznačena červenou barvou. Tyto budovy jsou barokního původu na pozemku v těsné blízkosti znojmského hradu. Tento pozemek získalo na stavbu městského pivovaru město Znojmo císařským patentem roku 1709 od císaře Josefa I.. Byla zbourána stará zástavba přemyslovského hradu, která se zde nacházela, a roku 1710 začala výstavba pivovaru, který byl roku 1720 dokončen. Tento barokní pivovar byl „nalepen“ na středověkou hradební zeď, která dodnes tvoří severní stěnu pivovaru.¹⁷²

Část červeně obtažené budovy s označením 2 byla hlavním místem pro ruční výrobu piva až do roku 1860. Tato budova má masivní cihlové zdi a celkem 7 valených kleneb.

¹⁷¹ M. Moštěk, *V bývalém pivovaru má vzniknout parkoviště*, znojmsky.denik.cz, 7. března 2011

¹⁷² Obr. 28: Barokní pivovar ze severní strany.

Uvnitř budova obsahuje historické dřevěné nosné prvky, i zpevňovací ocelový skelet vložený do budovy před rokem 1892.¹⁷³ Má celkem 4 podlaží: 1 sklep a 3 patra nadzemní. Nic z původního vybavení budovy se nedochovalo.

Obr. 28: Barokní pivovar ze severní strany.

15.1.2 Sladovna

Poté, co byla hlavní výroba přesunuta do novějších budov, byla tato nejstarší část využívána jako sladovna, a to až do roku 1984, kdy začal být slad dovážen z blízkých Hodonic, a tudíž nebylo třeba dělat slad vlastní.

Do té doby byla sladovna velmi výkonná. Humna sladovny, tedy prostor, kam se dal ječmen naklíčit, byla v 1. nadzemním patře, tedy přízemí. Ve druhém patře byla sladová půda a ve třetím patře ječmenná půda. Po ukončení funkce sladovny bylo propojeno první nadzemní patro a sklep ve východní části budovy,¹⁷⁴ a tato byla přeorientována na filtraci piva a plnění sudů. Druhé a třetí nadzemní patro zůstalo volné jako skladovací prostory.

15.1.3 Dílny

Část červeně obtažené budovy s číslem 3 na obr. 26 také patří k nejstarší části pivovaru. V minulosti i v současnosti tato část sloužila jako dílny nebo sklad.¹⁷⁵ Do zrušení pivovaru zde byla umístěna zámečnická dílna a svařovna. Zajímavostí je, že tato dostavba z poloviny 18. století je klenuta plackovými klenbami.¹⁷⁶

¹⁷³ PIVOVAR ZNOJMO, studie regenerace areálu ČÁST 1 - urbanisticko-architektonický průzkum a rozbor areálu od autorizovaného architekta pro obor územní plánování Ing. arch. Jaroslava Poláčka

¹⁷⁴ Na obr. 26 – označena číslem 6 a modrou barvou v červeně označené budově.

¹⁷⁵ Obr. 29: Přístavba dílen z poloviny 18. století.

Obr. 29: Přístavba dílen z poloviny 18. století.

15.1.4 Hvozd

Součástí nejstarší části pivovaru je i část zvaná hvozd. Místo, kde se slad sušil. Tento hvozd v anglickém stylu byl do sladovny včleněn po roce 1892 a na jeho jižní části jsou regotizující architektonické prvky. Obsahuje celkem tři stojící blokové části s výdechovou věží zvanou „babka“.¹⁷⁷ V prvním bloku je schodiště,¹⁷⁸ ve druhém tzv. prašná komora,¹⁷⁹ a ve třetím liska¹⁸⁰ obsahující samotné technologické zařízení hvozdů k sušení naklíčeného ječmene.

Obr. 30: Hvozd.

Celý objekt bývalého barokního pivovaru a následné sladovny, má z celého areálu největší historickou hodnotu a podle ing. arch. Jaroslava Poláčka, který prováděl urbanisticko-architektonický průzkum, nesmí být do této části stavebně zasahováno. Stejně tak nesmí být zasahováno do ničeho co bylo prokazatelně postaveno v 18. století a dříve.

¹⁷⁶ PIVOVAR ZNOJMO, studie regenerace areálu

ČÁST 1 - urbanisticko-architektonický průzkum a rozbor areálu od autorizovaného architekta pro obor územní plánování Ing. arch. Jaroslava Poláčka

¹⁷⁷ Obr. 30– žlutě obtažená část

¹⁷⁸ Obr. 30– červeně obtažená část

¹⁷⁹ Obr. 30– modře obtažená část

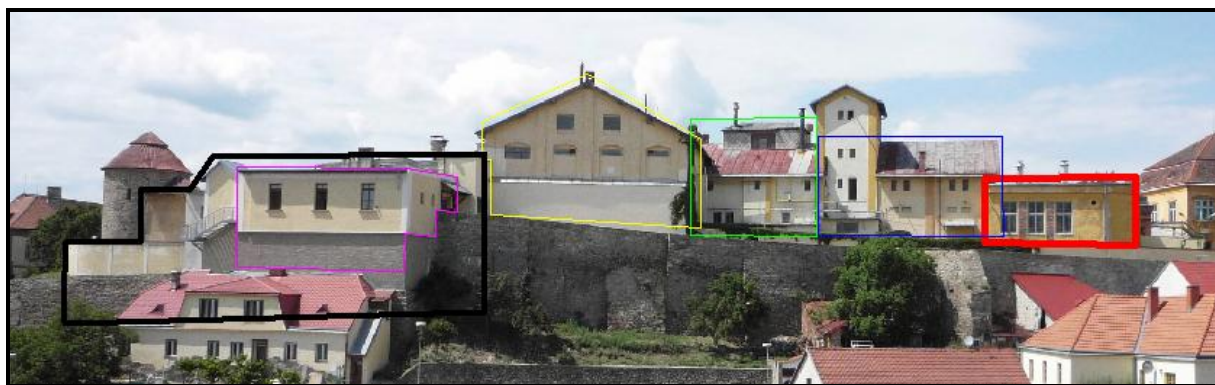
¹⁸⁰ Obr. 30– zeleně obtažená část

Mírné stavební úpravy k dosažení lepší využitelnosti prostorů doporučil ing. arch. Poláček pouze v částech, které jsou na obr. 26 vyznačeny modrou barvou a čísly 4, 5 a 6. Tyto části byly ke sladovně přistavěny později. Za správné je považováno odstranění nejnovějších přístavek na jižní straně sladovny, přilepené na stěnu schodištního bloku hvozdu, sloužících jako trafostanice pro tuto budovu.¹⁸¹

Obr. 31: Moderní trafostanice sladovny, určená k odstranění.

15.2 Nové budovy pivovaru

Obr. 32: Nové budovy pivovaru, z jižní strany.

Nová hlavní budovy pivovaru byla postavena během let 1864-1872, (podle nejstarších dochovaných plánů). Na obr. 26 je tato část pivovaru obtažena zelenou barvou a označena čísly 7, 8 a 9. Do těchto budov byla ke konci 19. století přesunuta ztechnizovaná výroba piva, pro kterou už byly prostory barokního pivovaru nedostačující. Útroby budov obsahovaly ležácké sklepy, varnu, spilku, štoky a strojovnu.

¹⁸¹ Obr. 31- Moderní trafostanice sladovny, jako jediná určená ke zbourání z této nejstarší části pivovaru.

15.2.1 Strojovna

Tato část pivovaru je na obr. 26 označena číslem 9 a zelenou barvou. Na obr. 32, který ukazuje pohled na pivovar z jižní strany, odpovídá strojovně modře označená část.

Ze strojovny se jako původní dochovala pouze „průmyslová“ architektonická výzdoba vnější fasády a samotný vnitřní prostor. Veškerá technika byla nahrazena technikou modernější, která při vyklizení pivovaru jako jediná zůstala na svém místě a nebude sešrotována jako veškeré ostatní vybavení. Vybavení strojovny zde nejspíš zůstane pro expoziční účely plánovaného muzea.

Obr. 33: Vybavení strojovny.

15.2.2 Kotelna

V roce 1984 byla na východní straně strojovny přistavena kotelna.¹⁸² Na obr. 32 ji označuje tučná červená čára. Tato kotelna nemá historickou hodnotu a je určena k demolici.¹⁸³ Jediná část z kotelny, kterou bylo doporučeno zachovat je zděná patka komína, jež byla součástí původní kotelny z roku 1904. Oba komíny, které pivovar měl, byly strženy.

¹⁸² Na obr. 26– označena číslem 16 a růžově obtažena.

¹⁸³ Obrázek 34: Kotelna určená k demolici.

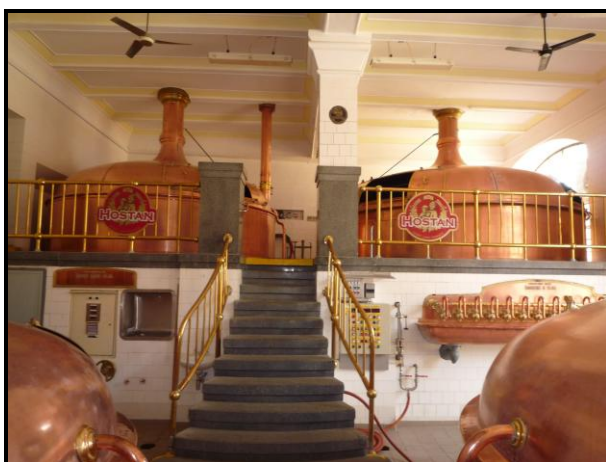

Obr. 34: Kotelna se zděnou patkou strženého komína z roku 1904 v popředí.

15.2.3 Varna

Varna¹⁸⁴ je na obr. 32 obtažena zelenou barvou. Spolu se strojovnou jsou určeny k úplné obnově do původního stavu bez jakýchkoliv větších stavebních úprav. Zde by v budoucnu měl být zřízen minipivovar zaměřený na turismus.

Varna obsahuje celkem 4 měděné pánve s nerezovým vnitřkem na vaření mladiny. Technologie zde byla několikrát modernizovaná. Pláště těchto varných pánví dodala továrna Škoda-Plzeň v roce 1935.¹⁸⁵ Tyto pánve se jako jediné vybavení pivovaru stanou spolu s ním kulturní památkou. Původní dvoustupňový interiér varny zůstal i přes přestavby zachován. Spolu s varnou je v této části budovy ještě sušárna kvasnic. Půdní prostor nad varnou nebyl prostorově zcela využit.

Obr. 35: Vnitřní vybavení varny, měděné pánve z roku 1935.

¹⁸⁴ Na obr. 26 – označena spolu s budovou spilky číslem 8 a zeleně obtažena.

¹⁸⁵ Obrázek 35: Původní měděné kotle od Škoda Plzeň z roku 1935.

K jižní straně varny byl dostavěn novodobý přístavek, ve kterém se vyráběl led. Tento přístavek musí být při renovaci historických budov pivovaru stržen.

Obr. 36: Výrobna ledu na jižní straně varny.

15.2.4 Spilka a štoky

Tyto části označuje také číslo 8 a zelená barva na obr. 26, ale konkrétněji je označuje tenké žluté obtažení na obr. 32. Budova má tři patra, jedno podzemní, kde byly ve dvou řadách na sobě horizontálně položené ležácké sudy, a dvě patra nadzemní.

V prvním patře jsou dvě podlouhlé místnosti pro spilku, každá po deseti objemných novodobých nerezových vanách.¹⁸⁶ Ty sem byly přemístěny ze zrušeného pivovaru v Jihlavě, během stavebních úprav v roce 2001.

Obr. 37: Spilka po nejnovější přestavbě roku 2001.

¹⁸⁶ Obr. 37: Spilka po nejnovější přestavbě roku 2001.

Podle ing. arch. Poláčka by tyto nerezové vany mohly být, spolu s pánvemi ve varně, využívány i po uzavření pivovaru, např. pro minimalizovanou ukázkovou výrobu piva Hostan. Ve skutečnosti tyto vany byly jako první šrotovací firmou rozřezány.¹⁸⁷

Obr. 38: Spilka po demolici v září 2010.

Štoky se nacházely ve velkém prostoru v podkroví nad spilkou. Byly vybaveny několika novodobými velkými technologickými zařízeními pro přípravu ingrediencí potřebných k vaření piva. V této budově je jako v jediné výtah, ovšem moderní konstrukce.

Obr. 39: Štoky v plném provozu.

¹⁸⁷ Obr. 38: Spilka po demolici v listopadu 2010.

Obr. 40: Štoky během demolice v září 2010.

15.2.5 Ležácké sklepy

Je to největší část pivovaru plošně i prostorově. Na obr. 26 je označena číslem 7 a obtažena zelenou barvou. Na obr. 32 je prostor sklepů naznačen tlustou černou čarou. K budově ležáckých sklepů patří také turistické infocentrum,¹⁸⁸ které bylo přestavěno až spolu s „jižní přístupovou cestou“.

Budova ležáckých sklepů má tři patra, a je specificky členěna, přičemž podzemní patro tvoří tři obrovské klenuté sklepy na desítky ležáckých tanků.¹⁸⁹ Pod budovou dnešního turistického infocentra byly natrvalo zalité železobetonové tanky na zrání piva už roku 1940.¹⁹⁰

Obr. 41: Ležácké tanky.

¹⁸⁸ Na obr. 32 - označeno růžovou barvou.

¹⁸⁹ Obrázek 41: Ležácké tanky.

¹⁹⁰ Obrázek 42: Železobetonové tanky z r. 1940.

Obr. 42: Železobetonové tanky z roku 1940.

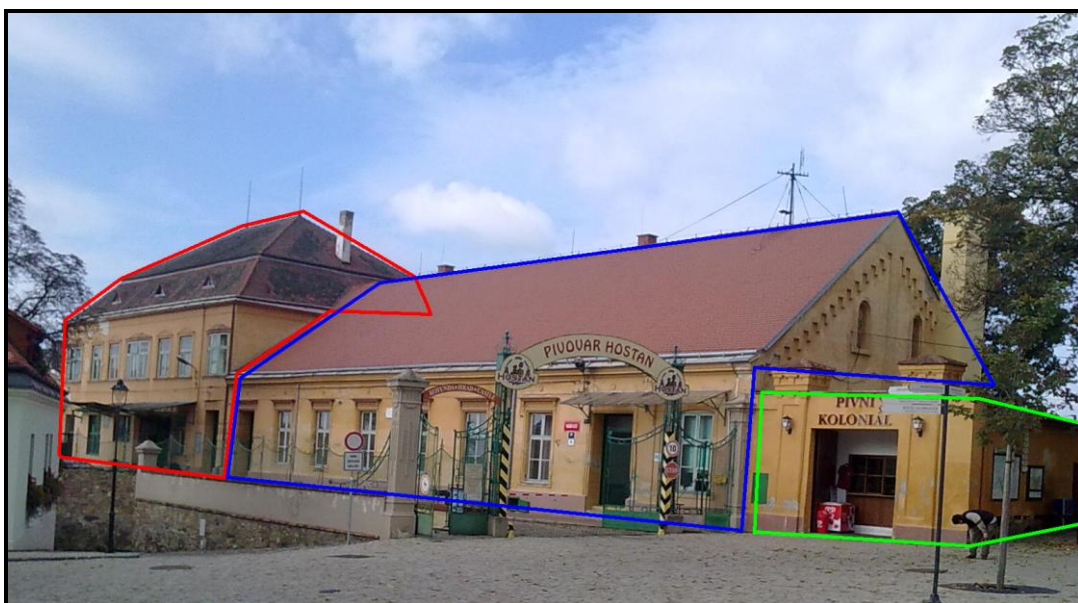
V druhém a třetím patře budovy byla chemická laboratoř, šatny, sklady, dílny, část nové spilky atd. Podle ing. arch. Poláčka tato budova nemá zvláštní architektonickou hodnotu a dokonce kvůli své rovné střeše je považována za nejohybnější budovou v historickém centru Znojma, hned po funkcionalistické budově OD Dyje na náměstí T.G.M.. Pokud by se vypracoval projekt na hodnotnější a účelovější architekturu, která by mohla vzniknout na místě dnešní budovy ležáckých sklepů, pak tyto sklepy mohou být zbourány.¹⁹¹

Obr. 43: Budova ležáckých sklepů bez architektonické hodnoty.

¹⁹¹ Obr. 43: Budova ležáckých sklepů bez architektonické hodnoty.

15.3 Administrativní budovy

Obr. 44: Administrativní budovy.

K pivovaru také patří administrativní budovy v přední části Hradní ulice. Na obr. 26 je číslem 10 označena a fialovou barvou obtažena budova, ve které byly v posledních letech umístěny byty správců, šatny, sociální a hygienické zázemí pivovaru a další funkční přístavby. Část této budovy ovšem patřila dříve k nejdůležitějším. Po roce 1860 zde totiž byla vybudována první strojovna a v ní instalován první parní kotel pivovaru, sloužící k mechanizaci výroby. Poté, co pivovar přešel z parní na elektrickou energii, byla do vyprázdněné strojovny umístěna vzduchotechnologie.

Současná stavba není extrémně stará. Do dnešní podoby byla dostavěna až po pádu oktogonální Loupežnické věže, která stála na jejím místě do roku 1892, kdy ve svých troskách pohřbila tříčlennou rodinu.¹⁹² Podle odborné studie by budova mohla být nahrazena čímkoliv s vyšší architektonickou hodnotou, ovšem některé zdivo, pozůstatky základů věže, i klenuté sklepy pod budovou ukazují, že části této budovy jsou až z 18. století, kdy pivovar vznikl, a tyto části by při případné přestavbě musely být zachovány.

15.3.1 Lahvovna

Lahvovna se nacházela v objektu, který je na obr. 44 vytažen červenou barvou. Na půdorysném obr. 26 je lahvovna označena číslem 12 a obtažena žlutou barvou. Tato budova z úplného konce 19. století byla doplněna a přestavěna v roce 1956. Technologie lahvovny

¹⁹² P. Šimík, Loupežnická věž, 1986, http://www.znojmskarotunda.com/loup_vez.htm

byly po uzavření pivovaru odvezeny mezi prvními.¹⁹³ Je také částečně vystavěna nad základy Loupežnické věže.

Obr. 45: Vykližená lahvovna.

Za touto lahvovnou byla v roce 1956 dostavěna část plnárny, na obr. 26 označena číslem 13 a obtažena růžovou barvou. Ta ale byla v poslední době nevyužívána. Na východní straně budovy, na tzv. „manipulačním severním dvoře“, byla přistavěna další trafostanice.¹⁹⁴

Obr. 46: Trafostanice na severním manipulačním dvoře.

Ve sklepeních pod lahvovnou se nacházely desítky vertikálních tanků na filtraci piva před lahfováním.¹⁹⁵

¹⁹³ Obr. 45: Vykližená lahvovna.

¹⁹⁴ Obr. 46: Trafostanice na severním manipulačním dvoře.

¹⁹⁵ Obr. 47: Vertikální tanky pod lahvovnou.

Obr. 47: Filtrační tanky pod lahvovnou.

Obr. 48: Prázdná dostavba plnárny z roku 1956.

Tato dostavba není za čelními budovami pivovaru vidět, a proto může být zbourána. Při šrotování vertikálních filtračních tanků umístěných ve sklepě byla stržena část střechy kvůli zdvižným jeřábům.¹⁹⁶

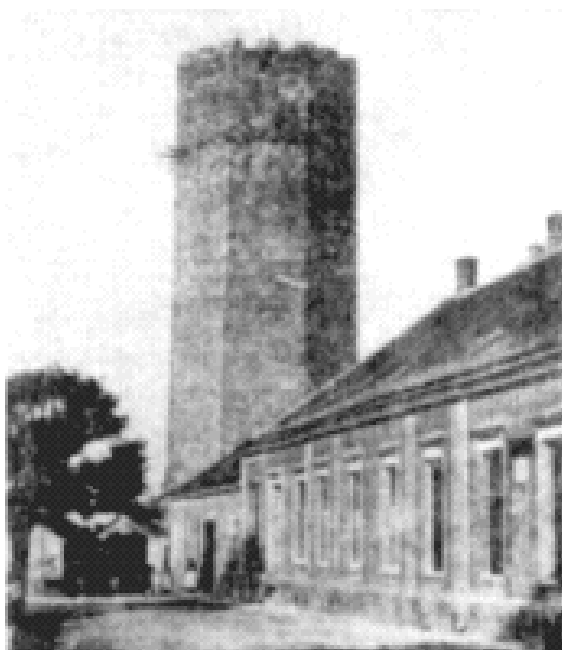
¹⁹⁶ Obr. 49: Část stržené střechy v dostavbě plnárny v severním dvoře.

Obr. 49: Část stržené střechy v dostavbě plnírny na severním dvoře.

15.3.2 Administrativní budova

Budova označená na obr. 44 modrou barvou a na půdorysném obr. 26 číslem 12 a žlutou barvou, je hlavní administrativní budova a zázemí pivovaru. Nacházela se zde vrátnice, společenský sál, výčep piva, jídelna a kancelářské prostory. Tato administrativní budova i budova lahvovny z konce 19. století musí být stavebně zachovány, jelikož právě tyto budovy jsou dominantní kulisou na křížení ulic Hradní a Přemyslovců, pouze vnitřní prostory by mohly být radikálněji přestavěny. Zajímavé je, že velmi podobná budova stála zde ještě před pádem Loupežnické věže.¹⁹⁷

Obr. 50: Loupežnická věž s obytnou budovou v popředí.

¹⁹⁷ Obr. 50: Loupežnická věž s obytnou budovou v popředí.

15.3.3 Pivní koloniál

Je to malá přístavba před vstupní bránou pivovaru, sloužící k místní malodistribuci piva na ulici a pro turisty. Nutno podotknout, že tento pivní koloniál, ačkoliv stál přímo u pivovaru, prodával pivo nechlazené a za obchodní cenu, tudíž nebyl nikdy kompletně využit jeho prodejní potenciál, přitom by stačilo nainstalovat jednu lednici.

Na obr. 44 je obtažen zelenou barvou a na půdorysném obr. 26 je obtažen růžovou barvou a označen číslem 14. Jako novodobá přístavba nemá historickou hodnotu a při přestavbě pivovaru může být stržen. Jediné co by bylo nutné zachovat je masivní cihlový portál koloniálu, který je starší než zbytek této stavby.

15.3.4 Kuželna

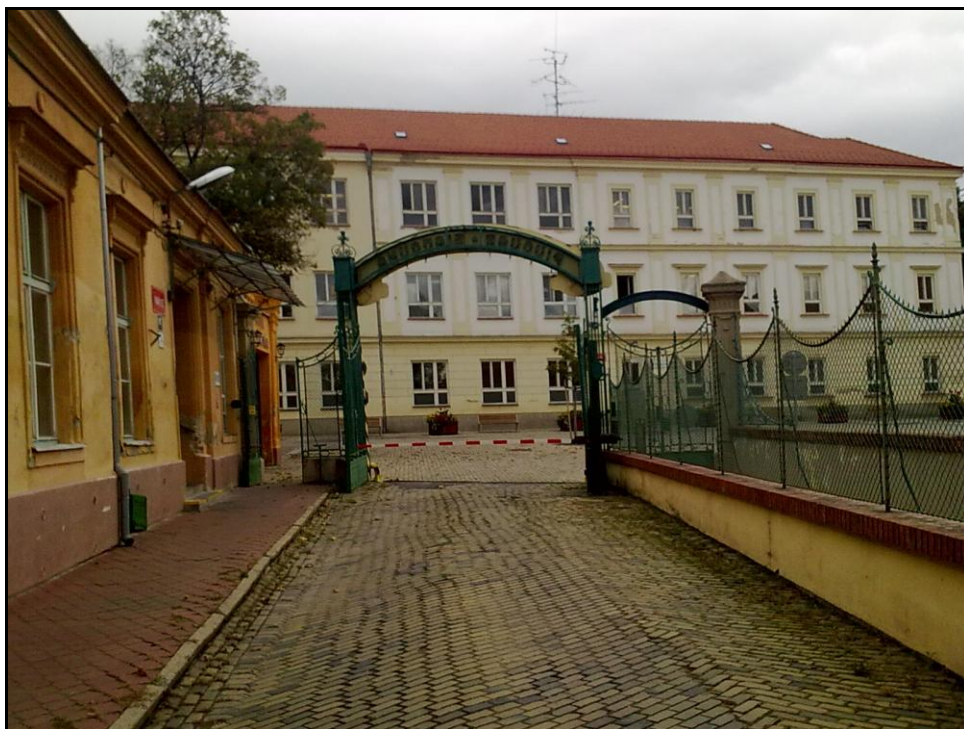
Je to specifický objekt na severním dvoře pivovaru a odděluje pivovar od ulice Přemyslovců. Na obr. 26 je kuželna obtažena růžovou barvou a označena číslem 15. Budova byla přistavena roku 1952, ale snad nikdy nebyla plně využívána. Kuželna nemá žádnou architektonickou ani historickou hodnotu, a tudíž bude zbourána stejně jako ostatní objekty na severním dvoře.

Obr. 51: Kuželna z roku 1952 na severním dvoře.

15.3.5 Vstupní brána pivovaru

Posledním zajímavým objektem v areálu pivovaru je vstupní brána do pivovaru. Na nízkých cihlových pilířích je kovová konstrukce z roku 1910. Původní kovový nápis „Pivovar a sladovna“ je překryt světlou plastovou deskou s nápisem „Pivovar Hostan“ a jeho logem. Původní nápis je ale stále viditelný z prostoru pivovaru.¹⁹⁸

Obr. 52: Vstupní brána do pivovaru.

15.4 *Shrnutí*

Všechny budovy pivovaru jsou staticky velmi stabilní. Odborná studie ing. arch. Jaroslava Poláčka doporučuje exteriéry všech velkých budov zachovat v nezměněné podobě. V interiérech některých budov budou nutné úpravy kvůli lepší funkčnosti pivovaru pro jeho nové využití. Nejstarší část pivovaru musí být jen zrekonstruována z vnějšku i z vnitřku a jiné stavební úpravy nebudou dovoleny. Naopak ubourány budou všechny novodobé přístavby bez architektonických hodnot. Kulturní památkou se stane původní barokní pivovar, nová budova pivovaru z druhé poloviny 19. století a administrativní budova s lahvovnou, resp. všechny budovy se stářím vyšším než 100 let.

¹⁹⁸ Obr. 52:: Vstupní brána do pivovaru.

16. Závěr

Znojemského piva Hostan, i samotného pivovaru je veliká škoda. Tato práce shromažďuje snad všechny dostupné informace a prameny. Zatím v české a moravské literatuře chyběla publikace zpracovávající tuto technologickou památku, jednu z nejvýznamnějších na jižní Moravě, jak prohlásil mluvčí Národního památkového úřadu v Brně Zdeněk Musil. Tento spis by to mohl napravit. Obsahuje totiž informace o pivovarnictví ve Znojmě, od založení města do současnosti, mé vlastní fotografie nejstarších listin uložených ve znojemském archivu, grafy produkce za posledních 110 let, popis událostí a vlastníků pivovaru, a to především pro 19. a 20. století, kdy se archiválií dochovalo už velké množství a je z čeho čerpat. Práce obsahuje i podrobný stavební vývoj pivovaru za celou dobu jeho existence.

Na závěr snad shrnutí hlavních myšlenek a informací:

Hostan je skutečná historická postava, nalezená náhodně roku 1967 na předposledním pergamentu nejstarší znojemské tzv. „losungové knihy“ z roku 1363, a to znojemským historikem Františkem Koukalem. Od roku 1967 do roku 2003 používal pivovar výtvarné ztvárnění Hostana od Miroslava Smutného. Nutno říct, že pivovar zažíval zlaté časy. V roce 1974 měl dokonce tak vysoký výstav piva, že sám sebe už nikdy později nepřekonal.

Produkty znojemského pivovaru byly vždy kvalitní, i když dnes už je to, jak říkají znojemští pijani, „převlečené Starobrno“. Hostan sbíral tituly a ocenění z celostátních i regionálních soutěží v rozmezí let 1996 – 2007. Nejúspěšnějším rokem v tomto směru byl rok 1999, kdy pivo Hostan vyhrálo tři hlavní ceny českých soutěží.

Ovšem jméno a úspěch, který pivovar budoval celé století, stihli moderní kapitalisté ve vedení města, za prvních pár let demokracie v Čechách, zničit. Problémy nastaly hned roku 1991, kdy zastupitelstvo, vedené ještě starostou Janem Hartem, samo rozhodlo o ukončení provozu v historických budovách. V rámci snahy o záchranu pivovaru vznikla roku 1992 tradice pivních slavností, dnes už také zrušená, jejichž všechny ročníky tato práce shrnuje v samostatné kapitole. Tehdy pivovar paradoxně zachránila privatizace, ovšem jen na pár let.

Rozum zůstává stát nad faktem, že právě po privatizaci vlastnila pivovar, v letech 1993 až 1995, právně neexistující firma Hostan s.r.o., která však jednala jako firma registrovaná. Velice zvláštní byl také odprodej 30% městského podílu ve firmě Hostan s.r.o. roku 1999 tehdejším znojemským zastupitelstvem v čele s ing. Pavlem Balíkem, kdy bylo

město ochuzeno pěti soukromníky o cca 28 milionů Kč. Už tehdy se tomuto jednání říkalo tunelování, dodnes však nikdo nebyl potrestán.

Samozřejmě, že na úkor města obohacení soukromníci nelenili, a už roku 2001 stihli prodat celý pivovar brněnské firmě Starobrno s.r.o. (ve vlastnictví rakouské firmy BBAG) a město Znojmo přišlo tímto způsobem, bez jakékoliv náhrady, o pivovar v hodnotě cca 113 milionů Kč. Následnou fúzí Starobrno s nizozemským koncernem Heineken v roce 2003 přišlo město Znojmo o prastarou tradici, renomé značky, ekonomický potenciál i kapitál produkovaný pivovarem. Ani to všechno vedení Heinekenu nestačilo, a pro udržení monopolu ve Znojmě a okolí i do budoucna si registrovalo všechny možné značky, jakýmkoliv způsobem spojující Znojmo a pivo. Zdá se, že sedm set let stará tradice pivovarnictví na Znojemsku, byla z pochybných důvodů opravdu navždy ukončena.

Následný starosta Znojma, ing. Petr Nezveda, spojovaný skrze svého tajemníka s největší korupční kauzou v historii znojenské radnice, také pouze nečinně přihlížel diskreditaci piva Hostan a chátrání, kdysi velmi slavného, tři sta let starého pivovaru. Jediné, co bývá nyní znojenské ODS přičítáno k dobru, je fakt, že alespoň pivovar odkoupila zpět do vlastnictví města za 26 milionů Kč. Tento akt ale přišel velmi pozdě. Pivovarnická tradice už rok ve městě neexistovala, Hostan se i ve Znojmě pomalu přestával čepovat, a prázdná městská pokladna tímto utržila smrtelnou ránu, která málem Znojmo stála i všechny ostatní dlouholeté tradice, včetně Historického vinobraní.

Detailní rozbor je zde věnován prvním jedenácti rokům 21. století, právě kvůli nejasným a nevyřešeným finančním machinacím v pivovaru Hostan. Optimismus z konce století dvacátého, byl vystřídán šokem ze dvou bezplatných fúzí se zahraničními firmami, na kterých Znojmo prodělalo, ostatně jako vždy, když se jednalo o pivovar. Vinou některých městských zastupitelů přišlo Znojmo o jednu ze svých dominant bez jakéhokoliv odškodnění či náhrady. Jednoduchou matematikou lze dospět k částce 167 milionů Kč. O tuto sumu byla připravena znojemská pokladna nerozumným spravováním pivovaru. Příjmy ze všech fúzí a odprodejů vysoce hodnoceného znojemského pivovaru obohatily městskou kasu pouze o směšných 75 000 Kč.

Přesunutí výroby v červnu roku 2005 do Brna, z důvodu nedostatku peněz na renovaci zastaralé lahvovny, vzbudilo místo šoku už jen rozhořčení. Pivo Hostan ztratilo svého ducha. Ve Znojmě zůstala pouze produkce piva sudového a toho bylo produkováno čím dál méně, takže není ani divu, že v červnu roku 2009 byla výroba piva ve Znojmě ukončena úplně. V roce 2010 byl areál pivovaru nabídnut zpět k odkoupení městu, které ho

bez váhání koupilo. V té době měl každý znojemský zastupitel s pivovarem jasné a lukrativní plány do budoucna.

Z velkolepých plánů na současné využití pivovaru však sešlo. Dnes, půl roku po odkoupení pivovaru, je jasné, že žádné muzeum pivovarnictví ani okurkářství, kolonáda, ani kongresové či ubytovací centrum zde v nejbližší době zřízeno nebude. Podle nejnovější zprávy z března roku 2011 hledá současné městské zastupitelstvo nájemce na provoz malého parkoviště s kapacitou 36 míst, i přesto, že je celý objekt pivovaru, jakožto budoucí kulturní památka, pro soukromé parkoviště krajně nevhodný. Toto je konec slavného, tři století starého, pivovaru vskutku smutný a nezasloužený.

Na úplný závěr snad mohu dodat už jen zbožné přání, aby si dnešní i budoucí páni radní dobře rozmysleli, co s pivovarem a slavnou tradiční známkou Hostan v budoucnu udělají. Tradice vaření piva ve Znojmě, doložená zde od 13. století, byla násilně ukončena v roce 2009. V samotném nynějším pivovaru se výroba piva zastavila poprvé od roku 1720. Pivovar na svém místě fungoval přesně 289 let, a ve své současné podobě stojí na stejném místě už 101 let. Nyní historicky cenný areál pivovaru Hostan a Hradní ulice, která měla být hlavním přístupem k rotundě sv. Kateřiny, bude strádat pod náporom parkujících automobilů.

Bohužel čas plyne a nedá se zastavit, stejně jako historické okamžiky se nedají zvrátit. Čas funkčního života pivovaru vypršel. Nyní budou mrtvé budovy dál stát a chátrat na svém místě, jako většina velkých památek ve Znojmě (viz. Loucký klášter).

Snad budoucí generace nebudou nám navždy vyčítat, že jsme nedokázali udržet jednu z největších, nejslavnějších a nejdéle trvajících tradic, tolik pro naše město důležitou, jakou bylo vaření piva ve Znojmě.

17. Seznam pramenů a literatury

17.1 Prameny

Fond archivu městského stavebního úřadu, karton FO 49, 1825\1945 ve Státním okresním archivu Znojmo

Fond archivu městského stavebního úřadu, karton FO 50, 1825\1945 ve Státním okresním archivu Znojmo

Fond archivu městského stavebního úřadu, karton FO 52, listinné dokumenty pro Wotzilkův pivovar v letech 1844 až 1911 ve Státním okresním archivu Znojmo

Fond Archivu města Znojma, oddíl Nejstarší knihy a rukopisy, inv. č. 299, sign. AMZ II 236 - Losungová kniha z roku 1363

Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina z roku 1292 je inv. č. 2 a sign. AMZ-I 2

Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina z roku 1303 je inv. č. 3 a sign. AMZ-I 4

Fond H 841, soubor „První znojemský pivovar a sladovna, a. s., Znojmo, 1860-1947“ v MZA v Brně

Pamětní spis města Znojma 1945, „První znojemský pivovar a sladovna“, v SOAZ

PIVOVAR ZNOJMO, studie regenerace areálu, ČÁST 1 - urbanisticko-architektonický průzkum a rozbor areálu, autorizovaný architekt pro obor územní plánování Ing. arch. Jaroslava Poláčka

Úplné znění společenské smlouvy ze dne 18.3.1993, ustanovení firmy Hostan, s.r.o. online dostupné na:

http://www.znoj-tyden.cz/upload/zt39_10/pivovar/Hostan%20smlouva.pdf

Znalecký posudek č. 39-1/2010: Ocenění pěti převedených 6% obchodních podílů na společnosti HOSTAN, s.r.o., online dostupné na:

http://www.znoj-tyden.cz/upload/zt37_10/pivovar/Pivovar_HOSTAN.pdf

17.2 Literatura

Archeologická komise: *Památky archeologické*, Praha 1915

BASAŘOVÁ, G.; HLAVÁČEK, I.: *České pivo*, Praha 1998

BERANOVÁ, M.: *Slované*, Praha 2000

- BERANOVÁ, M.: *Jídlo a pití v pravěku a starověku*, Praha 2005
- CICHÁ, I.: *Pivovary Moravy a Slezska, Český Těšín* 2002
- DROZDOVÁ, A. M.: *Návštěvy prezidentů Masaryka a Beneše ve Znojmě*, Brno 2010, bac. práce
- HAVLÍK, L. E.: *Dějiny královského města Znojma a Znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. stol.*, Brno 1998
- HLAVÁČEK, F.: *Pivovarství*, Praha 1966
- HÜBNER, A.: *Dějiny pamětihodnosti Znojma, 1843, 1846, 1854*
- HÜBNER, V.: *Paměti královského města Znojma, 1869*
- CHALOUPKA, G.: *Znojmo do počátku 14. století*, Brno 1969
- CHLÁDEK, L.: *Pivovarnictví*, Praha 2007
- CHODOUNSKÝ, F.: *Pivovarství*, Praha 2005 (původní 1905)
- JACKSON, M.: *Pivo – Průvodce světem piva pro laiky i odborníky*, Praha 2001
- JANÁČEK, J.: *Pivovarnictví v českých královských městech v 16. století*, Praha 1959
- JANKŮ, V.: *Znojmo, Úvaly* 1994
- JIRÁSEK, J.: *Pivovary na Moravě koncem 16.stol.*, Časopis moravského muzea 1962
- JIROUŠKOVÁ, Š.: *České a moravské pivovary*, Stavební dědictví v kontextu historie, disertační práce, Praha 2007
- KENNIG, D.; JACKSON R.: *Pivo*, Praha 2007
- KLEMPOVÁ, J.: *Výčep piva v dominikánském klášteře ve Znojmě (1825 – 1838)*, In: Ročenka Okresního archivu ve Znojmě, 2002
- Kolektiv autorů: *Stavební kniha 2007 - České a moravské pivovary, Stavební dědictví tradičního výrobního odvětví*, Brno 2007
- KOSAŘ, K.: *Brněnský sládek František Ondřej Poupě a umění vařit pivo*, Brno 1995
- KRATOCHVÍLE, A.: *Pivovarství v českých zemích v proměnách 20. století*, Praha 2005
- KROB, M.: *Znojmo, město památek*, Brno 1974
- KUDLÁČEK, M.: *Vývoj česko-německých vztahů ve Znojmě v letech 1918-1938*, Brno 2005 dip. práce
- LIKOVSKÝ, Z.: *České pivovary 1869-1900*, Praha 2005

- LIKOVSKÝ, Z.: *Pivovary Československého území 1900-1948*, Praha 2006
- LIKOVSKÝ, Z.: *Pivovary Českých zemí 1948-1989*, Praha 2008
- LIKOVSKÝ, Z.: *Držitelé, provozovatelé a vedoucí pivovarů Českých zemí 1869-1989*, Praha 2010
- MANDL, V.: *Pravovárečná měšťanstva v Čechách*, Brno-Praha 1933
- NOVÁKOVÁ, J.; RICHTER, F.: *Pivo jako křen*, Praha 2009
- PEŘINKA, F.: *Vlastivěda Moravská, Znojemský okres*, 1904
- PEŘINKA, F.: *Vlastivěda Moravská, Znojemský okres, část 1.*, Brno 2008
- PEŘINKA, F.: *Vlastivěda Moravská, Znojemský okres, část 2.*, Brno 2008
- POLESNÝ, K.: *K založení města Znojma*, Znojmo 1926
- POUPĚ, F.O.: *Počátkové základního naučení o vaření piva*, 1801
- POUPĚ, F.O.: *Umění vařit pivo fyzicko-chemicko-hospodářsky popsané*, 1801
- RAVIK, S.: *O světcích a patronech*, Praha 2006
- SCHEUER, E.: *Dějiny znojemského městského práva*, In: Ročenka Okresního archivu ve Znojmě, 1987
- SLÁDEK, J.: *Kde se pivo vaří*, Praha 1992
- SMITH, G.; GETTY C.: *Bible pijáků piva*, Praha 2003
- STANĚK, J.: *Blahoslavený sládek: Kapitoly z dějin piva*, Praha 1998
- STARÁ, J.: *Průmyslové památky na Znojemsku*, In: Sborník Státního okresního archivu Znojmo, 2006
- SUSA, Z.: *Velká česká pivní kniha*, Středokluky 2008
- ŠONKA, J.: *Kronika čtená rýčem*, Brno 1982
- ŠTEINEROVÁ, S.: *Bibliografie dějin čs. pivovarnictví*, Praha 1966
- Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky: *Hospody a pivo v české společnosti*, Praha 1997
- VERHOEF, B.: *Kompletní encyklopedie piva*, Čestlice 2004
- VEČERKOVÁ, H.; KISS, J.: *Abeceda piva*, Praha 2007

VINICKÁ, V.: *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo v letech 1945-1984*, Znojmo 1985

VRBKA, A.: *Gedenkbuch der Stadt Znaim 1226 – 1926*, Znojmo 1927

VRBKA, A.: *Kronika města Znojma*, Znojmo 1902

WINTER, Z.: *Český průmysl a obchod v 16. věku*, Praha 1913

WINTER, Z.: *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a 15. století*, Praha 1906

ZÁSTĚRA, J.: *Původ péřové koruny*, Znojmo 1990

ZÍBRT, Č.: *Z dějin piva a pivovarnictví v zemích českých*, Praha 1894

ZÍBRT, Č.: *Řády a práva starodávných pijanských cechů a družstev kratochvilných v zemích českých*, Praha 1910

ZÍBRT, Č.: *Sladovnické obyčeje, zábavy, slavnosti a pověry v nákladnických domech a pivovárech českých*, Praha 1910

ZÍBRT, Č.: *Staročeské obyčeje a pověry pivovarské*, Praha 1896

ZÝBRT, V.: *Velká kniha piva*, Olomouc 2005

17.3 Periodika

ČERNOHORSKÁ, M.: *Historie pivovarnictví*, In: *Kvasný průmysl*, 2005

ČT24.cz, *Znojmo rozhodlo o koupi bývalého pivovaru*, 4. květen 2010

EISENBURK, J.: *Vyčepováno přes sto hektolitrů piva*, In: *Znojemsko*, 4. května 1994

EISENBURK, J.: *Starosta s paní starostovou popíjeli Hostan bezstarostně*, In: *Znojemsko*, 27. května 1997

EISENBURK, J.: *Padlo 170 sudů*, In: *Znojemsko*, 12. června 2001

EISENBURK, J.: *Znojemský Hostan má nové logo*, In: *Znojemsko*, 6. května 2003

EISENBURK, J.: *Byla zima, pršelo, přesto na slavnosti Hostanu pivo teklo proudem*, In: *Znojemsko* 8. června 2004

EISENBURK, J.: *Hostan pokřtil zámecký speciál*, In: *Znojemsko*, 8. června 2004

JANÝŠKOVÁ, I.: *Poznámky k staroslověnskému pivu*, In: *Slavia: časopis pro slovanskou filologii*, Praha 1970

KEREMIDSKÝ, M.; POLÁK, J.: *Znojemské listy č.19*, 18. května 1996

- KRATOCHVÍLE, A.: *Pivo ve starověku*, In: Potravinářský zpravodaj, Roč. 5, č. 6, 2004
- MOŠTĚK, M.: *Nápady pro pivovar: muzeum i dílny*, Znojemský deník.cz 1. září 2010
- PAVLAČKOVÁ, S.: *Pivovar by mohl být památkou*, Znojemský deník.cz, 14. září 2010
- Právo, 20. dubna 2005
- Proč je Hostan Hostanem?*, In: Podyjí-Land an der Thaya, Roč. 2, č. 3, březen 1992, převzato z týdeníku Znojemsko
- RUBEŠOVÁ, D.: *Slavnosti piva vidělo deset tisíc lidí*, In: Znojemsko, 4. června 2007
- SMOLA, V.: *Heineken nabídl Znojmu bývalý pivovar Hostan*, iDnes.cz, 13. listopadu 2009
- SOKOL, P.: *Zrození piva. Přední východ, Egypt a raně středověké kláštery v západní Evropě*
In: Kulturně historická revue. Roč. 24, č. 6, 2002
- ŠUFAJZL, J.: Znojemsko, str. 10, 3. června 2003
- ŠUFAJZL, J.: *Znojmo oslavilo Hostana*, In: Znojemsko, 10. června 2008
- TOMÁŠ, J.: *VII. znojemské slavnosti piva se nadmíru vydařily*, In: Znojemské listy, 11. června 1998
- VOLCOVÁ, A.: *Nejen víno má svá specifika*, In: Znojemské listy, 16. května 1993
- VRÁNA, F.: *Areál Hostanu čeká na nové využití*, In: Moravské hospodářství, 10. duben 2010
- Znojmo po čtrnácté oslavilo Hostana*, In: Znojemsko, 7. června 2005
- Znojemské listy, 4. května 1993
- Znojemsko č.17, 6. května 1995
- Znojemské listy, 15. června 2000

17.4 Internetové zdroje

ČERNÁ, L.: *Ceny piva zatím neporostou, menší pivovary zdraží až v dubnu*, 1. února 2001
http://www.agroweb.cz/Ceny-piva-zatim-neporostou-mensi-pivovary-zdrazi-az-v-dubnu_s43x2322.html

Český svaz pivovarů a sladoven: Pivovarství a sladařství v českých zemích,
<http://www.cspas.cz/pivo.asp?lang=1>

ČTK, *Znojenské pivo získalo chráněné zeměpisné označení EU*, 7. května 2009
<http://ekonomika.ihned.cz/c1-37012140-znojemske-pivo-ziskalo-chranene-zemepisne-oznaceni-eu>

Hostan stále budí vášně, Znojenský týden 20. září 2010,
<http://www.znoj-tyden.cz/hostan-stale-budi-vasne.a1564.html>

Hostan otevřel nové distribuční centrum, 29. července 2004
<http://www.pivnidenik.cz/clanek/2152-Hostan-otevrel-distribucni-centrum/index.htm>

iDnes.cz, *Starobrno má evropskou známku na Znojenské pivo. Je mu k ničemu*, 26. května 2009
<http://pivni.info/news/4611-starobrno-ma-evropskou-znamku-na-znojemske-pivo-je-mu-k-nicemu.html>

iDnes.cz, *Cenu pro výčepní pivo obhájilo v Táboře Starobrno*, 2. února 2007
http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.aspx?c=A070202_125515_pivo_ven

MOŠTĚK, M.: *Znojmo má definitivně pivovar Hostan*, 15. prosince 2010
http://znojensky.denik.cz/zpravy_region/znojmo-ma-definitivne-pivovar-hostan20101214.html

MOŠTĚK, M.: *V bývalém pivovaru má vzniknout parkoviště*, Znojenský deník, 7. března 2011
<http://pivni.info/news/7711-v-byvalem-pivovaru-ma-vzniknout-parkoviste.html>

NOVÁK, J.: *Historie piva / Tradice vaření piva na území Čech ve středověku*, 14. března 2011
<http://www.brejle.net/ziva-historie/historie-piva-tradice-vareni-piva-na-uzemi-cech-ve-stredoveku/>

server „*Pivovary.info*“
http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm

server „*Hostan.cz*“
<http://www.hostan.cz/home>

server „*Znojmocity.cz*“
<http://znojmocity.cz/>

server „*Heinekenceskarepublika.cz*“
<http://www.heinekenceskarepublika.cz>

SMOLA, V.: *Pivovaru Hostan pod Heinekenem hrozí zánik*, iDnes.cz, 19. září 2008
http://ekonomika.idnes.cz/pivovaru-hostan-pod-heinekenem-hrozi-zanik-fec-ekoakcie.aspx?c=A080919_110041_ekoakcie_ven

SMOLA, D.: Znojenský deník.cz, červen 2009,
<http://pivni.info/archive/2009-06/strana14.html>

18. Seznam obrazových příloh

Obrázek 1: Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina z roku 1292 inv. č.2 a sign.AMZ-I 2	19
autor: Jan Kočí, (5.4.2011)	
Obrázek 2: Fond Archivu města Znojma, oddíl Listiny 1281-1862, listina z roku 1303 inv. č.3 a sign. AMZ-I 4	19
autor: Jan Kočí, (5.4.2011)	
Obrázek 3: Fond Archivu města Znojma, oddíl Nejstarší knihy a rukopisy, inv. č. 299, sign. AMZ II 236 - předposlední list tzv. „losungové knihy“ z roku 1363, se seznamem měšťanů včetně Hostana.....	20
autor: Jan Kočí, (5.4.2011)	
Obrázek 4: Budova bývalého premonstrátského pivovaru v Kravsku.	20
zdroj: http://www.pivety.com/1948/1948/K/Kravsko.htm	
Obrázek 5: Vlastnoruční podpis Rudolfa Maurala.	25
autor: Jan Kočí, (karton FO 49, Státní okresní archiv Znojmo, 14.2.2011)	
Obrázek 6: Pamětní deska dělnické strany ve Znojmě na administrativní budově pivovaru..	25
autor: Jan Kočí, (1.4.2011)	
Obrázek 7: Podoba pivovaru na začátku 20. století.....	26
zdroj: http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm	
Obrázek 8: Vlastnoruční podpis Rudolfa Wotzilky.	26
autor: Jan Kočí, (karton FO 52, Státní okresní archiv Znojmo, 14.2.2011)	
Obrázek 9: Informační tabulka „jižní přístupové cesty“.....	38
autor: Jan Kočí, (1.4.2011)	
Obrázek 10: Sládek a ředitel Bedřich Kubečka.	39
autor: Jan Kočí, (Pamětní spis města Znojma 1945, Státní okresní archiv Znojmo, 14.2.2011)	
Obrázek 11: Národní správce Jan Kavan.	39
autor: Jan Kočí, (Pamětní spis města Znojma 1945, Státní okresní archiv Znojmo, 14.2.2011)	
Obrázek 12: Radhošťská socha Radegasta od Albína Poláška.	50
zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:New_granite_sculpture_of_Radegast.jpg	
Obrázek 13: Živé ztvárnění sládky Hostana z roku 1993.	50
autor: Jiří Eisenburk, (Znojemsko, 4.5.1994)	
Obrázek 14: Hostanovo jméno zanesené v losungové knize z roku 1363 (detail).....	51
autor: Jan Kočí, (5.4.2011)	
Obrázek 15: Původní ztvárnění sládky Hostana.	52
zdroj: http://www.pivovary.info/historie/z/hostan/hostan_h.htm	

Obrázek 16: Nový logotyp piva Hostan.	53
zdroj: www.hostan.cz	
Obrázek 17: Nový logotyp piva Hostan se sloganem	53
zdroj: www.hostan.cz	
Obrázek 18: Hlavní produkty pivovaru Hostan.	55
zdroj: www.hostan.cz	
Obrázek 19: Poslední typ pivních podtácků pivovaru Hostan.....	55
zdroj: http://degeneg.rajce.idnes.cz/podtacky/	
Obrázek 20: Tehdejší starosta Znojma Jan Hart.	63
autor: Jiří Eisenburk, (Znojemsko č.18, 6.května 1992)	
Obrázek 21: Starosta Jan Hart zahajuje 2. pivní slavnosti.	63
autor: Jiří Eisenburk, (Znojemsko, 4.května 1994)	
Obrázek 22: Historický průvod z rekonstrukce předávání várečného práva.	64
autor: J. Polák, (Znojenské listy č.19, 18. května 1996)	
Obrázek 23: Starosta Znojma ing. Balík s korbelem Hostanu.	64
autor: Jiří Eisenburk, (Znojemsko, 27.května 1997)	
Obrázek 24: Místostarosta Josef Molín naráží první sud Hostanu Zámeckého.	65
autor: Jiří Eisenburk, (Znojemsko, 8.června 2004)	
Obrázek 25: Starosta Znojma Petr Nezveda a manažer Starobrna naráží první soudek.	65
zdroj: http://www.znojmo.eu/	
Obrázek 26: Půdorys a poloha znojemského pivovaru.	66
(výřez z katastrální mapy MěÚ Znojmo)	
Obrázek 27: Letecký pohled na znojemský pivovar Hostan	67
autor: Ing. David Molík, (kalendář Znojemsko 2011)	
Obrázek 28: Barokní pivovar ze severní strany.	69
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 29: Přístavba dílen z poloviny 18. století.....	70
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 30: Hvozd.....	70
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 31: Moderní trafostanice sladovny, určená k odstranění.	71
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 32: Nové budovy pivovaru, z jižní strany.....	71
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	

Obrázek 33: Vybavení strojovny.....	72
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 34: Kotelna se zděnou patkou komína v popředí.	73
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 35: Vnitřní vybavení varny, měděné pánve z roku 1935.....	73
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 36: Výrobní ledu na jižní straně varny.	74
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 37: Spilka po nejnovější přestavbě roku 2001.	74
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 38: Spilka po demolici v září 2010.....	75
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 39: Štoky v plném provozu.	75
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 40: Štoky během demolice v září 2010.	76
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 41: Ležácké tanky.....	76
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 42: Železobetonové tanky z roku 1940.....	77
autor: ing. arch. Jaroslav Poláček, (31.7.2009)	
Obrázek 43: Budova ležáckých sklepů bez architektonické hodnoty.	77
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 44: Administrativní budovy.	78
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 45: Vyklizená lahvovna.	79
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 46: Trafostanice na severním manipulačním dvoře.	79
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 47: Filtrační tanky pod lahvovnou.	80
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 48: Prázdná dostavba plnárny z roku 1956.	80
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 49: Část stržené střechy v dostavbě plnárny na severním dvoře.	81
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	

Obrázek 50: Loupežnická věž s obytnou budovou v popředí	81
zdroj: http://www.znojemskarotunda.com/loup_vez.htm	
Obrázek 51: Kuželna z roku 1952 na severním dvoře.	82
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	
Obrázek 52: Vstupní brána do pivovaru.....	83
autor: Jan Kočí, (29.9.2010)	

19. Seznam grafů

Graf 1: Výstav piva ve Znojmě za Rakouska-Uherska (1900-1914).....	28
Graf 2: Výstav piva ve Znojmě za první republiky (1919-1937).....	28
Graf 3: Výroba piva ve Znojmě během 2. světové války (1939-1945).....	30
Graf 4: Produkce piva ve Znojmě před normalizací (1946-1968).....	33
Graf 5: Výroba piva ve Znojmě během normalizace (1970-1989).....	34
Graf 6: Výroba piva ve Znojmě po roce 1989 (do roku 2000).....	37